

ABCivic MANUAL DE CETĂTENIE ACTIVA

Pentru primii pași către
schimbarea care pornește cu tine

CIVICA *puternici
împreună* }

Iași, 2018

Iași, noiembrie 2018

Material realizat de CIVICA, în cadrul proiectului „ABCivic – kit de educație civică”, cofinanțat de Primăria Municipiului Iași prin programul anual de finanțare nerambursabilă pentru organizații nonguvernamentale.

Opiniile și informațiile prezentate aparțin autorilor și nu reflectă în mod necesar perspectiva Primăriei Municipiului Iași.

ABCivic

MANUAL DE CETĂȚENIE ACTIVA

**Pentru primii pași către
schimbarea care pornește cu tine**

Autori:

Raluca Iordăchianu, Oana Olariu, Raluca Onufreiciuc, Elena Racu

Editor: Oana Olariu

CIVICA, Iași, 2018

CIVICA *puterici
împreună* }

Despre noi

În a doua jumătate a anului 2015, CIVICA pătrundea în comunitatea ieșeană cu misiunea de-a contribui la buna guvernare, transparența administrativă și calitatea participării publice în comunitatea locală. Cu o strategie bazată pe modelul Quadruple Helix, care poziționează inovarea socială la întâlnirea între patru mari actori (mediul privat și mediul academic, administrația locală și societatea civilă), echipa și-a concentrat eforturile să creeze poduri de comunicare și contexte de lucru colaborativ pentru dezvoltarea comunității. Printre proiectele CIVICA se numără NeReprezintă și Cetățenii Conduc.

NeReprezintă a debutat în 2016, când echipa a monitorizat pentru prima dată pe plan local, activitatea aleșilor din Consiliul Local Iași, pe parcursul mandatului 2012-2016.

Ieșenii au găsit pe www.nereprezinta.ro profilurile celor care le-au reprezentat interesele până atunci, construite în baza unor indicatori precum: prezența la ședințele de Consiliu Local, numărul intervențiilor, subiectul acestora și domeniile în care se încadrează, alături de rapoarte de activitate, proiecte de hotărâre inițiate și informații generale, ca declarația de avere și datele de contact ale decidenților.

În prezent, platforma prezintă constant activitatea reprezentanților din mandatul 2016-2020, în baza indicatorilor. În plus, alături de datele de contact ale reprezentanților care au acceptat să le facă publice, ieșenii găsesc și obiectivele de mandat pe care și le-au asumat public unii dintre aleșii lor. În funcție de domeniile de interes, ieșenii își pot contacta astfel, reprezentanții, transmițându-le sugestii sau sesizări. De asemenea, pe platformă re regăsim și rezumatele

cu subiectele și proiectele dezbătute în ședințele de Consiliu Local Iași.

Cetățenii Conduc (www.cetateniiconduc.asociatiacivica.ro) a demarat în 2017, fiind primul proiect bazat pe principiile politicilor generative, prin care au fost create cadre prietenoase în care ieșenii să inițieze proiecte cu impact public, iar reprezentanții să se angajeze să le susțină.

S-au derulat 5 evenimente cetățenești și o conferință despre regenerarea și dezvoltarea urbană, în urma cărora 16 proiecte cetățenești au făcut primul pas în comunitate. Trei dintre ele și-au atins obiectivele și altele două au șanse ridicate să se finalizeze în primăvara lui 2019, în timp ce încă alte trei proiecte cetățenești promit să se consolideze în 2019.

Demersurile de transparentizare a primăriei și consiliului local au contribuit la selectarea Iașului în 2018, în Parteneriatul pentru Guvernare Deschisă (Open Government Partnership). Echipa susține procesul prin care comunitatea ieșeană și administrația locală co-creează Planul de Acțiune al Iașului pentru 2019-2020, adică un set de măsuri pe care municipalitatea se angajează să le implementeze până în 2020.

CIVICA se implică continuu în facilitarea dialogului și a dezbaterii publice, contribuind la organizarea evenimentelor care extind orizontul de conștiință pe subiecte de interes public și conectează grupuri sociale sau profesionale care nu obișnuiesc să se întâlnească. Echipa urmărește și analizează calitatea consultărilor

publice, acționând pentru îmbunătățirea procesului de consultare și oferă asistență cetățenească.

Despre ABCivic

Manualul de cetățenie activă este creat prin proiectul „ABCivic – kit de educație civică”, într-un demers de-a pune cap la cap, într-o manieră sintetică și prietenoasă, informațiile necesare pentru a trăi o viață civică mai dinamică.

Scopul proiectului care s-a derulat în perioada iulie – noiembrie 2018 a fost să contribuie la o mai bună informare și reflecție în comunitate, asupra noțiunilor care se află la baza implicării civice. De aceea, pe 20 și 27 octombrie, respectiv, pe 3 noiembrie, au avut loc trei cene civice, „Știri False. Public Vigilent”, „Metabolismul Cetățeanului: Instituții și Drepturi” și, respectiv, „Metode de Acțiune în Comunitate”. La fiecare dintre ele, au fost prezentate secvențe din acest manual, iar discuțiile au gravitat în jurul confuziilor, blocajelor și posibilelor soluții pentru o imunitate mai crescută la manipulare, o comunicare mai eficientă cu instituțiile statului și o abordare mai constructivă a problemelor din spațiul public, prin convertirea lor în soluții și transformarea soluțiilor în realitate, prin campanii civice.

Manualul, în format electronic, se găsește pe site-ul proiectului, www.abcivic.ro.

Mulțumim ieșenilor care au participat la cenele civice care au precedat acest ghid, când am vorbit în comunitate despre subiectele pe care vrem să le abordăm în manual și am primit feedback semnificativ din partea lor.

Le mulțumim (în ordine alfabetică) lui Ștefan Adespi, Lucian Husdup și Daniel Macoveiciuc, pentru sprijinul și inspirația oferită în imaginarea unui format grafic prietenos, precum și Asociației Studenților la Drept (ASD) și tuturor colaboratorilor care ne-au ajutat să documentăm acest manual sau ne-au susținut pe parcursul redactării lui, limpezindu-ne gândurile.

CUPRINS

**Introducere: Activează.
Actualizează. Amprentează |**
pagina 1

**Capitolul 1: Mașinăria unui stat:
care sunt și ce fac instituțiile pe
care nu trebuie să le ignori**
pagina 12

**Capitolul 2: Drepturile, libertățile
și responsabilitățile: așii din
mâneca unui cetățean**
pagina 74

**Capitolul 3: Traseele implicării
tale: cum conduci schimbarea**
pagina 124

**Capitolul 4: Decodor: cum
funcționează manipularea în
lumea digitală și cum faci față
știrilor false**
pagina 166

INTRODUCERE:

ACTIVEAZĂ.

ACTUALIZEAZĂ.

AMPRENTEAZĂ

Chiar în momentul în care paginile acestea intră sub tipar, în Taiwan se termină alegerile municipale. Alături de buletinul de vot, oamenii primesc alte 10 fișe, fiecare cu câte o întrebare la care răspund cu „da” sau „nu”.

Aleg primarii, iar pe cele 10 buletine adăugate se află întrebări care au divizat pretutindeni comunitățile. Una dintre ele, de pildă, se referă la egalitatea căsătoriilor, a mariajelor hetero și gay.

Sunt primele alegeri care testează democrația directă. Odată cu alegerea primarului, oamenii bat în cuie și viziunea colectivă pe care liderul ales se angajează să o ducă mai departe (Hwai, 2018). Au fost luni de zile de campanii de informare, dezbateri și discuții argumentate pe fiecare dintre cele 10 teme supuse deciziei în comunitate.

Taiwanul, țara aflată într-o regiune geografică mâncată de conflicte, aflată timp de zeci de ani sub influența Chinei, cu o populație multietnică, este adesea considerat a fi statul cu cea mai bună legislație de democrație directă din lume (Kaufmann, 2018).

Democrația directă este sistemul în care cetățenii participă direct la guvernarea unui stat sau oraș. Acum 50 de ani părea o idee imposibilă. Apoi, la criza democrațiilor reprezentative a venit răspunsul democrației participative care face loc cetățenilor în inima deciziilor publice.

În țări cu tradiție democratică, precum și în state junioare în liga libertății cetățenești, răspunsul la „cum depășim criza?” este același: „implicând cetățenii în gestionarea țării, a orașului și-a comunității din care fac parte”.

În felul acesta, proiectele de țară și de oraș ajung să fie aliniate cu perspectiva celor care le suportă și consecințele, respectiv, cu a cetățenilor.

În felul acesta, bazinul de cunoaștere și creativitate din societatea civilă permează și transformă viața publică. În felul acesta, conflictul vechi între „cei care conduc” și „cei conduși” se estompează, fiindcă actul de-a conduce devine unul colaborativ și șterge ierarhiile care produc tensiuni, blochează consensul și mențin inechitatea. În felul acesta, fiecare cetățean contează și este împuternicit să-și lase amprenta asupra comunității sale.

Decidenții și instituțiile statului au, la rândul lor, de câștigat. Deciziile luate prin integrarea feedback-ului primit transparent din comunitate nu sunt la fel de puternic contestate. Calitatea lor este mai ridicată. Soluții aparent imposibile sunt găsite și puse în practică. Eficiența instituțională crește, decidenții se transformă din adversari, în parteneri.

În Ucraina de după Maidan, societatea civilă și reprezentanții ei au deschis Dozorro (Dozorro to reflect, 2018), o platformă unde sunt publicate toate contractele pe care instituțiile publice urmează să le încheie sau le-a încheiat deja cu operatori economici. Cetățenii dezbat despre condițiile contractuale și oferă sugestii. Când contractele intră în vigoare, semnaleză dacă au seziat încălcări ale condițiilor contractuale. După doi ani de funcționare, antreprenorii au raportat diminuarea semnificativă a corupției.

Transparența, efortul de-a informa corect, cât mai complet și pe înțelesul cetățenilor, alături de eforturile de-a le facilita implicarea în luarea deciziilor într-o manieră cât mai structurată sunt indicatorii unui viitor mai bun, construit sustenabil.

Structura aceasta de rezistență, în care cetățenii unei comunități și reprezentanții lor lucrează împreună pentru mai binele tuturor, contribuind la proiectul comun al destinului unei țări, un destin care-i cuprinde pe toți, nu este „dată” de cineva, instituție sau lider. Nicăieri, nici în Taiwanul privit acum cu admirație în peisajul internațional, nici în Occident și cu atât mai puțin în „insulele” din Estul Europei unde își face loc democrația participativă, oamenii nu s-au trezit într-o bună dimineață cu un mesaj din partea guvernului național sau local, care să-i anunțe că de atunci încolo, vor fi co-acționari la afacerea țării și a orașului lor, că vor împărți puterea și răspunderea pentru ce li se întâmplă. Structura aceasta de rezistență este co-creată de comunități, instituții și decidenți, într-un vals în care fiecare face un pas onest.

De unde a pornit acest manual

Dacă implicarea este portalul dincolo de care începe o viață mai bună, drumul până la poarta aceasta rămâne deseori o necunoscută. Comunitățile care nu se implică în viața publică sunt mai vulnerabile la manipulare, la corupție și la inechitate socială, o arată literatura de specialitate. Implicarea, în schimb, este inhibată de o mulțime de factori, inclusiv de zestrea culturală care ne influențează gândirea când căutăm răspunsuri la întrebări precum „cine-i responsabil?” și „ce-i de făcut”.

Trei mari bariere stau în calea implicării tale și te împiedică să-ți dorești să iei parte la aventura dezvoltării în comunitatea ta, deși îți dorești, cu siguranță, ca lucrurile să meargă mai bine.

Dacă îți dorești să te implicii, atunci ai făcut deja un pas în direcția corectă.

Prima barieră este „cutia neagră a statului”. Peste tot în lume, mașinăria statului, formată din instituții, proceduri și mecanisme, a devenit atât de complexă și de opacă, încât cetățenii au ajuns să asiste la un spectacol de lumini și umbre, fără să înțeleagă corect ce se întâmplă în spatele scenei. Mitul Peșterii lui Platon este o metaforă contemporană. Când nu înțelegem cum funcționează lucrurile, încercăm să ne disociem și să ne vedem de treburile pe care le înțelegem. Dacă totuși nu ne disociem, încercările noastre de-a le îmbunătăți sunt mereu aproximative, uneori orientate greșit și lipsite de predictibilitate sau constanță.

A doua barieră se ridică din golul de cunoaștere a drepturilor și responsabilităților cetățenești.

Necunoscându-le, identitatea de cetățean rămâne una abstractă și sterilă. Drepturile și responsabilitățile unui om al cetății sunt ca o zestre genetică. Ne naștem cu ele, fac parte din universul potențialului nostru.

Tu știi, de exemplu, dacă ai fi putut fi un bun comonaut? Este foarte posibil să ai toate trăsăturile necesare, dar să trăiești viața unui IT-ist ori a unui reporter, sau a oricărui alt personaj profesional. Capacitățile naturale trebuie să fie activate pentru a le descoperi.

Când oamenii nu-și cunosc drepturile, nu le activează și nu le experimentează potențialul. E ca și cum ar arunca la gunoi darul cu care s-au născut. În general, știm cine suntem în viața personală și profesională. Avem o descriere la îndemână, în cazul în care facem cunoștință cu cineva și ne prezentăm. Dar nu știm cine suntem ca cetățeni. Fiindcă nu ne cunoaștem drepturile și nu le-am practicat, ca să actualizăm această identitate.

A treia barieră ține de practicarea schimbării și-a puterii

cetățenești. Dacă ne-am obișnuit să observăm cu ochiul liber un traseu al schimbării, nu întotdeauna de bun augur, care pornește de sus în jos, e pentru că vechii actori ai puterii, decidenții și instituțiile statului, au în spate o tradiție consistentă a organizării. Acționează în baza unor metode, iar cetățenii, deseori, se adaptează, supunându-se, căutând căi ocolitoare sau resemnându-se în fața schimbării impuse. Fără tradiția de-a acționa în baza unor metode, oamenii unui oraș își restrâng deseori viața și propria complexitate, înghețând în statutul de „locuitor”, fără să-l actualizeze pe cel de „cetățean”.

Se întâmplă uneori să ia atitudine, dar scorul între schimbările impuse de sus în jos și cele care pornesc de jos în sus nu este încă în favoarea cetățenilor. Fără metode de acțiune, schimbarea nu este consistent, constant și predictibil urmărită. Blocajele de etapă împiedică adesea alergătorii să ajungă la linia de final.

Dar există metode care pun ordine în idealurile de schimbare care pornesc de jos în sus. Nu sunt însă la fel de bine cunoscute și promovate. Cu atât mai puțin, practicate. Campaniile civice, de pildă, se numără printre cele mai eficiente metode de-a converti o problemă în soluție punctuală, iar soluția, în realitate. Metodele clare de implicare asigură amprenta oricărui dintre noi, asupra sistemului în care trăim.

Am creat acest manual de cetățenie activă pornind de la cele trei bariere care trebuie topite în scenariul celei mai bune vieți posibile într-o comunitate. Mai ales, l-am creat cu o conștiință clară că paradigma participării înseamnă modestie. Schimbarea nu este o operă de Michelangelo, pânza unui autor unic și genial.

Schimbarea este opera unui mușuroi, a unui roi, a unei comunități. Este o operă cu autor colectiv, în care fiecare contribuie cu o piesă de puzzle la un peisaj mai presus de fiecare dintre contribuitoari. Manualul acesta nu va soluționa problema neimplicării. Dar va contribui la creșterea implicării.

Ce găsești în acest manual și de ce l-am creat

Fiecare capitol te va purta mai aproape de conștiința că puterea este în mâinile tale. Pornim la drum construind o imagine mai clară despre ce este „cutia neagră” a statutului, ce instituții îi coordonează funcționarea și ce atribuții au cele cu care interacționezi cel mai des.

Continuăm apoi cu o incursiune în drepturile tale de cetățean, în al doilea capitol, ca să ajungi, la capitolul trei, să vezi cum îți poți lăsa amprenta asupra comunității, conducând schimbarea prin campanii civice sau implicându-te în luarea deciziilor publice.

Încheiem cu un capitol de reflecție asupra manipulării în lumea digitală, ca să-ți sporești imunitatea la propagandă.

Manualul nu este un compendiu științific. Folosește-l punându-ți semne de carte și practicând cunoașterea rezumată la strictul necesar în paginile următoare. Făcând asta, îți vei actualiza identitatea și puterea de cetățean.

În literatura de specialitate, cercetătorii au pus degetul pe concepte precum „politicile prefigurative” (Yates, 2014), care descriu schimbarea bazată pe simplul fapt de-a trăi practicând valorile personale, fără a mai aștepta transformarea sistemului. „Trăiește aici și acum ca și cum ai trăi în lumea ta ideală” e mantra din spatele jargonului științific. Practică-ți valorile prin viața de zi cu zi, fiind drept într-o lume nedreaptă, tolerant, într-o lume care discriminează

și vei vedea că lumea se schimbă mai repede și mai temeinic decât pe cealaltă cale, în care aștepti un viitor mai bun care să-ți dea voie să fii, la rândul tău, un om mai bun.

„Politicile generative” (Giddens, 1994) sunt un alt refren din câmpul științelor politice, care vorbesc despre soluția unui stat în care politicile nu aduc evenimente în viața ta, ci îți permit să crezi tu însuți, alături de alții, evenimentele de care vrei să ai parte. Când te întrebi dacă participarea ta la viața cetății contează în peisajul de ansamblu, poți fi încredințat că vei găsi mulți cercetători și gânditori care-ți vor spune că da.

În practica democrației contemporane, vei găsi o mulțime de exemple precum cel al Taiwanului sau al Ucrainei, care-ți arată că implicarea ta nu este posibilă sau utilă numai în societăți ferite de probleme sau cu tradiție în democrație. Vei găsi acasă, în orașul tău, organizații nonguvernamentale și grupuri civice care-ți arată că ești valoros în ecuația vieții mai bune în comunitate. În primăvara lui 2018, de pildă, Iașul a fost admis în Parteneriatul pentru Guvernare Deschisă, o alianță între aproximativ 100 de guverne și primării care se angajează să facă loc cetățenilor în inima deciziei publice. Guvernarea deschisă înseamnă transparență pentru participare publică, înseamnă că instituțiile, decidenții și societatea civilă cocreează proiecte publice și învață în felul acesta, să colaboreze onest și consensual, pentru ca treptat, proiectele strategice ale unui oraș să sintetizeze inteligența colectivă a unei comunități și să servească mai binelui tuturor.

Între literatura de specialitate care-ți arată că implicarea ta nu este doar posibilă, ci esențială pentru calitatea vieții tale într-o țară sau într-un oraș, și ferestrele de implicare deschise de organizații și grupuri civice, se întinde un teritoriu care îți aparține și depinde numai de tine.

Tu hotărăști dacă și cum te vei implica în comunitatea ta. Decizia ta este o piesă de puzzle care poate să schimbe povestea peisajului în care trăiești.

Manualul nu este însă gândit să te convingă, ci să-ți sprijine primii pași, familiarizându-te într-o manieră cât mai simplă, mai prietenoasă și mai succintă cu traseul schimbării sociale care pornește de la oameni ca tine.

Referințe menționate:

Dozorro to reflect on two years of procurement monitoring. (noiembrie, 2018). *Transparency International Ukraine*. Retras de la: <https://ti-ukraine.org/en/news/dozorro-to-reflect-on-two-years-of-procurement-monitoring/>

Giddens, A. (1994). *Beyond Left and Right. The future of Radical Politics*. Sanford, California: Stanford University Press.

Hwai, I.S. (noiembrie, 2018). Taiwan municipal elections: Direct democracy put to the test, *The Strait Times*. Retras în noiembrie de la adresa: <https://www.straitstimes.com/asia/east-asia/taiwan-municipal-elections-direct-democracy-put-to-the-test>

Kaufmann, B. (2018). How Taiwan got one of world's best direct democracy laws, *Swissinfo.ch*, retras în martie de la adresa: https://www.swissinfo.ch/eng/business/-ddworldtour-notebook-from-taichung_how-taiwan-got-one-of-world-s-best-direct-democracy-laws/43958776

Yates, L. (2014). Rethinking Prefiguration: Alternatives, Micropolitics and Goals in Social Movements. *Social Movement Studies*, 14(1), 1-21.

**MĂȘINĂRIA UNUI
STAT: CARE SUNT ȘI
CE FAC INSTITUȚIILE
PE CARE NU TREBUIE
SĂ LE IGNORI**

Chiar acum, în timp ce citești, în unele regiuni din China, cetățenii sunt monitorizați 24 de ore din 24, pe baza amprentei lor digitale. Ce produse au cumpărat, ce comentarii au postat, cum au reacționat la diferite conținuturi digitale, ce locuri au vizitat, pe cine au criticat și ce evaluări au primit din partea prietenilor de pe rețele digitale, o mulțime de date sunt analizate și pe baza lor, se calculează un „scor cetățenesc”.

Dacă scorul scade sub un anumit prag, oamenii își pierd diferite drepturi, precum cel de a călători cu avionul sau de a-și cumpăra un bilet de tren în perioadele aglomerate, când alți cetățeni, cu scoruri mai ridicate, au întâietate (Carney, 2018).

Până în 2020, China își propune să finalizeze programul dictaturii digitale.

Care este diferența dintre China și România?

Unul dintre cele mai cuprinzătoare răspunsuri este și foarte scurt: „designul instituțional”.

Ce instituții politice există, cum funcționează ele, ce putere au și care este raportul cu cetățenii determină – nu doar influențează, ci determină granular, cu precizie – comportamentele sociale, interacțiunile individuale, cum evoluează economic, cultural și istoric o societate.

Cu alte cuvinte, de la felul în care gândești și te porți, la tot ce poți face – cu încălcarea sau respectarea legii – pornește de la mașinăria statului.

La fel de adevărat, statul e format din oamenii săi. Când oamenii își schimbă felul de-a gândi și de-a interacționa, ajung să schimbe statul.

În capitolul acesta vei descoperi imaginea de ansamblu a statului, cu instituțiile care îți reglementează viața. Nu vom aluneca pe toboganul instituțional, ci ne vom opri la informațiile esențiale, care îți arată matricea în care trăiești, arhitectura marii construcții din care nu poți evada.

Îți este de folos, mai întâi ca să vezi harta peisajului statal și să îl înțelegi cu aceeași ușurință cu care îți dai seama cum arată peisajul familiei sau a locului tău de muncă. Apoi, capitolul îți este de folos practic, pentru că îți arată cum să te raportezi și cum să interacționezi cu o parte dintre instituții, ca să le faci să lucreze în folosul tău, să le recunoști atribuțiile și să știi la ce să te aștepti și la ce nu, de la fiecare în parte.

Capitolul este ilustrat și structurat în trei mari secțiuni. Prima dintre ele, *Separarea Puterilor în stat: Echilibru și protecție în fața despotismului* îți povestește despre principiul de bază al democrației, despre cine emite acte cu valoare de lege în România, precum și care este ierarhia legilor, adică ce norme le influențează pe celelalte, în cascadă.

A doua secțiune, *Principalele Instituții Naționale*, îți arată cum funcționează puterea legislativă, prin Parlament, puterea executivă, prin Guvern și Președinție, și, respectiv, puterea judecătorească. Tot aici vei afla cu ce se ocupă și ce atribuții au unele dintre principalele instituții judiciare, precum Curtea Constituțională și Avocatul Poporului.

În a treia secțiune, *Principalele Instituții Locale*, plonjăm în designul instituțional pe care-l simți cel mai bine fiindcă îți reglementează viața în comunitatea ta. Aici vom vedea ce roluri au și cum funcționează Consiliul Local, Primăria, Secretarul, Consiliul Județean și Prefectul.

Capitolul care urmează este preponderent ilustrat. Scopul lui nu este să te arunce în dispute filosofice și juridice referitoare la rolul și funcționarea instituțiilor, ci să-ți ofere o imagine cât mai simplă despre cine și cum îți reglementează viața. În felul acesta vei putea să identifici căror instituții să te adresezi când vrei să rezolvi o problemă și la ce să te aștepți de la fiecare în parte.

Cu ce rămâi:

După ce vei parcurge acest capitol, vei ști care sunt legile din care derivă alte legi, norme, regulamente și vei afla, de exemplu, că nu poți cere Consiliului Local să emită o hotărâre care să încalce legislația națională, dar și că legislația națională nu poate încălca legislația internațională.

Vei afla cum funcționează principalele instituții naționale și cum să interacționezi eficient cu ele, dar și cum arată regulile jocului în comunitatea ta, ce actori le creează și cum să iei legătura cu ei, în funcție de atribuțiile lor.

Capitol ilustrat de Daniel Macoveiciuc

Separarea Puterilor în stat: Echilibru și protecție în fața despotismului

„Schimbarea este o lege a vieții. Iar cei care se gândesc doar la trecut și prezent vor pierde viitorul.” (J.F. Kennedy)

Cum există statul?

Din perspectivă juridică, statul este acea persoană morală de drept public, teritorială și suverană.

Ce sunt instituțiile politice?

În accepțiunea dreptului constituțional, instituțiile politice (Muraru, 2005, p.14) „se referă la organele însărcinate să realizeze puterea politică și normele privitoare la această realizare”, precum Guvernul și Parlamentul.

De la început trebuie făcută distincția între „putere politică” și „putere de stat”.

Puterea politică desemnează puterea poporului, în timp ce puterea de stat reprezintă partea instituționalizată a puterii politice. Astfel, observăm că „funcția fundamentală a statului (puterii de stat) este de a exprima și realiza ca voință general obligatorie (voința de stat) voința poporului” (Muraru, 2006, p.3)

Puterea de stat exprimă și realizează voința guvernanților ca voință general - obligatorie, fiind organizată sub forma unui mecanism de instituții și autorități.

Constituția României consacră principiul separației puterilor în stat. Puterea statului trebuie divizată în diferite compartimente cu puteri și responsabilități separate și independente. Cea mai normală separare a acestor puteri este cea tripartită, care se întâlnește la majoritatea națiunilor moderne, unde este vorba de puterile legislativă, judiciară și executivă, cu mențiunea că aceste funcții nu pot fi cumulate în aceeași mână. Prin transmiterea separată a funcțiilor către parlament, guvern și președinte, administrație, precum și către judecători independenți, puterea statală este ținută în echilibru prin intermediul unor controale reciproce (echilibrul puterilor), apărându-i astfel pe cetățeni de eventualele acțiuni despotice ale statului.

Aceste puteri sunt egale ca importanță și orice amestec al unei puteri în domeniul celeilalte necesită intervenția Curții Constituționale (ca autoritate autonomă, nefăcând parte din nicio putere).

Mai mult, de facto, presa sau administrația sunt considerate a IV-a putere în stat, însă legislația prevede exclusiv cele trei puteri publice.

Cum se manifestă controlul reciproc al puterilor în stat?

De exemplu, puterea legislativă este cea care acordă votul de încredere pentru formarea Guvernului (parte a puterii executive) și, totodată, îl poate retrage; Președintele (parte a puterii executive) poate dizolva Parlamentul, în condițiile legii; Președintele poate acorda grațiere individuală și astfel se realizează un control și asupra puterii judecătorești

Prin urmare, puterea în statul român este împărțită astfel:

1. Puterea legislativă sau deliberativă, reprezentată de către Parlament care propune, dezbate și aprobă legi.

2. Puterea executivă, care cuprinde președintele și guvernul.

Președintele atestă existența legilor emise de către Parlament, iar guvernul se asigură de implementarea legilor.

3. Puterea judecătorească, reprezentată de către instanțele judecătorești (în frunte cu Înalta Curte de Casație și Justiție, urmată în ordine ierarhică de către Curtea de apel, tribunale și judecătorii), Ministerul Public (parchetele de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție, curți de apel, tribunale și judecătorii) și Consiliul Superior al Magistraturii.

Cum se manifestă controlul reciproc al puterilor în stat?

În România, puterea este împărțită în trei ramuri principale - **puterea legislativă**, **puterea executivă** și **puterea judecătorească**

Puterea judecătorească, reprezentată de către **instanțele judecătorești** (instanța supremă este Înalta Curte de Casație și Justiție, urmată în ordine ierarhică de către curțile de apel, tribunale și judecătorii).

Puterea executivă este împărțită între **Președinte** și **Guvern**. Președintele promulgă legile adoptate de către Parlament, iar Guvernul se asigură de implementarea lor. România este o republică semi-prezidențială

Ministerul Public (parchetele de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție, curți de apel, tribunale și judecătorii) și Consiliul Superior al Magistraturii constituie garantul independenței justiției

Puterea legislativă este cea care acordă votul de încredere pentru formarea Guvernului și, totodată, îl poate retrage

Puterea legislativă reprezentată de către **Parlament** propune, dezbată și aprobă legi

Președintele poate dizolva Parlamentul, în condițiile legii. El poate acorda grațiere individuală și se ocupă de numirea magistraților

Ierarhia actelor normative

O lege înseamnă o regulă edictată de puterea legiuitoare, care ordonă, oprește sau permite ceva și la care toată lumea este dator să se supună.

Legea fundamentală a statului român este **Constituția României**.

Constituția reglementează ce fel de stat avem, drepturile fundamentale și îndatoririle cetățenilor, care sunt principalele autorități și instituții publice, alegerea reprezentanților și cum se votează legele.

Legi, moțiuni și hotărâri, adoptate de către Parlament. Legile sunt de **trei tipuri**:

Legi constituționale (prin care se modifică Constituția)

Legi organice

Legi ordinare

România, în calitate de **membru al Uniunii Europene**, dar și a altor structuri cu caracter internațional (exemplu: **ONU, NATO**), și-a asumat obligații față de aceste organisme care, în mod implicit au un efect direct și asupra politicilor sale interne, care trebuie să fie în armonie cu reglementările internaționale în cauză.

1. **Legislația UE**

Tratatul European de Funcționare al Uniunii Europene, regulamente, directive, recomandări

2. **Tratate internaționale** la care România este parte, de exemplu:

- Tratat de constituire a Comunității Energiei, semnat la Atena la 25 octombrie 2005
- Convenția penală privind corupția, semnată la Strasbourg la 27 ianuarie 1999
- Convenția privind accesul internațional la justiție, semnată la Haga la 25 octombrie 1980)

3. **Legile și actele normative**

Ierarhia actelor normative

Legile constituționale sunt cele care privesc revizuirea Constituției. După adoptarea lor de către Parlament, se supun aprobării cetățenilor, prin referendum. La intrarea în vigoare, devin parte integrantă a Constituției.

Legile ordinare sunt adoptate pentru a reglementa domenii sociale de importanță mai redusă pentru care nu este necesară adoptarea unei legi organice.

Un exemplu de lege ordinară: proiectul de Lege privind echivalarea titlurilor de medic specialist eliberate de Australia, Canada, Israel, Noua Zeelanda și Statele Unite ale Americii.

Acte ale autorităților administrative autonome, care sunt emise de către Avocatul Poporului sau adoptate de către Consiliul Suprem de Apărare al Țării, Consiliul Economic și Social, Consiliul Național al Audiovizualului, Curtea de Conturi, Serviciul Român de Informații, Autoritatea Națională pentru prelucrarea datelor cu caracter personal, Agenția Națională de Integritate – sunt autonome

*****Autoritățile administrative autonome** sunt organe ale administrației publice centrale care nu se subordonează Guvernului sau altei autorități publice. Aceasta nu exclude controlul parlamentar, precum și obligația instituțiilor în cauză de a prezenta rapoarte în fața Parlamentului, cu privire la activitatea desfășurată.

Legile organice sunt cele adoptate de Parlament în domeniile de importanță vitală pentru funcționarea statului și care sunt strict enumerate în art. 73 din Constituție. Ele reglementează: sistemul electoral, organizarea, funcționarea și finanțarea partidelor politice, organizarea și desfășurarea referendumului, organizarea și funcționarea Consiliului Superior al Magistraturii, a instanțelor judecătorești, a Ministerului Public și a Curții de Conturi, drepturile persoanelor vătămate de o autoritate publică, apărarea țării, etc.

Acte normative ale Guvernului

Ordonanțe de Guvern simple (OG) și Ordonanțe de Urgență de Guvern (o abilitate separată pe care Parlamentul o acordă Guvernului în cazuri excepționale) și Hotărâri de Guvern (HG)

- *Un ministru poate să emită ordine și instrucțiuni
- *Guvernul este reprezentat la nivel local de către un Prefect, care emite ordine
- *Președintele emite decrete

Acte normative emise de instituții și autorități publice centrale, precum Agenția Națională de Administrare Fiscală (ANAF), Autoritatea Națională pentru Protecția Consumatorilor (ANPC), Institutul Național de Statistică (INS).

Acte normative emise sau adoptate de autoritățile publice locale

- *Consiliul județean adoptă hotărâri de consiliu județean
- *Consiliul Local adoptă hotărâri de Consiliu Local
- *Primarul emite dispoziții

*****Actul normativ** este acel act emis sau adoptat de organe ale autorității publice, al cărui conținut se adresează unei categorii largi de persoane, și care pot fi invocat de către oricine în fața unei instanțe judecătorești.

Așadar, o lege poate fi inițiată de:

1. Parlament
2. Guvern (inițiativă pe care o va trimite Parlamentului);
3. Autorități publice – autonome sau locale
4. **cetățeni cu drept de vot** sau de președintele țării:
 - În cazul legilor de modificare a Constituției (la propunerea Guvernului, a cel puțin un sfert din numărul deputaților sau senatorilor, sau 500.000 de cetățeni din cel puțin jumătate din județele țării, adică cel puțin 21 de județe, cu o condiție: ca în fiecare dintre acestea să fie strânse cel puțin 20.000 de semnături).
 - Cetățenii care își manifestă dreptul la inițiativă legislativă trebuie să provină din cel puțin un sfert din județele țării, adică minim 14 județe, iar în fiecare din acestea, respectiv, în municipiul București, trebuie să fie înregistrate cel puțin 5.000 de semnături în sprijinul inițiativei.

Trebuie să reținem că nu putem avea inițiativă legislativă în probleme fiscale, probleme cu caracter internațional sau cu privire la amnistii ori grațieri.

Legislația, normele, regulamentele și hotărârile publice formează matricea în care trăim. Funcționează ca regulile unui joc. Acum, că avem o imagine generală despre cine creează limitele între care putem evolua ca societate, să privim mai atent către instituțiile naționale și locale, în următoarele secțiuni.

Cele trei puteri în stat

Puterea legislativă
Parlamentul (unica autoritate legiuitoare)

Camera deputaților

Senat

Mandat
de 4 ani

universal

secret

Alese
prin vot

egal

direct

liber exprimat

Structura internă

Sesiuni

Birouri
permanente

Grupuri
parlamentare

Comisii
parlamentare

Ordinare

Extraordinare

Guvern

Inițiativă legislativă

100.000 cetățeni

deputați

senatori

Legi

Constituționale

Ordinare

Organice

Principalele Instituții Naționale

Cum se adoptă o inițiativă legislativă?

Etapele principale ale adoptării unei proceduri legislative sunt:

1. Crearea unei inițiative legislative

2. Avizul Consiliului Legislativ

Consiliul Legislativ este organul consultativ de specialitate al Parlamentului, care avizează proiectele de acte normative și verifică conformitatea acestora cu rigorile legii, având și rolul de a ține evidența oficială a legislației României. Astfel, se evită adoptarea unor proiecte de lege cu probleme de tehnoedactare sau care au conținut identic cu alte legi aflate în vigoare (Camerei Deputaților, 2018).

Proiectele sau propunerile legislative se supun dezbaterii cu avizul Consiliului Legislativ. Amendamentele aduse proiectelor de lege și propunerilor legislative pot fi analizate și avizate de către Consiliul Legislativ. Fiind consultativ, însă, nu împiedică desfășurarea procedurii legislative.

3. Sesizarea Camerelor și examinarea proiectelor de lege în comisii parlamentare

După primirea și înregistrarea proiectelor sau propunerilor legislative, biroul permanent al primei Camere sesizate le distribuie parlamentarilor și le trimite comisiilor permanente pentru examinarea în fond și/sau pentru avizare pentru a le putea dezbate și adopta, ulterior, în plenul fiecărei Camere (totalitatea membrilor fiecărei Camere).

Parlamentarii și reprezentanții Guvernului pot face amendamente motivate, adică modificări, în scris la proiectele sau propunerile legislative respective, iar acestea se supun examinării comisiilor competente. Mai mult, nu se pot aduce amendamente la aprobarea unor documente internaționale, tratate, acorduri, convenții, întrucât acestea ori se acceptă, ori se resping (art. 91 din Constituție).

4. Includerea pe ordinea de zi, dezbateră în ședințe plenare și votul majorității

Proiectul ordinii de zi a ședințelor celor 2 camere și programul de activitate se întocmesc de către Biroul permanent (cu participarea președinților grupurilor parlamentare și ai comisiilor permanente și consultarea reprezentantului Guvernului pentru relația cu Parlamentul) și se aprobă de plenul Senatului.

Dezbateră unui proiect de lege sau a unei propuneri legislative în plenul unei Camere se realizează succesiv, potrivit ordinii de zi adoptate, și presupune trei faze distincte: dezbateră generală, dezbateră pe texte și votul final.

Potrivit Constituției, Camera Deputaților și/sau Senatul (prima Cameră sesizată) este obligată să adopte un proiect de lege cu 30, 45 sau 60 de zile, după cum este vorba despre o ordonanță de urgență, un proiect de lege circumscris domeniilor de la art. 75 alin. (1) sau despre coduri ori alte legi complexe.

În cazul depășirii acestor termene se consideră că proiectele de legi sau propunerile legislative au fost adoptate.

După adoptare sau respingere de către prima Cameră sesizată, proiectul sau propunerea legislativă se trimite celeilalte Camere care va decide definitiv.

În cazul în care prima Cameră sesizată adoptă o prevedere care, potrivit alineatului (1) , intră în competența sa decizională, prevederea este definitiv adoptată dacă și cea de-a doua Cameră este de acord. În caz contrar, numai pentru prevederea respectivă, legea se întoarce la prima Cameră sesizată, care va decide definitiv în procedură de urgență.

5. Controlul constituționalității legilor, de către Curtea Constituțională, înainte de promulgare

6. Promulgarea acesteia de către Președintele României

Este actul prin care președintele confirmă oficial că o lege a fost adoptată de către Parlament (Drăganu, 2000, p.121). De regulă, aceasta se realizează în termen de cel mult 20 zile de la primirea legii - Președintele poate trimite o singură dată legea (împreună cu observațiile sale) către Parlament pentru reexaminare, urmând ca ea să fie adoptată ulterior.

Dacă președintele cere reexaminarea legii sau dacă s-a cerut verificarea constituționalității ei, la Curtea Constituțională, promulgarea legii se face în cel mult 10 zile de la primirea legii adoptate după reexaminare sau de la primirea deciziei Curții Constituționale, prin care i s-a confirmat constituționalitatea.

7. După promulgarea, legea trebuie să fie publicată în Monitorul

Oficial, urmând ca în 3 zile sau la o dată ulterioară, menționată în cuprinsul acesteia, să intre în vigoare.

Imunitatea parlamentară

Deputații și senatorii pot fi urmăriți și trimiși în judecată penală pentru fapte care nu au legătură cu voturile sau cu opiniile politice exprimate în exercitarea mandatului, dar nu pot fi percheziționați, reținuți ori arestați preventiv sau la domiciliu fără încuviințarea Camerei din care fac parte și fără a se proceda la ascultarea lor (excepție: cazurile de infracțiune flagrantă, când pot fi reținuți și supuși unei percheziții). Urmărirea și trimiterea în judecată penală se pot face numai de către Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție, iar competența de judecată aparține Înaltei Curți de Casație și Justiție.

Sanțiuni

În situația în care deputatul sau senatorul absentează de la lucrările Camerei din cauza unor situații neprevăzute, acesta se poate adresa în scris Biroului permanent pentru a solicita motivarea absențelor. Numele deputaților și senatorilor absenți nemotivat de la lucrările fiecărei Camere, precum și din comisiile permanente, vor fi publicate pe paginile de internet ale acestora, lunar, potrivit procedurii stabilite de regulamentul fiecărei Camere. Neparticiparea la cel puțin o activitate parlamentară desfășurată în sediul Camerei Deputaților sau Senatului, după caz, în cadrul programului și ordinii de zi aprobate de Biroul permanent, se consideră absență nemotivată și are drept consecință reținerea a 1% din indemnizația lunară brută a deputatului sau a senatorului

Ce poți face ca simplu cetățean?

Participă la lucrările plenare ale Camerelor, respectiv Senatului

Ședințele celor două Camere sunt publice (în afara cazurilor în care, la cererea președintelui sau a unui grup parlamentar, se hotărăște, cu votul majorității deputaților prezenți, ca anumite ședințe să fie secrete; este, totuși, o situație extrem de rară), iar orice cetățean poate asista la ele pe baza unor permise de acces distribuite la cerere, în ordinea solicitării de către cei interesați, însă în limita locurilor disponibile în lojele destinate publicului.

Deși nu poți lua cuvântul la o ședință a parlamentarilor, ai putea să porți un tricou sau să ai o pancartă cu un mesaj.

Mobilizează-ți prietenii și apropiații să trimită notificări,

plângeri, sesizări, prin intermediul email-ului sau telefonului către parlamentari, dacă te nemulțumește o lege care urmează să treacă prin votul lor sau dorești modificarea unei legi deja existente.

Monitorizează evoluția unei inițiative legislative

Contactează și interacționează direct cu parlamentarul care te

reprezintă. În baza art. 11 din Legea nr. 96/2006 privind statutul senatorilor și deputaților, aceștia trebuie să mențină „un dialog permanent cu cetățenii pe problemele care îi interesează și rezultă din asumarea și exercitarea mandatului de parlamentar”. Pentru a-și îndeplini aceste atribuții, parlamentarii își pot deschide în teritoriu birouri speciale pentru a facilita comunicarea cu cetățenii. În interacțiunea cu un deputat sau senator, un cetățean poate

programa întâlniri, îi poate trimite plângeri sau sugestii prin e-mail, sau telefon.

Monitorizarea activității membrilor Parlamentului

La nivel central, activitatea parlamentarilor este strict monitorizată, iar oricine este interesat poate afla detalii despre numărul de luări de cuvânt, propunerile legislative pe care le-a inițiat, comisia din care face parte, precum și adresa biroului parlamentar din teritoriu.

De asemenea, orice persoană poate consulta votul fiecărui deputat și senator. Acesta poate fi urmărit în activitatea sa prin consultarea listei de voturi la care a fost prezent și a opțiunii sale de vot. Mai mult, o persoană fizică sau o organizație nonguvernamentală pot evalua deputații și grupurile parlamentare în baza opțiunilor exprimate de ei asupra unui proiect de interes deosebit, pentru a formula o concluzie despre poziția reală a respectivului parlamentar.

Pentru a întâmpina inițiativele societății civile de a contacta Parlamentul, Camera Deputaților publică la sfârșitul fiecărei sesiuni ordinare (februarie-iunie, respectiv septembrie-decembrie) un Buletin informativ cu datele privind organizarea și conducerea Camerei, datele de contact și posibilitățile de acces la informațiile de interes public, precum și informațiile de contestare pe care le au la îndemână cetățenii și ONG-urile.

Cele trei puteri în stat

Puterea executivă

P
r
e
ș
e
d
i
n
t
e

Reprezintă statul român

Veghează la buna funcționare a autorităților publice

Veghează asupra respectării **Constituției**

Cel mult două mandate de **5 ani**, chiar și succesive

universal

secret

egal

Alese prin **vot**

direct

liber exprimat

Realizează **politica internă și externă** ale țării

Exercită conducerea generală a administrației publice

Guvernul este alcătuit din **prim-ministru, miniștri și alți membri stabiliți prin legi organice**

Președintele emite decrete și numește guvernul

Guvernul emite hotărâri și ordonanțe simple sau de urgență

Administrația publică

Centrală

Locală

prefecți

Ministere

Locală

primari

consilii locale

consilii județene

Dacă Parlamentul este cel care adoptă legea, Guvernul este autoritatea care se ocupă de implementarea ei ca parte a puterii executive, exercită conducerea generală a administrației publice și asigură realizarea politicii interne și externe a țării.

Cu sediul la Palatul Victoria, Guvernul este condus de primul ministru, alături de cei 24 de miniștri, conducători ai ministerelor, propuși, la rândul lor, de către prim-ministru.

Cum se alege prim-ministrul?

După ce președintele se consultă cu partidele politice sau coaliția care deține majoritatea în parlament, se înaintează o propunere de nume, pe care Președintele României o acceptă sau nu. Există posibilitatea ca Președintele să desemneze pe oricine pentru funcția de prim-ministru, însă acest demers poate constitui o încălcare a Constituției și mai precis, o încălcare a principiului cooperării loiale între puterile statului. Prin urmare, majoritatea parlamentară poate demara procedurile de suspendare a acestuia din funcție, într-o astfel de situație.

După nominalizarea premierului, acesta trebuie să propună un program de guvernare și o listă completă de propuneri de miniștri într-un termen de 10 zile. Acest termen nu este strict, deși reprezintă perioada optimă pentru înființarea unui guvern legal competent.

După consultarea președinților celor două Camere și a liderilor grupurilor parlamentare (obligație constituțională), Președintele României poate dizolva Parlamentul dacă acesta nu a acordat votul

de încredere pentru formarea Guvernului în termen de 60 de zile de la prima solicitare și numai după respingerea a cel puțin două solicitări de investiție.

Guvernul este alcătuit din:

- **Prim-ministru** (alături de aparatul propriu de lucru: cabinet, secretari și consilieri de stat)
- **Viceprim-miniștri** (alături de aparatul propriu de lucru fără personalitate juridică)
- **Miniștri**
- **Miniștri de stat și miniștrii delegați**

Prim-Ministrul

Printre atribuțiile esențiale ale prim-ministrului regăsim conducerea Guvernului și coordonarea activității membrilor săi; reprezentarea Guvernului atât în relațiile acestuia cu celelalte instituții ale statului (Parlamentul, Președintele României, Curtea Constituțională etc.), cât și la nivel internațional. Premierul este, de asemenea, și vicepreședintele Consiliului Suprem de Apărare a Țării și poate numi și elibera din funcție: conducătorii organelor de specialitate din subordinea Guvernului, secretarul general, secretarii generali adjuncți ai Guvernului și secretarii de stat. Prim-ministrul prezintă rapoarte și declarații cu privire la politica Guvernului în Camera Deputaților și a Senatului și răspunde la întrebările ori interpelările care îi sunt adresate de către deputați sau senatori.

Orice decizie luată de către prim-ministru trebuie publicată în Monitorul Oficial al României. Altfel, este considerată inexistentă.

Miniștri

Administrația publică centrală de specialitate este structurată în ministere care creează politica guvernamentală în domeniile de activitate ale acestora. În fiecare minister se organizează cabinetul ministrului, cu personal propriu.

În momentul de față (2018), România are 24 de ministere și 24 de miniștri. De la o guvernare la alta, numărul ministerelor poate crește sau scădea, în funcție de prioritățile partidului aflat la guvernare, iar denumirile acestora pot varia. Astfel, unii premieri au avut un executiv cu 30 de miniștri (cabinetul Adrian Năstase), iar alții doar cu 16 (Guvernul Tăriceanu).

Există situații când, pentru că există un interes strategic, se creează portofolii de miniștri delegați care lucrează pe un domeniu bine stabilit din cadrul unui minister (în cadrul Ministerului pentru Afaceri Europene s-a creat, de exemplu, funcția de Ministru delegat pentru Afaceri Europene).

Ministrul reprezintă ministerul în raporturile cu celelalte autorități publice, cu persoanele juridice și fizice din țară și din străinătate, precum și în justiție. În exercitarea atribuțiilor, ministrul emite ordine și instrucțiuni în condițiile legii. În activitatea de conducere a ministerului, este ajutat de unul sau mai mulți secretari de stat, potrivit hotărârii Guvernului de organizare și funcționare a ministerului.

Ce ministere nu au supraviețuit în guvernul României și de ce?

Cu titlu de exemplu, ministerele "defuncte" ale țării au fost: Ministerul Administrației Publice (2001); Ministerul Informațiilor Publice (acest minister a fost criticat, fiind considerat un instrument de propagandă politică al PSD și un pericol pentru libertatea de exprimare și accesul la informații); Ministerul Dezvoltării, Lucrărilor Publice și Locuințelor (2007-2008).

Acestea nu au supraviețuit în timp datorită concepțiilor și intereselor politice care se manifestă diferit în fiecare mandat. Astfel, la un anumit moment, raportat la aceeași masă de sarcini, numărul ministerelor se poate schimba prin comasarea sau despărțirea lor, prin înființarea unora sau desființarea altora. Un număr prea mare de ministere, pe lângă faptul că împovărează bugetul statului, prezintă și dificultatea coordonării la nivelul guvernului. Pe de altă parte, un număr mic de ministere creează dificultăți în funcționalitatea administrației prin blocajul pe care îl pot produce prin aglomerarea miniștrilor responsabili cu prea multe probleme din domeniul pe care îl conduc.

Ministerele pot avea în subordinea lor servicii publice, având ca preocupare soluționarea unor probleme concrete, funcționând în unitățile administrativ-teritoriale.

De-a lungul timpului, necesitățile guvernării au impus crearea unor astfel de servicii deconcentrate, aflate în subordinea prefectului (reprezentantul Guvernului în teritoriu).

Astfel, regăsim Direcțiile județene pentru cultură (Ministerul Culturii), Direcțiile de sănătate publică județene (Ministerul Sănătății), Casa Națională de Pensii (Ministerul Muncii), ANAF (Ministerul Finanțelor Publice), Oficiul Național al Registrului Comerțului (Ministerul Justiției) ș.a.

În exercitarea atribuțiilor sale, Guvernul adoptă hotărâri și ordonanțe. Hotărârile se iau pentru executarea legilor, iar ordonanțele se emit în temeiul unei legi speciale de abilitare (adoptată de Parlament) sau, în cazuri excepționale, ordonanțe de urgență, potrivit art. 114 alin. (4) din Constituție.

Doar Parlamentul și Președintele pot cere urmărirea penală a miniștrilor, iar competența de judecată aparține Înaltei Curți de Casație și Justiție.

ATRIBUȚIILE

Conduce administrația publică centrală, reprezentată de către ministere, și pe cea locală (consilii județene, prefect)

Inițiază proiecte de lege și le supune spre adoptare Parlamentului;

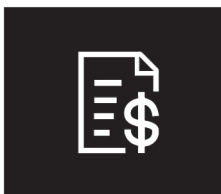

Asigură realizarea politicii externe a țării și, în acest cadru, integrarea României în structurile europene și internaționale;

Negociază tratatele, acordurile și convențiile internaționale care angajează statul român; negociază și încheie, în condițiile legii, convenții și alte înțelegeri internaționale la nivel guvernamental

GUVERNULUI

Elaborează proiectele de lege a bugetului de stat și a bugetului asigurărilor sociale de stat, pe care Parlamentul le dezbate și votează

Aprobă strategiile și programele de dezvoltare economică a țării, pe ramuri și domenii de activitate

Reprezintă statul pe plan intern și extern.

Ce înseamnă să fii cetățean responsabil în raport cu Guvernul? Pentru ce tipuri de probleme apelezi la prefect sau iei legătura cu un ministru?

Pentru semnalarea și rezolvarea problemelor cu care se confruntă cetățenii, Instituția Prefectului de la nivelul fiecărui județ poate pune la dispoziție o linie telefonică - Telefonul cetățeanului - unde aceștia pot solicita informații în legătură cu aspecte care intră în aria de competență a instituției. De asemenea, orice cetățean poate trimite mesaje pe pagini interactive precum „În direct cu cetățeanul” sau să transmită trimite sesizări prin e-mail. Prefecții stabilesc de asemenea și un program de audiențe.

Problemele pe care cetățenii le pot ridica pot fi variate: de la probleme sociale, până la cele privitoare la fondul funciar, Legea nr. 10/2011, Legea nr. 290/2003 și Legea nr. 9/1998, probleme sociale generate de lipsa unei locuințe, a locurilor de muncă, probleme comunitare și de administrație locală, informații privind procedura înmatriculării, înregistrării, radierii și eliberarea autorizației de circulație provizorie precum și furnizarea informațiilor de mediu sau soluționarea în timp a dosarelor pentru despăgubiri.

Alte pârghii cetățenești la nivel guvernamental:

- **Poți accesa pe site-ul oficial, secțiunea** "Guvernul răspunde cetățenilor", unde ai posibilitatea de-a sesiza probleme cetățenești
- **Poți accesa Sistemul de Soluționare a Problemelor (SISOP)** pentru suport privitor la drepturile cetățenilor români ca cetățeni UE, consultanță juridică în raport de prevederile legislației UE, încălcarea dreptului european de către o autoritate publică a unui alt stat membru UE și înregistrarea diferitelor petiții (SISOP, n.d.)
- **Poți solicita Guvernului să facă public planul de guvernare pentru fiecare minister** și să raporteze periodic gradul de implementare.
- **Poți înainta petiții către Instituția Prefectului** în problemele din aria sa de competență.

Rolul președintelui în stat

Ce face un președinte?

Reprezintă statul român și este garantul independenței naționale, al unității și integrității teritoriale a țării

Președintele României, după consultarea Parlamentului, poate cere poporului să-și exprime, prin referendum, voința cu privire la probleme de interes național

Nu poate să fie membru al unui partid sau să ocupe o altă funcție publică sau privată

Veghează la respectarea constituției și a bunei funcționări a autorităților publice prin mediere între Guvern, Parlament și Justiție, precum și între stat și societate

Președintele poate să fie suspendat din funcție de către parlamentari, dacă propunerea de suspendare este inițiată de o treime dintre parlamentari și dacă este votată de majoritate. Curtea Constituțională oferă un aviz consultativ, cu votul majorității judecătorilor Curții, de care, însă, Parlamentul nu este obligat să țină seamă

Rolul președintelui în stat

În relație cu **Guvernul**:

După ce se consultă cu formațiunile politice din Parlament, **Președintele desemnează premierul**, care la rândul lui propune lista întreagă de miniștri. Dacă primele 2 propuneri de prim-ministru sunt refuzate de către Președinte, în anumite condiții poate dizolva Parlamentul

*Parlamentul nu poate fi dizolvat în ultimele șase luni ale mandatului Președintelui României și nici în timpul stării de mobilizare, de război, de asediu sau de urgență

Președintele României nu îl poate revoca pe primul-ministru. Dacă primul-ministru își pierde calitatea de membru al Guvernului, cu excepția revocării, sau este în imposibilitate de a-și exercita atribuțiile, Președintele României va desemna un alt membru al Guvernului ca prim-ministru interimar pentru a îndeplini atribuțiile primului-ministru până la formarea noului Guvern

În relație cu **Parlamentul**:

Adresează mesaje Parlamentului cu privire la principalele probleme politice ale națiunii, precum reforma în educație sau sănătate, adoptarea unor legi, modul de funcționare al instituțiilor

Promulgă legile adoptate de către Parlament, adică le atestă existența pentru a intra în funcțiune. Poate întoarce legea pentru reexaminare în Parlament o singură dată sau poate solicita verificarea constituționalității sale la Curtea Constituțională

Rolul președintelui în stat

În relație cu Justiția:

Numește **Procurorul General**, care conduce **Ministerul Public**

Conform Constituției, CSM este garantul independenței justiției, competent în ceea ce privește **recrutarea, promovarea, transferarea, detașarea, sancționarea disciplinară și eliberarea din funcție a judecătorilor și procurorilor**

Prezidează ședințele Consiliului Superior al Magistraturii la care participă

De exemplu:

- participarea la sesiunea de la începutul fiecărui an în care se prezintă rapoartele CSM sau se alege managementul acestei instituții
- recente participări ale președintelui în care a avut intervenții privitoare la criticile aduse noilor modificări ale legilor justiției

Ce este grațierea?

Printre atribuțiile Președintelui României se află și posibilitatea acestuia de a acorda **grațiere individuală** la cerere sau din oficiu, numai după rămânerea definitivă a hotărârii de condamnare

Grațierea este un act de clemență având ca efect faptul că cel condamnat este iertat de executarea pedepsei, total sau parțial sau pedeapsa i se comută într-una mai ușoară

Cererea de grațiere conține în mod obligatoriu datele de identificare ale persoanei condamnate și pedeapsa pentru care se solicită grațierea

În anexa cererii se atașează în copie legalizată:

- hotărârea definitivă de condamnare
- certificatul de cazier judiciar și, după caz, acte de stare civilă
- certificate medicale
- rapoarte de anchetă socială
- alte acte pe care solicitantul le consideră necesare în susținerea cererii sale

În anul 2014 Președintele în funcție a grațiat o femeie care a săvârșit infracțiunea de furt. Motivul care a stat la baza decretului a fost unul umanitar întrucât persoana respectiva era mama a șase copii cu vârste cuprinse între un an și 11 ani.

Ce poate să facă președintele în cazuri de urgențe?

Președintele poate bloca o **ordonanță de urgență**?

Unica situație în care președintele ar putea opri o OUG înainte ca aceasta să-și producă efectele, ar fi cea de a cere Curții Constituționale să analizeze OUG-ul în baza unui conflict juridic de natură constituțională

Definiția dată de CCR acestui conflict este cea de *acte sau acțiuni concrete prin care o autoritate sau mai multe își arogă puteri, atribuții sau competențe, care, potrivit Constituției, aparțin altor autorități publice, ori omisiunea unor autorități publice, constând în declinarea competenței sau în refuzul de a îndeplini anumite acte care intră în obligațiile lor*

De asemenea, Avocatul Poporului poate să sesizeze neconstituționalitatea unei astfel de ordonanțe atunci când aceasta nu este motivată de o justificare reală cu privire la urgența adoptării actului normativ

Președintele poate convoca un referendum consultativ, cu efect indirect, prin care românii sunt chemați să-și exprime voința cu privire la probleme de interes național și este singurul care poate decide temele pentru consultarea populației, diferit de cel de modificare a Constituției sau cel de suspendare a președintelui.

Un exemplu de referendum consultativ este rezultatul celui din 2009, când românii s-au pronunțat pentru un Parlament cu 300 de aleși, iar în prezent avem 465 de parlamentari. Având efect indirect, implementarea rezultatelor au fost amânate la nesfârșit (neexistând un termen expres prevăzut în lege)

Compartimentul Probleme Cetățenești este o structură din cadrul Administrației Prezidențiale subordonat Departamentului Relații cu Autoritățile Publice și Societatea Civilă

Principala responsabilitate a acestui compartiment constă în **soluționarea petițiilor adresate Președintelui României**. La acest compartiment, se primesc anual zeci de mii de petiții din partea cetățenilor, memoriilor sau cereri de grațiere. Tot aici, în numele Președintelui, se acordă audiențe celor interesați

Compartimentul asigură competența soluționare a memoriilor și petițiilor prin transmiterea acestora către instituțiile administrației publice centrale și locale sau către alte structuri specializate din cadrul Administrației Prezidențiale, precum și transmiterea răspunsurilor către petenți.

La îndemâna cetățenilor este și secțiunea „**Scrie-i Președintelui**” de pe pagina web a Administrației Prezidențiale: <http://www.presidency.ro/ro/presedinte/scrie-i-presedintelui>

Ce pot face cetățenii în relație cu președintele?

Ce înseamnă să fii un **cetățean responsabil și informat** în raport cu președintele?

Doar un cetățean bine informat poate să-și apere drepturile și să participe activ la viața politică și social-economică, așa încât cunoașterea prerogativelor constituționale, a pârghiilor pe care le are președintele României este esențială

Chiar dacă nu decide el însuși asupra guvernării și politicilor specifice, președintele are o influență majoră asupra direcției în care se îndreaptă statul român, asupra interacțiunii dintre actorii politici și forțele din societate și asupra climatului general

Ce **poate solitica** un cetățean unui președinte? Apelează la el pentru campanii de advocacy?

Unul dintre principiile esențiale ale unei guvernări democratice autentice este **participarea populației la guvernare și implicarea societății civile în tot acest proces**

Este ceea ce numim democrație participativă, care diminuează distanța dintre cetățean și administrație și asigură o modalitate de interacționare continuă a alegătorilor cu cei aleși, întărind atât **responsabilitatea autorităților publice față de națiune**, cât și cea a fiecărui cetățean față de comunitatea în care activează

Cetățenii pot fi activi în societate, creând sau aderând la organizații de voluntari, organizații nonformale sau ONG-uri pentru a avea o reprezentare mai mare în implicarea decizională de la nivel central

Cele trei puteri în stat

Puterea judecătorească

Instanțe judecătorești

Judecătorie

Tribunal

Curtea de apel

I.C.C.J.

Consiliul superior al magistraturii

Garantul
Independenței
Justiției

Ministerul public

Parchetul de pe lângă

Judecătorie

Tribunal

Curtea de apel

I.C.C.J.

Justiția s-a impus încă din cele mai vechi timpuri, având ca scop păstrarea ordinii sociale. Dacă în Antichitate oamenii erau judecați de către popor, în prezent, respectarea legii este asigurată prin forța de constrângere a statului, materializată în normele juridice (denumite și „celula de bază a dreptului”, norme ce sunt puse în aplicare de către autoritatea judecătorească.

Simbolul justiției este reprezentat de Themis, zeița dreptății la grecii antici, care este legată la ochi și poartă într-o mână o balanță, iar în cealaltă, o sabie. Ochii acoperiți de eșarfă simbolizează imparțialitatea judecătorului care aplică legea, iar sabia semnifică faptul că hotărârile judecătorești sunt obligatorii și trebuie executate. Potrivit dispozițiilor constituționale, puterea judecătorească se exercită de Înalta Curte de Casație și Justiție și de celelalte instanțe judecătorești, fiind separată și în echilibru cu celelalte puteri ale statului.

Își exercită atribuțiile prin instanțele judecătorești, în conformitate cu principiul constituțional al independenței și inamovibilității judecătorilor.

Astfel, conform Legii nr. 304/2004 privind organizarea judiciară, autoritatea judecătorească este alcătuită din:

- **Instanțele judecătorești** (judecătoriile, tribunalele, curțile de apel și Înalta Curte de Casație și Justiție)
- **Ministerul Public**, ale cărui atribuții se exercită prin procurori constituiți în parchete, în condițiile legii
- **Consiliul Superior al Magistraturii** (garantul independenței justiției)

Instanțele judecătorești (judecătoria, tribunalul, curtea de apel, Înalta Curte de Casație și Justiție)

Instanțele se referă la judecătorii, tribunale, curți de apel și instanța supremă - Înalta Curte de Casație și Justiție. Aceasta este unică, cu sediul în București. Fiecare județ are un tribunal, iar o curte de apel este arondată mai multor județe. Judecătoriile sunt alocate pe municipii, în funcție de numărul de locuitori.

Ministerul Public (Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție)

Parchetele sunt independente în relațiile cu instanțele judecătorești, precum și cu celelalte autorități publice. Astfel, dacă în cadrul instanțelor judecătorești își exercită funcțiile judecătorii, în cadrul parchetelor, Ministerul Public își exercită activitatea prin procurori.

Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție

coordonează activitatea parchetelor din subordine, îndeplinește atribuțiile prevăzute de lege, are personalitate juridică și gestionează bugetul Ministerului Public. Astfel, există câte un parchet pe lângă fiecare instanță judecătorească, iar procurorii din cadrul acestora se subordonează conducătorului parchetului respectiv, care, la rândul său, este subordonat conducătorului parchetului ierarhic superior din aceeași circumscripție.

De exemplu, conducătorul Parchetului de pe lângă judecătoria Iași se subordonează conducătorului Parchetului de pe lângă Tribunalul Iași.

Din Ministerul Public fac parte Direcția Națională Anticorupție (DNA) și DIICOT (Direcția de Investigare a Infracțiunilor de Criminalitate Organizată și Terorism).

Direcția Națională Anticorupție (DNA) este un parchet specializat în combaterea corupției, la nivel înalt și mediu. Este o organizație juridică din cadrul Parchetului pe lângă ICCJ și se ocupă cu combaterea și prevenirea infracțiunilor de corupție care au cauzat daune mai mari de 200.000 de euro sau dacă obiectul infracțiunii îl reprezintă bunuri sau sume de bani în valoare de peste 10.000 euro. DNA este o entitate independentă în raport cu branșele judiciare, cu parchetele de pe lângă acestea, precum și în relațiile cu celelalte autorități publice.

Direcția Națională Anticorupție este condusă de către un procuror șef, doi procurori șefi adjuncți și 4 procurori șefi de secție. Aceștia sunt propuși de către Ministrul Justiției, fiind puși în funcție de către Președintele României și sunt avizați de Consiliul Superior al Magistraturii, pentru o perioadă de 3 ani, existând posibilitatea de a fi numiți în funcție din nou, o singură dată.

Putem sesiza DNA în cazul infracțiunii de luare de mită, când, spre exemplu, un medic pretinde o sumă de bani sau alte foloase ("șpagă") în vederea acordării ajutorului medical. Dacă te confrunți cu o astfel de situație, accesează site-ul www.pna.ro, unde vei găsi datele de contact în vederea sesizării DNA cu privire la fapte de corupție.

Direcția de Investigare a Infracțiunilor de Criminalitate

Organizată și Terorism (DIICOT) efectuează investigații în vederea combaterii criminalității organizate. DIICOT este independentă în raport cu instanțele judecătorești și cu parchetele de pe lângă acestea, precum și în relațiile cu celelalte autorități publice.

DIICOT efectuează investigații în materia infracțiunilor grave, definite de Legea nr. 39/2003 privind prevenirea și combaterea criminalității organizate. Câteva exemple de astfel de infracțiuni sunt traficul de droguri, traficul de arme sau pornografia infantilă. Poți sesiza DIICOT accesând site-ul www.diicot.ro.

Consiliul Superior al Magistraturii

CSM este instituția cu rol de garant al independenței justiției, care propune Președintelui României numirea în funcție a judecătorilor și procurorilor (adică a magistraților) și veghează la buna desfășurare a activității profesionale a acestora și asigură răspunderea disciplinară. Durata mandatului membrilor aleși ai Consiliului Superior al Magistraturii este de 6 ani, fără posibilitatea reînvestirii. **Membrii Consiliului Superior al Magistraturii au calitatea de demnitar.**

CSM este alcătuit din 19 membri: 14 procurori și judecători, 2 reprezentanți ai societății civile - aleși de către Senat-, ministrul justiției, președintele ÎCCJ și procurorul general - care conduce Ministerul Public (art. 133 alin. (2) din Constituție).

Calitatea de reprezentant al societății civile ales membru al Consiliului Superior al Magistraturii este incompatibilă cu calitatea

de parlamentar, ales local, funcționar public, judecător sau procuror în activitate, notar public, avocat, consilier juridic sau executor judecătoresc în exercițiu.

Instituțiile judiciare

Curtea Constituțională

Curtea Constituțională (CCR) este garantul respectării Constituției, fiind unica autoritate de jurisdicție constituțională din România, independentă față de orice altă autoritate publică.

Aceasta se asigură de constituționalitatea legilor emise de către Parlament sau Guvern, tratatelor sau a altor acorduri internaționale (înainte de ratificarea acestora de Parlament). De asemenea, mai soluționează conflictele juridice de natură constituțională dintre autoritățile publice. De exemplu, putem avea un conflict juridic de natură constituțională între șeful statului și președintele Înaltei Curți de Casație și Justiție.

Curtea Constituțională este compusă din 9 judecători, pe o perioadă de 3 ani:

- 3 aleși de Camera Deputaților
- 3 de Senat
- 3 de Președinte.

Printre alte importante atribuții ale CCR se mai numără și faptul că dă aviz consultativ pentru propunerea de suspendare a Președintelui, veghează la respectarea procedurii pentru alegerea Președintelui și confirmă rezultatele sufragiului, veghează la

respectarea procedurii pentru organizarea și desfășurarea referendumului și confirmă rezultatele acestuia, verificând, de asemenea, îndeplinirea condițiilor pentru exercitarea inițiativei legislative de către cetățeni.

Avocatul Poporului

Instituția Avocatului Poporului a fost definită în Constituție în anul 1990, fiind menită să-i protejeze pe cetățeni de abuzurile administrației de stat. Aceasta este condusă de către o persoană numită de Parlament, pentru un mandat de 5 ani, cu posibilitatea de a înnoi mandatul o singură dată.

Instituția Avocatul Poporului este autonomă și independentă față de orice altă autoritate publică.

Avocatul Poporului are următoarele atribuții:

- a) coordonează activitatea instituției Avocatului Poporului;
- b) primește și repartizează cererile făcute de persoanele lezate prin încălcarea drepturilor sau libertăților cetățenești de către autoritățile administrației publice și decide asupra acestor cereri;
- c) urmărește rezolvarea legală a cererilor primite și cere autorităților sau funcționarilor administrației publice în cauză, încetarea încălcării drepturilor și libertăților cetățenești, repunerea în drepturi a petiționarului și repararea pagubelor;
- d) formulează puncte de vedere, la cererea Curții Constituționale;
- e) poate sesiza Curtea Constituțională cu privire la neconstituționalitatea legilor, înainte de promulgarea acestora;
- f) poate sesiza direct Curtea Constituțională cu excepția de neconstituționalitate a legilor și ordonanțelor;

g) reprezintă instituția Avocatul Poporului în fața Camerei Deputaților, a Senatului și a celorlalte autorități publice, precum și în relațiile cu persoanele fizice sau juridice;

h) angajează salariații instituției Avocatul Poporului și exercită dreptul de autoritate disciplinară asupra acestora;

Cererile adresate Avocatului Poporului trebuie să se facă în scris și să indice numele și domiciliul persoanei lezate în drepturile și libertățile cetățenești, drepturile și libertățile încălcate, precum și autoritatea administrativă ori funcționarul public în cauza.

Petiționarul trebuie să dovedească întârzierea sau refuzul administrației publice de a-i respecta un drept. De asemenea, cererea trebuie să fie depusă la mai puțin de un an de la data când a avut loc situația de încălcare a drepturilor.

Cererile adresate Avocatului Poporului sunt scutite de taxă de timbru.

În cazul în care Avocatul Poporului constată că soluționarea cererii cu care a fost sesizat este de competență autorității judecătorești, el se poate adresa, după caz, ministrului justiției, Ministerului Public sau președintelui instanței de judecată, care sunt obligați să comunice măsurile luate.

În cazul sesizării privind excepția de neconstituționalitate a legilor și ordonanțelor care se referă la drepturile și libertățile cetățenilor, Curtea Constituțională va solicita și punctul de vedere al instituției Avocatul Poporului.

De exemplu, în mai 2018, Avocatul Poporului s-a sesizat din oficiu și a efectuat anchete în legătură cu niște incidente din județele Bacău și Iași, acolo unde mai multe persoane au fost transportate la spital după ce ar fi consumat diverse produse alimentare de tip fast-food. De asemenea, Avocatul Poporului s-a sesizat din oficiu în cazul unei fetițe bolnave de cancer, din județul Iași, ai cărei părinți au refuzat tratamentul.

Principalele instituții locale

Felul în care este condus un oraș seamănă foarte mult cu felul în care este condusă o țară. Consiliul local este cel care spune ce trebuie să fie făcut, iar Primăria este instituția care implementează. Primarul își poate delega o parte din sarcini către Viceprimar, care este și consilier local. Consiliul Județean are aceeași funcție precum Consiliul Local, însă are în vedere activitățile din județ. Legalitatea actelor este verificată de către Prefect și alte instituții de justiție.

Între autoritățile administrației publice locale și consiliul județean, pe de o parte, precum și între consiliul local și primar, pe de altă parte, nu există raporturi de subordonare.

O administrație publică locală este autonomă, ceea ce înseamnă că are capacitatea de a soluționa și gestiona, în numele cetățenilor pe care îi reprezintă, treburile administrative și financiare de interes public.

Administrația publică locală

Pentru a înțelege cum funcționează un oraș și administrația publică locală, trebuie să cunoaștem câteva chestiuni generale
[#puterniciîmpreună](#)

Comunele, orașele și județele sunt unități administrativ-teritoriale în care se exercită autonomia locală și în care se organizează și funcționează autoritățile ale administrației publice locale

Comunele pot fi formate din unul sau mai multe sate

Unele orașe pot fi declarate **municipii** dacă îndeplinesc un număr de condiții legale*

În municipii se pot crea subdiviziuni administrativ-teritoriale, a căror delimitare și organizare se fac potrivit legii.

Comunele, orașele și județele sunt persoane juridice de drept public. Acestea au patrimoniu propriu și capacitate juridică deplină

Autoritățile administrației publice locale au dreptul să instituie și să perceapă impozite și taxe locale, să elaboreze și să aprobe bugetele de venituri și cheltuieli ale comunelor, orașelor și județelor, în condițiile legii

Primăriile, consiliile locale și județene au propriile **site-uri** prin intermediul cărora comunică cu publicul: se găsește programul de funcționare, proiectele de hotărâre, date de contact, documente importante pentru locuitorii localității, se anunță consultările publice etc. **În cazul în care nu există site**, vor fi afișate la primărie, la panoul care se referă la anunțuri și informații de interes public

Aleșii locali sunt **primarul, consilierii locali și consilierii județeni**, în funcție pe o perioadă de 4 ani

Ești curios să afli ce condiții trebuie să îndeplinească un oraș pentru a putea fi declarat municipiu? Poți găsi toate aceste informații pe verso

Ce înțelegem prin municipiu?

40.000

Un oraș poate constitui un municipiu dacă numărul de locuitori este de minim 40.000

85%

Populația care practică activități comerciale aducătoare de venituri, altele decât cele agricole, reprezintă minim 85% din totalul populației orașului

15%

80%

80% din locuințe sunt dotate cu instalații de alimentare cu apă

75%

75% din locuințele orașului să fie dotate cu baie și WC în locuință

Un oraș poate fi numit municipiu dacă spitalele sale sunt dotate cu minim **10 paturi** la 1000 de locuitori, iar personalul medical include minim **2.5 (3) medici** la 1000 de locuitori

Ultima formă de unitate de învățământ care poate fi absolută trebuie să fie de **gradul postliceal**

Într-un municipiu trebuie să existe **dotări culturale și sportive**: săli de spectacol, eventual teatre, instituții muzicale, biblioteci publice, stadion, săli de sport

Epurarea apelor uzate să fie realizată la o stație de epurare cu treaptă mecanică și biologică

Minim 100 de locuri în hoteluri

Într-un municipiu trebuie să existe **rețele de distribuție a apei** pe minim **70% din străzi** și **conducte de canalizare** pe cel puțin **60% din străzi**

Minim **60% din totalul străzilor** din oraș sunt modernizate (asfaltate, semaforizate/sensuri giratorii)

Pe 70% din străzi să existe **rețele de hidranți** exteriori pentru stingerea incendiilor

Orașul trebuie să asigure existența unui **parc public** cu rol de depozit controlat de deșeurii, cu acces asigurat

Într-un municipiu trebuie să existe **spații verzi** (parcuri, grădini publice, scuaruri) pe o suprafață medie de **15 m²/locuitor**

Care sunt atribuțiile consiliului local?

Consiliul local reprezintă autoritatea deliberativă de la nivelul localității (fie ea comună, oraș sau municipiu) - adică cei care iau decizii (deliberează) pentru comunitate. De aceea, ei sunt, conform legii, cei care ar trebui să reprezinte cel mai bine cetățenii și ar trebui să aibă inițiativa unor proiecte care să corespundă dorințelor și nevoilor locuitorilor.

Consilierii ajung în consiliu pe baza **votului alegătorilor**. Ei sunt aleși pe liste de partid, cu excepția acelor care candidează ca independenți.

Consiliul local alege din rândul consilierilor **viceprimarul sau viceprimarii**

Consiliul aprobă **bugetul local** propus de către primar, împrumuturile, virările de credite și modul de utilizare a rezervei bugetare

Consiliul stabilește **impozite și taxe locale**, precum și **taxe speciale**

Consiliul local avizează sau aprobă, studii, **prognoze și programe de dezvoltare economico-socială**, de organizare și amenajare a teritoriului și urbanism, inclusiv participarea la **programe de dezvoltare județeană, regională, zonală și de cooperare transfrontalieră**

Consiliul local administrează **domeniul public și domeniul privat** al comunei sau orașului

Consiliul înființează instituții publice, societăți comerciale și servicii publice de interes local pe care le urmărește, controlează și a căror activitate o analizează

Consiliul local numește și eliberează din funcție, în condițiile legii, conducătorii serviciilor publice de interes local, precum și pe cei ai instituțiilor publice din subordinea sa. În anumite cazuri aplică sancțiuni disciplinare, în condițiile legii, persoanelor pe care le-a numit

Consiliul hotărăște darea în administrare, concesionarea sau închirierea bunurilor proprietate publică a comunei sau orașului, după caz, precum și a serviciilor publice de interes local, în condițiile legii

Consiliul local stabilește măsurile necesare pentru construirea, întreținerea și modernizarea drumurilor, podurilor, precum și a întregii infrastructuri aparținând căilor de comunicații de interes local

Instituie, cu respectarea criteriilor generale stabilite prin lege, norme de organizare și funcționare pentru instituțiile și serviciile publice de interes local

Analizează și aprobă, în condițiile legii, documentațiile de amenajare a teritoriului și urbanism ale localităților, stabilind mijloacele materiale și financiare necesare în vederea realizării acestora

Aproba alocarea de fonduri din bugetul local pentru acțiuni de apărare împotriva inundațiilor, incendiilor, dezastrelor și fenomenelor meteorologice periculoase

Cum se dizolvă consiliul local?

Consiliul local se dizolvă dacă timp de două luni aceasta nu se întâlnește sau nu adoptă niciun proiect de hotărâre locală timp de trei ședințe

Dacă numărul consilierilor a scăzut sub jumătate +1 și nu există alți consilieri care să completeze consiliul până la numărul necesar

Se adresează o cerere de organizare a unui referendum local pentru dizolvarea consiliului local către prefect

Consiliul mai poate fi dizolvat în urma unui referendum local

Cererea trebuie să fie inițiată de cel puțin 25% din numărul cetățenilor cu drept de vot înscrși pe listele electorale

La referendum se prezintă cel puțin jumătate plus unu din numărul total al locuitorilor cu drept de vot

Dizolvarea are loc dacă cel puțin 50% plus unu din numărul total de votanți au votat „pentru”

Cum interacționăm cu consiliul local?

În afară de activitatea în comisii și de participarea la ședințele consiliului, consilierii locali mai au și alte obligații, printre care și aceea de a **acorda regulat audiențe cetățenilor** – programul trebuie să fie public și este o bună ocazie să propuneți consilierilor diferite proiecte importante pentru comunitate

Mulți consilieri spun că nu sunt căutați niciodată de cetățeni!

Poți contacta un consilier local pentru a programa o audiență, în care să discuți o problemă pe care tu sau comunitatea ta o aveți

Fiecare consilier este obligat să aibă întâlniri cu cetățenii, iar datele lui de contact (număr telefon, adresă de email) ar trebui să fie accesibile oricui, alături de programul destinat întâlnirilor

Consilierul, după discuția cu tine, în funcție de problema ta, poate să acționeze independent, comunicând cu Primăria, sau să aducă subiectul în discuție în plenul ședinței de consiliu

Ca cetățean, poți participa la ședințele de consiliu, fără să anunți în prealabil. Însă, dacă dorești să iei cuvântul pentru a propune un proiect sau să ai intervenții pe un proiect de hotărâre, va trebui să depui o cerere la registratură, prin care informezi asupra acestui lucru. Consilierii au dreptul să voteze să nu te asculte

Dacă nu dorești să iei cuvântul, ci doar să-ți manifesti părerea vizavi de un anumit proiect sau persoană, poți purta un tricou sau o pancartă cu un mesaj. Ar fi mai ușor să discuți cu un consilier în cadrul întâlnirilor organizate de către comisii, decât în plenul ședințelor ordinare

Cetățenii pot propune și ei proiecte de hotărâre, cu condiția să fie susținut de către 3 sau 5% din locuitorii cu drept de vot ai localității

Poți intra pe site-ul Primăriei sau poți să soliciți lista proiectelor de hotărâre care urmează să intre în dezbateră în Consiliul Local, pentru a le analiza

Poți propune consilierilor diverse inițiative pe care să le ducă mai departe ex: să introducă în comisia de circulație și persoane din societatea civilă

Primăria

Primarul este ales o dată la 4 ani, prin vot universal, egal, direct, secret și liber exprimat de către cetățeni fără să fie limitat la un număr strict de mandate. Comunele, orașele și municipiile au câte câte un primar și un viceprimar, iar municipiile reședință de județ au un primar și doi viceprimari, aleși în condițiile legii.

Viceprimarul este subordonatul primarului și înlocuitorul de drept al acestuia, fiind ales de către consiliul local. Nu este o autoritate a administrației publice locale deoarece nu are atribuții proprii conferite prin lege, precum primarul. Atribuțiile sale sunt delegate de către primar. În cazul orașelor reședință de județ, unde există doi viceprimari, consiliul local votează care dintre cei doi va îndeplini atribuțiile de primar.

Pentru ca o persoană să poată fi aleasă în funcția de primar, trebuie să îndeplinească următoarele condiții:

- Să fie cetățean român sau al Uniunii Europene;
- Să aibă vârsta de cel puțin 23 de ani împliniți în ziua alegerilor inclusiv;
- Să aibă domiciliul în comuna, orașul sau municipiul în care urmează să fie ales;
- Să nu fie judecător al Curții Constituționale, avocat al poporului, judecător, procuror, membru al armatei, polițist sau funcționar public.

Primarul este o autoritate a administrației publice prin care se realizează autonomia locală, care asigură respectarea drepturilor și libertăților fundamentale ale cetățenilor și punerea în aplicare a legilor, a decretelor Președintelui României, a hotărârilor și a

ordonanțelor Guvernului și a hotărârilor de consiliul local. Acesta conduce serviciile publice locale și aparatul său de specialitate.

Ce face primarul?

- Execută hotărârile consiliului local (și primarul poate să emită dispoziții, ca de exemplu dispoziție de numire a unei persoane într-o funcție publică, dispoziție de aplicare a unei sancțiuni, dispoziție de organizare a unui eveniment, etc.)
- Conduce serviciile publice locale (salubritatea, iluminarea publică, alimentarea cu apă, energie electrică);
- Întocmește bugetul local;
- Elaborează și implementează planurile urbanistice, după ce le supune aprobării consiliului local;
- Ia măsuri pentru prevenirea și gestionarea situațiilor de urgență;
- Numește, sancționează și suspendă raporturile de serviciu sau de muncă ale personalului din primărie și conducătorii instituțiilor și serviciilor publice locale;
- Inițiază negocieri pentru contractarea de împrumuturi și emiterea de titluri de valoare în numele unității administrativ-teritoriale.

Cum poate fi demis primarul?

Primarul poate să fie demis dacă cetățenii înaintează o cerere semnată de către 25% din locuitorii cu drept de vot din localitate. Prefectul inițiază organizarea unui referendum, la care trebuie să fie prezenți 50%+1 din numărul de locuitori.

Când interacționăm cu primarul? În ce momente importante ale orașului sau țării ar trebui să ne bazăm pe primar?

Cetățenii interacționează cu primarul, de obicei, în cadrul audiențelor și întâlnirilor periodice organizate în mod obligatoriu. Audiențele sunt programate în prealabil și au loc la sediul primăriei. Întâlnirile periodice sunt și ele anunțate și pot avea loc la sediul primăriei, a unei instituții publice sau în piețele din cartierele orașului.

Cetățenii pot cere audiențe individuale către consilierii locali sau primar, pentru a discuta probleme personale. Dacă se coagulează în grupuri de cetățeni, împreună pot solicita autorităților să aibă intervenții cu beneficii pentru întreaga comunitate, de tipul „Dorim un parc în cartierul nostru!”, „Nu vrem să se construiască acea clădire în centrul cartierului.” sau „Ne dorim mai multe tomberoane pentru o reciclare selectivă.”

Pe de o parte, este datoria administrației să cunoască cât mai bine nevoile cetățenilor, pe de altă parte, cetățenii trebuie să inițieze dialogul, mai ales atunci când autoritățile nu le ies în întâmpinare. De reținut este că firmele sau cetățenii nu trebuie să apeleze la primar pentru orice problemă pe care o întâmpină. Se pot adresa direct diverselor departamente din Primărie printr-o solicitare de informație/ cerere de acțiune sau direct consilierilor locali, care acționează în numele cetățenilor.

Exemple:

Compartimentul Registrul Agricol - asigură o evidență unitară cu privire la categoriile de folosință a terenurilor, a mijloacelor de producție agricolă și a efectivelor de animale, care contribuie la dezvoltarea agriculturii și buna utilizare a resurselor locale.

Serviciul relații comunitare și politici publice - asigură comunicarea instituției cu mediul asociativ din Municipiul Iași, precum și cu mediul economic, cultural, religios și sportiv;

Biroul Relații cu societatea civilă – analizează și monitorizează mediul cultural, religios, sportiv și cel al societății civile, inclusiv de tineret din Municipiul Iași;

Compartimentul pentru tineret și sport - propune și gestionează programe de voluntariat pentru tineri, organizează, în parteneriat cu instituții publice sau private, acțiuni de și pentru tineret, propune și gestionează programe de practică profesională a studenților;

Centrul de Informații pentru Cetățeni - asigură legătura dintre cetățean și administrația publică locală, coordonarea activității din domeniul audiențelor la conducerea primăriei, realizează legătura dintre administrația publică locală și instituțiile locale și centrale, în ceea ce privește solicitarea de informații de interes public și asigură transparența procesului decizional, prin publicarea informațiilor cu caracter public pe site-ul instituției (în colaborare cu Serviciul Informatizare);

Serviciul Autorizare Construcții - asigură îndeplinirea atribuțiilor autorității publice locale în domeniul autorizării construcțiilor;

Ca autoritățile locale să acționeze în baza unor nevoi reale și necesare, cetățenii trebuie să facă un pas spre dialog, pentru a contracara percepția „acordului garantat” pe care îl au măsurile populiste.

Consiliul Județean

Consiliul județean are aceleași atribuții precum un consiliu local, însă la nivel de județ. Coordonează activitatea consiliilor locale, asigurându-se că serviciile publice de interes județean sunt realizate. Consilierii județeni sunt și ei aleși odată la 4 ani, iar, precum consilierii locali, numărul lor se stabilește tot în funcție de numărul de locuitori, însă pe județ (CERE, 2014, p.16).

Numărul locuitorilor județului	Numărul consilierilor
Până la 350.000	31
Între 350.001- 500.000	33
Între 500.001-650.000	35
PESTE 650.000	37

Consiliul județean este format și el din comisii de specialitate, organizate în funcție de principalele domenii de activitate (ex. Comisia de Cultură, Culte, Monumente, Comisia Economică, Comisia de Dezvoltare, Comisia pentru Relația cu Societatea Civilă și ONG-uri etc.). Din comisii fac parte doar consilierii județeni, care își aleg câte un președinte și secretar. Și în acest caz, înainte ca proiectele de hotărâre să ajungă să fie votate în plenul consiliului județean, ele sunt mai întâi discutate și votate în comisiile de specialitate, iar decizia de validare sau nu a proiectului de hotărâre se ia în funcție de votul majorității membrilor.

În consiliul județean, președintele și cei doi vicepreședinți se aleg prin votul secret al majorității consilierilor județeni, iar eliberarea din funcție a președintelui se realizează tot prin votul secret al majorității consilierilor, după ce se propune demiterea președintelui de către cel puțin o 1/3 din numărul consilierilor.

Consiliul județean se întrunește în ședințe ordinare lunare convocate de președintele consiliului județean sau în ședințe extraordinare convocate de către președintele consiliului județean sau cel puțin 1/3 din numărul consilierilor județeni, precum și în ședințe de îndată, în cazuri de forță majoră sau alte situații de maximă urgență.

Convocarea consiliului județean se face cu cel puțin 5 zile înainte de ședința ordinară și cu cel mult 3 zile înainte de ședința extraordinară.

Ce face un consiliu județean:

- coordonează activitatea consiliilor locale;
- organizează și conduce serviciile publice ale județului;
- oferă sprijin și asistență tehnică, juridică sau de altă natură consiliilor locale;
- aprobă bugetul județului;
- analizează propunerile referitoare la protecția mediului promovate de orașe și comune;
- stabilește orientarea generală privind organizarea și dezvoltarea urbană a orașelor din județ;
- coordonează domeniul public și privat al județului, stabilind concesionarea, administrarea și închirierea acestora;
- asigură construcția, întreținerea și modernizarea drumurilor județene;
- stabilește taxele și impozitele pentru întregul județ;
- realizează lucrări și servicii pentru județ în asociere cu alte instituții publice;
- hotărăște proiectele de organizare și amenajare a județului, dar și planurile de dezvoltare urbanistică, după ce se consultă cu consiliile locale.

Ce instituții intră în subordinea Consiliului Județean?

De exemplu, la nivelul județului Iași, în subordinea Consiliului Județean Iași se află:

- Direcția Generală de Asistență Socială și Protecția Copilului Iași;
- Direcția Județeană de Evidență a Populației;
- Direcția Județeană de Pază și Protecție;
- Filarmonica „Moldova” Iași;
- Muzeul Național al Literaturii Române;
- Centrul Județean pentru Conservarea și Promovarea Culturii Tradiționale;
- Centrul Județean de Resurse și Asistență Educațională Iași;
- Spitalul Clinic de Obstetrică și Ginecologie „Elena Doamna” Iași;
- Spitalul Clinic de Obstetrică - Ginecologie „Cuza Vodă” Iași;
- Spitalul Clinic de Boli Infecțioase „Sfânta Parascheva” Iași;
- Spitalul Clinic de Urgențe „Prof. dr. Nicolae Oblu” Iași;
- Spitalul Clinic de Pneumoftiziologie Iași;
- Spitalul Clinic de Urgențe pentru Copii „Sfânta Maria” Iași;
- Biblioteca Județeană „Gh.Asachi” Iași;
- Teatrul „Lucefărul” Iași.

Deși face parte din consiliu, care este autoritatea deliberativă, președintele consiliului are o funcție executivă la nivel județean, punând în aplicare hotărârile consiliului județean.

Atribuțiile președintelui consiliului județean sunt:

- reprezintă județul în relațiile cu celelalte autorități publice, cu persoanele fizice și juridice române și străine, precum și în justiție;
- conduce ședințele consiliului județean și dispune măsurile necesare pentru pregătirea și desfășurarea în bune condiții a acestora;
- asigură respectarea prevederilor Constituției, punerea în aplicare a legilor, a decretelor președintelui României, a hotărârilor și ordonanțelor Guvernului, a hotărârilor consiliului județean, precum și a altor acte normative;
- întocmește proiectul bugetului județului și contul de încheiere a exercițiului bugetar și le supune spre aprobare consiliului județean, în condițiile și la termenele prevăzute de lege;
- inițiază, cu aprobarea consiliului județean, negocieri pentru contractarea de împrumuturi și emisiuni de titluri de valoare în numele județului;
- prezintă consiliului județean, anual sau la cerere, rapoarte cu privire la modul de îndeplinire a atribuțiilor sale și a hotărârilor consiliului județean;
- coordonează și controlează organismele prestatoare de servicii publice și de utilitate publică de interes județean, înființate de consiliul județean și subordonate acestuia;
- coordonează, controlează și răspunde de activitatea privind serviciul de protecție socială și drepturile copilului.

Cum se dizolvă consiliul județean?

Este necesar ca cel puțin 20% din numărul cetățenilor cu drept de vot din județ să semneze și să înainteze o cerere către prefect, care va solicita organizarea unui referendum. La referendum trebuie să voteze cel puțin 50%+1 din locuitorii cu drept de vot, pentru ca rezultatul să fie valid.

Prefectul

În fiecare județ și în municipiul București există câte un prefect, care este reprezentantul Guvernului în teritoriu, având rolul de a veghea asupra aplicării legii de către autoritățile administrației publice locale.

Prin urmare, el nu face parte din aparatul administrativ local. Reprezintă legătura între administrația locală și cea centrală.

Prefectul poate ataca, total sau în parte, în fața instanței de contencios administrativ, hotărârile adoptate de consiliul local sau de consiliul județean, precum și dispozițiile emise de primar sau de președintele consiliului județean, în cazul în care consideră aceste acte sau prevederi din ele ca fiind ilegale. Prin urmare orice cetățean poate apela la prefect, dacă observă că instituțiile locale nu respectă legislația.

Pentru exercitarea atribuțiilor ce îi revin, prefectul are un aparat propriu de specialitate, ale cărui atribuții și structură se stabilesc prin hotărâre de guvern.

Atribuțiile prefectului:

- veghează ca activitatea consiliilor locale și a primarilor, a consiliilor județene și a președinților consiliilor județene să se desfășoare în conformitate cu prevederile legii;
- acționează pentru realizarea obiectivelor din programul de guvernare;
- conduce activitatea serviciilor publice deconcentrate ale ministerelor (Inspectoratul Școlar, Inspectoratul Teritorial de Muncă, Direcția de Sănătate Publică, Direcția pentru Cultură, Culte și Patrimoniul Cultural Național, Agenția Județeană de Ocupare a Forței de Muncă, Direcția Finanțelor Publice, Direcția Sanitar-Veterinară, Direcția pentru Agricultură și Dezvoltare Rurală, Agenția Județeană pentru Plăți și Inspecție Socială, Casa de Pensii, Casa de Asigurări de Sănătate etc.) și ale celorlalte autorități ale administrației publice centrale de specialitate, organizate la nivelul unităților administrativ-teritoriale;
- prezintă anual Guvernului un raport asupra stadiului realizării sarcinilor ce îi revin potrivit programului de guvernare, precum și în legătură cu controlul exercitat asupra legalității actelor autorităților administrației publice locale.

Prefectul este ajutat de un subprefect în județ și de 2 subprefecți în municipiul București. Numirea și eliberarea subprefectului se face prin decizia prim-ministrului, la propunerea prefectului și Ministerului Administrației Publice. Pentru a fi numit în funcție, prefectul trebuie să aibă studii superioare de lungă durată.

Prefectul și subprefectul nu pot fi deputați sau senatori, primar, consilieri locali sau județeni.

Cetățenii pot apela la prefect atunci când doresc dizolvarea consiliului județean, a consiliului local sau eliberarea din funcție a primarului.

Este necesar ca 20% din populația cu drept de vot a județului să semneze pentru dizolvarea consiliului județean și 25% din populația cu drept de vot a localității să semneze cererea pentru dizolvarea consiliului local și demiterea primarului.

Mai departe, prefectul prezintă propunerea motivată către Guvern, care decide sau nu dizolvarea consiliului local, județean și demiterea primarului.

Referendumul pentru dizolvarea consiliului local este organizat de o comisie numită prin ordin al prefectului, compusă dintr-un reprezentant al prefectului, un reprezentant al primarului, un reprezentant al consiliului local, un reprezentant al consiliului județean și un judecător de la judecătoria în a cărei circumscripție se află comuna, orașul sau municipiul. Secretariatul este asigurat de instituția prefectului.

Pentru dizolvarea consiliului județean, comisia este compusă din prefect, un reprezentant al consiliului județean desemnat prin hotărâre a consiliului județean și un judecător de la tribunal. Secretariatul este asigurat de instituția prefectului.

Referințe menționate:

Camera Deputaților (n.d.). Activitate parlamentară, retras de la adresa: <http://www.cdep.ro/pls/dic/site.page?den=introcd1-i>

Camera Deputaților. (n.d.). Legislatura, retras de la adresa: <http://www.cdep.ro/pls/parlam/structura2015.de?idl=1>

Carney, M. (2018). Leave no dark corner, *ABCNews*, retras în septembrie de la adresa: <https://www.abc.net.au/news/2018-09-18/china-social-credit-a-model-citizen-in-a-digital-dictatorship/10200278>

Centrul de Resurse pentru Participare Publică. (2014). *Luarea deciziei publice la nivel local*. București, România.

Drăganu, T. (2000). *Drept constituțional și instituții publice*. București, România: Lumina Lex.

Muraru, I., & Tănăsescu, E. S. (2005). *Drept constituțional și instituții publice*. București, România: All Beck.

Titulescu, N. (2004). *Drept civil*. București, România: All Beck.

Senat. (n.d.). Fișă senatori, retras de la adresa: <http://www.senat.ro/FisaSenatori.aspx>

Legislație

Constituția României, republicată (M. Of. nr. 767 din 31 octombrie 2003)

Legea 208/2015 privind alegerea Senatului și a Camerei Deputaților (M. Of. nr. 553 din 24 iulie 2015)

Legea nr. 90/2001 privind organizarea și funcționarea Guvernului și a ministerelor (M. Of. nr. 755 din 16 octombrie 2002)

Legea nr. 115/1999 privind responsabilitatea ministerială, republicată (M. Of. nr. 200 din 23 martie 2007)

Legea nr. 546/2002 privind grațierea și procedura acordării grațierii (M. Of. nr. 164 din 2 aprilie 2001)

Legea nr. 215/2001 a administrației publice locale, republicată (M. Of. nr. 123 din 20 februarie 2007)

Legea nr. 393/2004 privind statutul aleșilor locali (M. Of. nr. 912 din 7 octombrie 2004)

Legea nr. 340/2004 privind prefectul și instituția prefectului (M. Of. nr. 658 din 21 iulie 2004)

DREPTURILE,
LIBERTĂȚILE
ȘI ÎNDATORIRILE
CETĂTENILOR

Pe 1 Mai sărbătorim „3 x 8”, sau opt ore de muncă, opt ore de viață personală și opt ore de somn. Mișcarea a început la mijlocul anilor 1800 când ziua de muncă nu era reglementată. Între 10 și 16 ore din viața unui angajat se petreceau la serviciu, deseori, fără să fie plătit.

Din momentul în care oamenii au cerut dreptul la o viață demnă, în 1860, au trecut aproape 100 de ani până când, în 1940, Statele Unite ale Americii au reglementat prin lege durata de 8 ore pentru ziua de muncă.

Drepturile se câștigă greu și se pierd repede. În baza lor însă, vorbești cu instituțiile și controlezi cursul vieții tale și-al comunității în care trăiești.

În capitolul acesta vei descoperi opt drepturi pe care te poți sprijini în România de zi cu zi. Pe unele le știi, despre altele, probabil că abia acum vei afla. Unele îți garantează integritatea ca ființă umană, altele îți permit să modelezi cursul vieții publice și să stabilești un raport simbolic de egalitate cu instituțiile.

Capitolul este structurat în patru secțiuni. Prima, *Preambul: Drepturile omului - între CEDO și legile interne*, îți ghidează intrarea pe teritoriul libertăților. Segmentul drepturilor și libertăților rămâne, poate, secvența cea mai încărcată de idealism din repertoriul legislațiilor naționale și internaționale. Aici poți vedea cum își închipuie artizanii organizării sociale c-ar trebui să funcționeze lumea ca sistem socio-politic, ce rol și ce status i se cuvine oricărui om, în raport cu matricea socială în care trăiește. Mai ales, dincolo de jargonul juridic, poți observa că eforturile merg în direcția împuternicirii cetățeanului în raport cu statul. Dacă legislația drepturilor rămâne o teorie, un tezaur îngropat, sau o sursă de putere reală, în viața de zi cu zi, asta ține de cât de des ne folosim drepturile ca să căpătăm controlul asupra vieții noastre în comunitate.

În a doua secțiune, *Opt Drepturi și libertăți*, găsești fundamentul în baza căruia să iei atitudine și să treci la acțiune. Libertatea de conștiință, dreptul la informare și libertatea la exprimare nu sunt abstracțiuni. Dimpotrivă. În baza lor s-au produs cele mai multe schimbări sociale. Îți sunt de folos atât personal, ca să obții rezolvări la probleme individuale, cât și în comunitate, ca să influențezi viața publică și să-ți faci vocea auzită, alături de alții. Dreptul la vot, libertatea întrunirilor, dreptul la inițiativă

legislativă și dreptul la petiționare îți sunt puncte de sprijin ca să conduci schimbarea în orașul și-n țara ta. Vei încheia secțiunea aflând despre dreptul unei persoane vătămate de o autoritate publică, o cheie de boltă care te protejează și echilibrează balanța puterii între tine, ca cetățean, și instituțiile statului.

A treia secțiune se referă la *Responsabilitățile tale*, ca cetățean. Drepturile și îndatoririle merg mână în mână, deoarece libertatea fiecăruia se termină acolo unde începe libertatea celuilalt. Iar libertatea este un teren fluid care nu poate fi demarcat prin borne ferme, fără să fie afectat. De aceea, jaloanele care îți arată cum să-ți exprimi libertatea sunt responsabilitățile tale cetățenești.

Ultima secțiune, *Sisteme de protecție a drepturilor omului*, îți prezintă eșafodajul care îți garantează că drepturile nu sunt teorie, ci caracteristici și instrumente în mâna unui cetățean.

Poți privi drepturile ca pe niște gene din zestrea genetică a unui cetățean. Te naști cu ele, dar dacă le activezi sau nu, depinde de tine. Când le activezi, lucrurile merg mai bine pentru toți. În anexe vei găsi modele de cereri la care să apelezi pentru a-ți folosi sau proteja drepturile.

Capitolul nu este o introducere în istoria drepturilor și-a poveștilor care le-au însoțit, nici un tablou exhaustiv cu toate drepturile și libertățile cu care te-ai născut. Lupa este pusă pe cele opt drepturi și libertăți care în viața de zi cu zi, în România secolului XXI, aflată în plin reviriment civic, îți sunt de mare folos. Nu vei găsi un expozeu în

termeni juridici, dar te vei familiariza cu unii dintre ei. Capitolul este gândit să pună drepturile în mâinile tale, ca să te poți folosi de ele, așa că nu vom intra în dezbateri filosofice, deși vei simți provocarea de-a medita.

PLECÂND DE LA NIVEL GLOBAL, AFLĂM CĂ DEMOCRATIA MODERNĂ ÎN LUME ÎȘI ARE RĂDĂCINILE ÎN DOUĂ REPERE ISTORICE DEOSEBIT DE IMPORTANTE: „DECLARAȚIA DE INDEPENDENȚĂ A STATELOR UNITE ALE AMERICII”, ADOPTATĂ ÎN 1776 ȘI „DECLARAȚIA DREPTURILOR OMULUI ȘI ALE CETĂȚEANULUI”, CE A CONSTITUIT RODUL REVOLUȚIEI FRANCEZE.

Cu ce rămâi:

După ce vei parcurge capitolul, vei găsi utilitatea drepturilor și libertăților tale în viața de zi cu zi. Probabil că-ți vei pune semne de carte, ca să te întorci la ele atunci când vei avea nevoie să acționezi în baza lor, fiindcă vei găsi materiale practice și modele de documente, ca să folosești ușor limba drepturilor în dialogul cu instituțiile.

Preambul: Drepturile omului - între CEDO și legile interne

Buna guvernare a unui stat e o monedă cu două fețe. Pe una dintre ele se află instituțiile și liderii politici,

pe cealaltă, cetățenii. Există o diferență între locuitorii unei țări sau ai unui oraș și cetățenii statului sau orașului respectiv. Diferența stă în cât de mult activează drepturile și responsabilitățile cetățenești, cu care s-au născut.

Înainte să mergi mai departe și să-ți actualizezi puterea de cetățean, fă-ți datoria de-a cunoaște câteva repere istorice în baza cărora ai

acum dreptul să citești liber, acest manual.

Astăzi, cel mai cunoscut act pe plan internațional, care atestă drepturile și libertățile omului este „Declarația Universală a Drepturilor Omului”, adoptată de ONU în 1948, la scurt timp după încheierea celui de-al doilea Război Mondial.

Statutul de cetățean european (pe care-l avem din 2007), vine la ”pachet” și cu o serie de reglementări pe care România s-a angajat să le respecte și care îți oferă o protecție sporită. Astfel, la nivel european, cele mai importante documente care reglementează drepturile omului sunt:

A. Convenția Europeană a Drepturilor Omului, adoptată în anul 1950 și ratificată de România în anul 1994.

Curtea Europeană a Drepturilor Omului (CEDO), sau **”Curtea de la Strasbourg”** (așa este numită informal) este organismul care asigură respectarea Convenției Europene a Drepturilor Omului.

B. Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene, ce integrează drepturile existente în Convenția Europeană precum și alte documente adoptate de Uniunea Europeană și Consiliul Europei, precum și din practica Curții de Justiție a Uniunii Europene. Carta a fost constituită pentru a însuma toate drepturile fundamentale ale cetățenilor UE și pentru a le oferi o mai mare vizibilitate.

Ce valoare are? Carta a dobândit caracter juridic obligatoriu (adică are valoare de lege și la nivel național, pentru statele membre) în UE, odată cu intrarea în vigoare a Tratatului de la Lisabona, din 2009.

Ea se aplică statelor membre, când acestea pun în aplicare legislația europeană. Atunci când drepturile din cartă corespund cu unele drepturi garantate din Convenție, ele au același înțeles și aplicare precum cele din Convenție.

În România, principalul act normativ intern care garantează drepturile și libertățile cetățenilor este Constituția, la Titlul al II-lea, art. 22-53.v

Drepturi și libertăți garantate prin Constituția României

Dreptul la viață și la integritate fizică și psihică

Libertatea individuală

Dreptul la apărare

Libera circulație

Viața intimă, familială și privată

Inviolabilitatea domiciliului

Secretul corespondenței

Libertatea conștiinței

Libertatea de exprimare

Dreptul la informație

Dreptul la învățătură

Accesul la cultură

Dreptul la ocrotirea sănătății

Dreptul la mediu sănătos

Dreptul de vot

Dreptul de a fi ales

Dreptul de a fi ales în Parlamentul European

Libertatea întrunirilor

Dreptul de asociere

Munca și protecția socială a muncii

Interzicerea muncii forțate

Dreptul la grevă

Dreptul de proprietate privată

Libertatea economică

Dreptul la moștenire

Nivelul de trai

Familia

Protecția copiilor și a tinerilor

Protecția persoanelor cu handicap

Dreptul de petiționare

Dreptul persoanei vătămate de o autoritate publică

Cui acordăm prioritate? Constituția, Covenția, Carta?

Deși Constituția României (ca multe alte constituții ale altor state) este inspirată din documentele ante-menționate, există în legea noastră fundamentală, două articole (11 și 20) care acordă prioritatea dreptului internațional, cu mențiunea că aplicarea legii se va face ținând cont de reglementările mai favorabile pentru drepturile omului. Cu alte cuvinte, constituția noastră înclină balanța către reglementările legislative care acordă cetățenilor cea mai mare putere.

Opt Drepturi și libertăți

Drepturile și libertățile construiesc ADN-ul unui cetățean liber și implicat. În această secțiune nu vom naviga prin toate drepturile tale. Ne vom opri, în schimb, asupra celor de care ai mai multă nevoie în contextul național contemporan, ca să deprinzi mai mult control asupra vieții tale, fie că este vorba despre viața ta privată, sau de viața ta publică. Deși mult timp, societatea românească a evoluat concentrându-și atenția pe insula vieții private – familie, prieteni și serviciu -, viața privată este puternic influențată de viața publică. Cum este gestionat spațiul public – ce legi și proiecte definesc dezvoltarea unui stat sau oraș – îți trasează limitele pentru ce poți și ce nu poți să faci în viața personală.

De exemplu, dacă proiectele și legile unei comunități conduc la deteriorarea economiei, atunci este foarte posibil să nu fii liber să trăiești în orașul în care se află prietenii și familia ta, pentru că ești nevoit să-ți cauți un serviciu în altă parte. Regimul comunist oferă,

probabil, cea mai recentă amintire istorică despre cum o legislație care limitează dreptul la exprimare influențează profund relațiile din familie, cu vecinii și colegii, inducând suspiciune și rezervare acolo unde ar trebui să ne bucurăm de cel mai puternic sentiment de siguranță.

Și reciproca este valabilă, mai ales în zilele noastre: viața privată influențează viața publică. Când oamenii își fac un stil de viață din a-și cere drepturile, a-și spune cuvântul și a participa la luarea deciziilor importante pentru un stat sau un oraș, asta determină instituțiile și actorii puterii să se adapteze la o societate tot mai vigilentă și mai alertă, iar viața publică se îmbunătățește.

Să asimilăm, așadar, câteva drepturi în baza cărora, îți actualizezi puterea de cetățean, fiindcă miza este mai mare decât ne închipuim. Primele trei asupra cărora ne vom opri, constituie baza pentru multe alte drepturi și libertăți cu care suntem înzestrați.

1. Libertatea de conștiință

Libertatea de conștiință (art. 29 din Constituție) implică trei componente: libertatea de gândire, libertatea de opinie și libertatea religioasă. Primele două ne garantează faptul că putem gândi ce vrem și nu suntem obligați să aderăm la o opinie care poate fi în opoziție cu propriile convingeri. Constituția menționează însă că exercitarea acestor libertăți trebuie să se manifeste în spiritul toleranței și al respectului reciproc. Cu alte cuvinte, ești liber să gândești ce vrei, să ai propriile opinii, dar nu ești liber să acționezi în baza lor decât atunci când manifesti toleranță și respect. În ceea ce privește libertatea religioasă, trebuie să știm că religia

este o alegere și nu o obligație. Legea nr. 489/2006 privind libertatea religioasă și regimul general al cultelor ne spune că religia copilului care a împlinit vârsta de 14 ani nu poate fi schimbată fără consimțământul acestuia, iar copilul care a împlinit 16 ani are dreptul să își aleagă singur religia. Din 2015, prin modificarea Legii educației naționale, pentru frecventarea orelor de religie este necesară o cerere în acest sens. Aceasta se depune o singură dată și este valabilă pe întreaga durată a studiilor preuniversitare.

- Vezi în **anexa 1** cum arată o astfel de cerere

2. Dreptul la informație

Libertatea de gândire este strâns legată de dreptul la informație. Informațiile sunt hrană pentru minte și cu dreptul la informație intrăm pe un teritoriu cu mult mai aplicat, care ne deschide o fereastră pentru rezolvarea problemelor pe care le întâmpinăm personal sau în comunitatea în care trăim.

Dreptul la informație (art. 31 din Constituție) este unul din principiile fundamentale ale relației dintre cetățeni și autoritățile publice, ce presupune că autoritățile trebuie să îți pună la dispoziție, din oficiu sau la cerere, orice informații de interes public de care dispun, cu excepția celor referitoare la secrete militare (care, prin divulgarea lor, ar periclita siguranța națională) sau la unele secrete ale cercetării științifice.

Care sunt informațiile de interes public?

- Informații publice din oficiu (disponibile fără să fie nevoie de o solicitare): regulament, orar, contacte, rapoarte de activitate, strategii, planuri de achiziții, organigramă, bugete);
- Informații publice disponibile la cerere (necesită solicitare verbală sau scrisă): informații oficiale precum registre, rapoarte, statistici, contracte etc. Poți solicita copii ale acestor documente oficiale, însă pentru acestea trebuie să achiziți contravaloarea costului de fotocopiere.

NU sunt considerate date publice: registrele, rapoartele, contractele fundațiilor, ale companiilor private, ale băncilor ș.a.m.d. și nici informațiile din domeniul apărării naționale, siguranței și ordinii publice.

După cum ai observat, informațiile publice sunt definite exclusiv, adică prin excluderea categoriilor de informații la care este restricționat accesul public. Toate celelalte, care sunt depozitate de o instituție a statului sau de un alt organism plătit din bani publici, sunt informații la care ai acces și pe care le poți cere și, implicit, primi.

Cine și cum poate solicita informații de interes public?

Orice persoană fizică sau juridică, de naționalitate română sau străină.

Informațiile de interes public pot fi solicitate fără a-ți justifica motivația.

Cum pot fi obținute?

- direct de la sediul instituției/autorității publice sau regiei autonome ori prin telefon;
- Prin cerere scrisă transmisă prin e-mail sau fax.

De exemplu, de la Primăria Municipiului Iași ele pot fi obținute de la biroul „Serviciul Centrul de Informatii pentru Cetățeni”. Dacă depui o cerere scrisă (pentru care trebuie să ceri număr de înregistrare și cod unic!) poți verifica stadiul de soluționare direct de pe site: <http://www.primaria-iasi.ro/>. Acolo găsești butonul „Verifică stadiu cerere”

- **Vezi în anexa 2** cum arată un „Formular pentru solicitarea informațiilor de interes public”

Când și cum primești răspunsul?

Dacă ai solicitat informația verbal (la sediul instituției sau telefonic), vei primi răspuns pe loc. Dacă informația este mai complexă, vei fi invitat să depui o cerere.

La solicitarea scrisă primești răspunsul:

- În 5 zile dacă refuză (justificat) să îți ofere informația;
- În 10 zile pentru informațiile simple;
- În 30 de zile dacă informația este complexă (trebuie să te înștiințeze în 10 zile de la solicitarea informațiilor că va fi necesară o lună pentru a procesa cererea ta).

Ce poți face dacă nu ți se răspunde la cerere?

(1) reclamație administrativă: constă într-o reclamație scrisă care se adresează conducătorului autorității/instituției publice din care face parte angajatul care a refuzat aplicarea prevederilor legii liberului acces la informațiile de interes public. Aceasta se formulează în termen de 30 zile de la data la care ai luat cunostință de încălcarea dreptului tău.

- **Vezi la anexa 3** cum arată un model de reclamație administrativă

(2) plângere în instanță

(3) apelezi la Avocatul Poporului

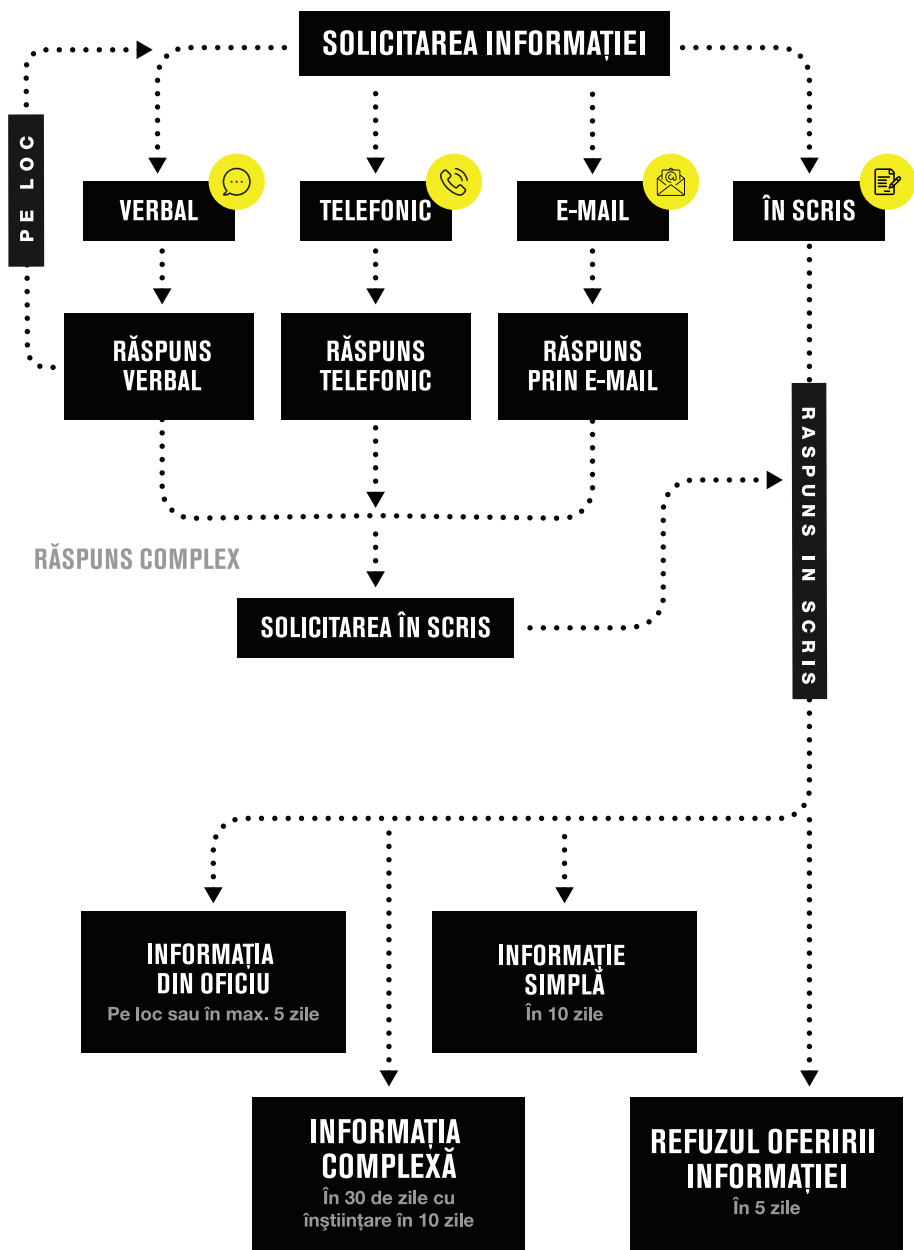
- **Vezi la anexa 4** cum arată un model de cerere către Avocatul Poporului

Care este cadrul legal ce îți asigură acest drept?

- Legea nr. 544/2001 privind liberul acces la informații de interes public
- Legea nr. 52/2003 privind transparența decizională în administrația publică.

Aceasta stabilește responsabilitățile instituțiilor publice în ceea ce privește consultarea cetățenilor în luarea deciziilor publice, adică pe parcursul procesului de elaborare și adoptare a actelor normative.

Ai, așadar, dreptul prin lege, să-ți spui cuvântul și să participi la luarea deciziilor publice, iar instituțiile sunt obligate să mențină în dezbatere publică documentele care urmează să fie votate de reprezentanți.

3. Libertatea de exprimare

Ești liber să gândești, ai dreptul să afli informațiile care te privesc în calitate de cetățean și ai desigur, toată libertatea de a spune răspicat, în baza articolului 30, din Constituție.

Libertatea de exprimare (art. 30) sau Libertatea-mamă, ce ține de esența ființei umane este nu doar un fundament, ci o necesitate pentru o societate liberă și democratică.

Dacă nu ar exista acest drept, nu ar exista schimb de idei, dezbateri publice, posibilitatea de a ne informa, de a alege și a ne exprima artistic. În esență, ne oferă dreptul de a schimba idei în mod liber, necenzurat și public.

Limitele libertății de exprimare sunt însă trasate negru pe alb în Constituție. Totul este acceptabil, mai puțin „defăimarea țării și a națiunii, îndemnul la război de agresiune, la ură națională, rasială,

de clasă sau religioasă, incitarea la discriminare, la separatism teritorial sau la violență publică, precum și manifestările obscene, contrare bunelor moravuri până la prejudicierea demnității, onoarei, vieții particulare a persoanei și a dreptului acesteia la propria imagine”.

Capacitatea ta de a te exprima liber este protejată legal, iar jurnaliștii își întemeiază profesia pe acest fundament, având parte de o protecție sporită.

DE EXEMPLU, ALEGERILE
NOASTRE COTIDIENE,
MODUL ÎN CARE NE
ÎMBRĂCĂM, MUZICA
PE CARE O ASCULTĂM,
CĂRȚILE PE CARE LE
CITIM, PRESA DIN CARE
NE INFORMĂM, TOATE
SUNT EXPRESII ALE
ACESTEI LIBERTĂȚI
FUNDAMENTALE.

Cum recunoști că acest drept a fost violat

Dacă într-un stat, partidele politice de opoziție sunt interzise, atunci ești martorul unui abuz care afectează critic dezvoltarea unei societăți, pentru că opiniile divergente nu mai pot fi exprimate, iar deciziile publice sunt monopolizate de un grup mic de oameni. Perspectivile și interesele lor primează în fața „celor mai bune opțiuni pentru toată lumea” deoarece hotărârile lor nu mai trec prin filtrul elementar al dezbaterii. Libertatea ta de gândire are nevoie de libertatea de exprimare ca să aibă efecte practice asupra vieții tale.

Restrângerea dreptului la asociere și la adunări publice, inclusiv restricționarea protestelor, reprezintă abuzuri grave, deși adesea, nepercepute la adevărata amploare de către cetățeni. Odată ce

**DREPTURILE, SPRE
DEOSEBIRE DE PRIVILEGIU,
SUNT ALE TUTUROR, IAR
LIBERTATEA E EXPRIMARE
NU FACE EXCEPȚIE.**

s-au produs, îți pierzi libertatea de exprimare. Indiferent dacă ești sau nu de acord într-un context punctual, cu o manifestație sau alta, dreptul tău de-a te manifesta public este inexorabil legat de dreptul tuturor de-a se exprima liber. Odată ce un grup social își pierde acest drept,

libertatea ta se va restrânge. Politicile epurării din timpul celui de-al Doilea Război Mondial au arătat cât de gravă devine situația când un actor social își pierde drepturile. Ca într-un joc de domino, alții își pierd, la rândul lor, libertățile și începe un scenariu al groazei, al violenței și-al suferinței. În 1990, într-o dezbateră televizată, Ion Rațiu a punctat memorabil cum funcționează o democrație: „voi lupta până la ultima mea picătură de sânge ca să ai dreptul să nu fii de acord cu mine!”, a apăsât cuvintele omul politic.

Sub umbrela libertății de exprimare se află, de asemenea, capacitatea ta de-a critica guvernul, primăria sau liderii politici fără să suferi repercusiuni. Dacă ți se pare puțin lucru, o excursie în Republica Moldova la începutul anilor 2000 ți-ar fi arătat cum te simți într-un oraș în care dacă împărtășești criticile tale cu un necunoscut, îți este teamă că îți poți pierde serviciul. Aceași experiență o puteai avea, în anumite sate sau grupuri profesionale urbane, și în România acelor vremuri. Cenzura mentală pe care o creează limitarea dreptului la liberă exprimare are efecte corozive profunde, care-ți atacă percepția despre cine ești și care este valoarea ta, ca om.

Perioada comunistă îți oferă, probabil, cel mai clar tablou al unei societăți în care libertatea de exprimare este puternic inhibată. Existau norme rigide pentru vestimentație, pentru produsele culturale, pentru informațiile la care cetățenii aveau acces, pentru opțiunile profesionale. Deși regimurile autoritariste justifică aceste abuzuri prin nevoia de-a menține ordinea, prosperitatea și stabilitatea unui stat, nu uita că exact aceste restricții sunt asociate cu difuzarea violenței într-o comunitate. Celebrul experiment derulat în august 1971 la Universitatea Stanford îți arată cum un grup de profesori și studenți, cărora le-au fost atribuite rolurile de deținuți și gardieni au ajuns să se tortureze psihologic în numai șase zile, când experimentul a fost oprit. Philip Zimbardo, cel care a condus experimentul, explică pe larg cum oamenii buni pot deveni răi, ajungând deseori la crimă. Totul începe prin normele rigide care limitează libertatea de exprimare. Odată cu aceste restricții, drumul spre violență și chiar genocid, poate fi la fel de rapid ca o linie de praf de pușcă în așteptarea unei scânteii.

4. Dreptul la vot

Un mod concret de a-ți folosi libertatea de exprimare este și exercitarea **dreptului la vot (art. 36 din Constituție).**

Aproximativ 50% dintre cetățenii cu drept de vot nu s-au prezentat la alegerile din România din 2016. Este unul dintre drepturile la care renunțăm cel mai ușor în perioada contemporană, fiindcă îl considerăm ineficient pentru asigurarea unui trai mai bun. Există însă un cost nevăzut pe care îl are acest abandon. Pe măsură ce tot mai puțini cetățeni, la nivel internațional, au renunțat să-și mai exercite dreptul la vot, calitatea campaniilor electorale și responsabilitatea aleșilor s-au erodat în tot mai mare măsură. Hiatalul dintre cetățeni și aleși, separarea apelor între spațiul personal și spațiul politic, a dus la îngustarea spațiului public. Cu alte cuvinte, când lumile s-au separat, a dispărut zona de intersecție între cetățeni și aleși, adică exact locul în care aleșii sunt influențați de cetățeni și însărcinați să ducă mai departe dorințele și nevoile acestora.

Dreptul universal la vot este, probabil, cel mai proaspăt dobândit în istoria umanității și, de asemenea, cel mai repede ignorat. În România, dreptul universal la vot, pentru „toți cetățenii, fără deosebire de sex, naționalitate, rasă, religie, grad de cultură, profesie” a fost consfințit prin constituție abia în 1948, dar alegerile au continuat să fie falsificate până în anii '90. Cu alte cuvinte, ne exercităm acest drept de mai puțin de 30 de ani în istoria noastră.

De ce s-au dus lupte de sute de ani între conducători și cei conduși, pentru acest drept? Pe scurt, fiindcă votul îți spune în ce regim trăiești și cine, cui se subordonează. În democrații, poporul este

considerat suveran, iar liderii aleși, cei care gestionează traseul unei comunități, sunt priviți ca actori desemnați să actualizeze în practică, voința cetățenilor.

În criza democrațiilor reprezentative, cei mai mulți oameni abandonează ultima victorie istorică, „cetățenească”.

Știai că: România a împlinit în anul 2018, 100 de ani de la eliminarea votului cenșitar (în care doar anumite categorii sociale puteau vota) și doar 80 de ani de când femeile au primit drept de vot în România?

Îți poți exercita dreptul la vot la:

- **Alegeri parlamentare:** prin intermediul cărorora alegem reprezentanții poporului în instituția legislativă a țării;
- **Alegeri prezidențiale:** unde sunt aleși primarii orașelor (sau comunelor) și consilierii locali;
- **Alegeri prezidențiale:** în cadrul cărorora alegem președintele țării
- **Alegeri euro-parlamentare:** în cadrul cărorora alegem reprezentanții din Parlamentul European.

Cine are drept de vot și cine nu?

Pentru a vota, cetățeanul român trebuie să îndeplinească următoarele condiții:

- să aibă 18 ani împliniți, până în ziua alegerilor, inclusiv;
- să aibă cetățenie română;

În ce condiții NU poți vota:

când există o hotărâre judecătorească de punere sub interdicție și/
sau o hotărâre judecătorească definitivă la pierderea drepturilor
electorale.

**DE ASEMENEA,
ÎMPIEDICAREA
EXERCITĂRII DREPTULUI
LA VOT, A CORUPERII
ALEGĂTORILOR PRIN MITĂ,
FRAUDAREA VOTULUI
(PRIN MIJLOACELE DE MAI
SUS), NERESPECTAREA
CONFIDENȚIALITĂȚII
VOTULUI ȘI FALSIFICAREA
DOCUMENTELOR
ȘI EVIDENȚELOR
ELECTORALE SE
CONSIDERĂ INFRAȚIUNE.**

Care sunt indiciile care pot semnală
posibila fraudare a votului?

Poți suspecta o fraudă aunci când
sesizezi:

- presiuni ale administrației locale sau
ale altor instituții;
- aglomerarea la secția de votare,
votul multiplu (care se pedepsește
prin lege!);
- listele electorale în care există
înscrieri fictive;
- numărarea voturilor prin proceduri
‘dezordonate’;
- personal insuficient pentru
efectuarea și supravegherea
numărării voturilor
- Află mai multe pe www.votcorect.ro

Ce poți face ca simplu cetățean?

A) Sesizezi poliția și depui o plângere penală în scris sau verbal.

Ce date trebuie să oferi?

Plângerea va cuprinde:

- Datele persoanei care a fost vătămată (nume, prenume, CNP, domiciliu)
- Descrierea faptei ce va include detalii precum: data, locul, ora, împrejurări etc., cine a comis infracțiunea.

Ce nu este obligatoriu ca aceasta să conțină:

- Mijloace de probă, precum nici cunoștințe despre legile care se aplică în aceste situații.

B) Te poți înscrie ca observator la secțiile de votare.

Ce este și ce face un observator?

Observatorul este un cetățean cu drept de vot, independent și care nu face parte din niciun partid politic, ce are rolul de a monitoriza desfășurarea corectă a alegerilor sau referendumurilor, conform legislației în vigoare.

Ce trebuie să știi pentru a deveni un observator?

Pentru a deveni observator, trebuie să:

- ai peste 18 ani
- nu ai drepturi electorale interzise
- participi la un training organizat de fundația, organizația sau instituția mass-media care are acreditare de a desemna observatori interni și reprezentanți interni.

Cum se desfășoară ziua unui observator în secția de votare?

Ca observator poți opta pentru câteva variante în care să-ți desfășori activitatea: individual sau în echipă cu un alt observator; poți fi staționar (îți desfășori activitatea în aceeași secție de votare pe durata întregii zile) sau mobil (poți monitoriza procesul electoral din mai multe secții, într-o echipă de doi observatori, pentru minim 45 de minute la fiecare secție).

Cât vei fi plătit?

Activitatea de observator nu este remunerată.

5. Libertatea Întrunirilor

Libertatea întrunirilor (art. 39) are la bază același principiu al libertății de exprimare și garantează cetățenilor posibilitatea de organiza pașnic, diferite acțiuni în spațiul public. Protestele de stradă, mitingurile, demonstrațiile, comemorările, toate sunt forme de exprimare ale libertății de întrunire.

Ce trebuie să știi dacă organizezi sau participi la adunări publice:

În primul rând, ai obligația de a înștiința în prealabil primăria despre manifestație, menționând:

- grupul organizator
- scopul
- data, locul, ora începerii și durata acțiunii
- traseul deplășării
- numărul estimat de participanți și serviciile solicitate din partea Consiliului Local, ale poliției sau ale jandarmeriei,

Ulterior, ți se va comunica dacă spațiul sau traseul propus pentru manifestație este disponibil în intervalul precizat. Autoritățile nu-ți pot restricționa dreptul de-a protesta, dar pot, în mod justificat, să refuze ca manifestația să aibă loc într-un anumit perimetru. Asta se întâmplă, în general, dacă este planificată o altă manifestație în același loc și la aceeași oră.

Alte obligații sunt ceva mai intuitive, dar la fel de importante: să nu instigi la violență, prin nicio modalitate, să nu participi în stare de ebrietate la o manifestație publică și să nu porți asupra ta arme de orice fel.

Ce trebuie, ai voie și nu ai voie să faci în cazul unui protest:

Autoritățile nu au voie să te ducă cu forța la poliție (Exercitarea presiunii forțelor de ordine constituie un abuz)

Agentul poate refuza legitimarea doar dacă acest lucru îl poate pune în pericol

Autoritățile nu au voie să folosească presiunea fizică sau să te lovească dacă nu emiți semnale care ar putea indica instigare la violență

Autoritățile au voie: să te legitimeze

Ai voie să ceri agentului să îți prezinte legitimația de serviciu

Dacă manifestația devine violentă, autoritățile au voie să îți ceară să părăsești mulțimea.

Legea nr. 60/1991 reglementează dreptul cetățenilor de a-și exprima opiniile politice, sociale sau de alta natură, de a organiza mitinguri, demonstrații, manifestații, procesiuni și orice alte întruniri și de a participa la acestea pe cale pașnică și fără nici un fel de arme.

6. Inițiativa Legislativă

Un drept cunoscut și folosit mai rar de cetățeni, dar important într-un stat democratic, este inițiativa legislativă. De fapt, pe fondul crizei democrațiilor reprezentative, inițiativa legislativă este o cale care deschide democrația participativă, regimul în care cetățenii și aleșii conduc schimbarea împreună, iar nu din tabere drastic separate.

Inițiativa legislativă poate aparține Guvernului, deputaților, senatorilor sau cetățenilor. În ultimul caz, proiectul de lege trebuie să fie susținut de cel puțin 100.000 de cetățeni cu drept de vot, din cel puțin un sfert din județele țării. Cel puțin 5000 de semnături trebuie să provină din fiecare din aceste județe, respectiv din municipiul București, pentru ca proiectul să aibă caracter reprezentativ la nivel național.

Nu pot face obiectul inițiativei legislative a cetățenilor: problemele fiscale, cele cu caracter internațional, amnistia și grațierea.

Revizuirea Constituției prin inițiativă legislativă

Inițiativa revizuirii constituției poate aparține:

- (1) Președintelui României, la propunerea Guvernului, de cel puțin o pătrime din numărul deputaților și al senatorilor;
- (2) cetățenilor.

Atunci când cetățenii inițiază revizuirea Constituției, numărul semnatarilor trebuie să provină din cel puțin jumătate din județele țării și să atingă pragul minim de 500.000. De asemenea, în

fiecare din aceste județe sau în municipiul București trebuie să fie înregistrate cel puțin 20.000 de semnături în sprijinul propunerii.

Care sunt pașii pe care trebuie să îi urmezi în elaborarea unei inițiative legislative?

1.

Înființarea unui Comitet de inițiativă și elaborarea proiectului de lege. Comitetul trebuie să aibă în componența sa minim 10 membri, cetățeni români cu drept de vot. Ulterior, membrii comitetului de inițiativă își aleg dintre ei un președinte și realizează constituirea oficială a comitetului printr-o declarație autentificată de notarul public, ce va conține câteva mențiuni obligatorii precum: datele personale ale inițiatorilor, scopul inițiativei și declarația pe propria răspundere cu privire la compatibilitatea cu rolul asumat.

2.

Cel de-al doilea pas, după redactarea inițiativei legislative în conformitate cu normele tehnice și motivarea acesteia, ce va fi semnată de toți membrii comitetului, va fi depunerea acesteia la Consiliul Legislativ pentru avizare.

3.

După emiterea avizului, inițiativa legislativă va fi publicată în Monitorul Oficial.

4.

Colectarea semnăturilor de susținere în termen de 6 luni de la publicarea inițiativei în Monitorul Oficial. Listele de susținători trebuie realizate în format printat, cu respectarea organizării administrativ-teritoriale a țării și cuprind:

- denumirea propunerii legislative ce face obiectul inițiativei și identificarea Monitorului Oficial al României, Partea în care aceasta a fost publicată
- județul și localitatea în care își au domiciliul sau reședința susținătorii;
- numele, prenumele și domiciliul susținătorilor, CNP-ul și tipul cardului de identitate;
- semnăturile susținătorilor.

5.

Depunerea semnăturilor și a dosarului de revizuire la Camera competentă a Parlamentului (în funcție de specificul inițiativei) în termen de cel mult 6 luni de la data publicării acesteia în Monitorul Oficial. După împlinirea acestui termen, propunerea legislativă nu mai poate fi prezentată decât ca o nouă inițiativă legislativă.

6.

Procedura de avizare a inițiativei de Curtea Constituțională

7.

Dezbaterea și votarea în parlament a propunerii legislative

8.

Desfășurarea referendumului național și validarea lui de către Curtea Constituțională

9.

Publicarea în Monitorul Oficial a formei revizuite, dacă referendumul este validat

Refuzul nejustificat al primarului de a atesta listele de susținători în termen de cel mult 15 zile lucrătoare de la înregistrarea dosarului, se sancționează cu amendă de la 50.000.000 lei la 100.000.000 lei.

Exemple recente de inițiative legislative în România: “Fără penali în funcții publice” - inițiativa de modificare a Constituției; “Oameni noi în politică”, „Legea de revizuire a Constituției României”, inițiată de Coaliția pentru Familie.

Cum se lărgeste dreptul la inițiativă legislativă pentru cetățenii europeni?

În calitate de cetățean european, poți propune o inițiativă legislativă către Comisia Europeană, în orice domeniu în care aceasta are competența de a propune legislație, precum: mediu, agricultură, energie, transport, comerț.

O inițiativă le permite cetățenilor din diferite state membre să se reunească în jurul unei probleme care îi interesează, în scopul de a influența procesul de elaborare a politicilor UE.

Cum poți face asta?

Pentru a lansa o inițiativă cetățenească, este nevoie de 7 cetățeni ai UE care trăiesc în cel puțin 7 state membre diferite și care au împlinit vârsta de vot. Odată ce o inițiativa a strâns 1 milion de semnături, atingând pragurile minime în cel puțin 7 țări, Comisia Europeană trebuie să decidă dacă ia sau nu măsuri.

Normele și procedurile care reglementează inițiativa cetățenească sunt prevăzute într-un regulament al UE, adoptat de Parlamentul European și de Consiliul Uniunii Europene în februarie 2011.

- Mai multe detalii despre cum poți realiza o inițiativă legislativă la nivel european, găsești pe <http://ec.europa.eu/citizens-initiative>.

În orașul tău, ai dreptul la inițiativă pentru proiecte de hotărâri de Consiliu Local

Un proiect de hotărâre de Consiliu Local are valoare de lege la nivelul orașului în care trăiești. De aceea, dreptul la inițiativă legislativă înseamnă, pe plan local, că ai dreptul de a înainta proiecte de hotărâre de Consiliu Local (PHCL).

Dreptul de-a iniția astfel de proiecte aparține primarului, consilierilor, viceprimarilor și cetățenilor.

Elaborarea proiectelor de hotărâri trebuie să fie precedată de documentarea legislației în vigoare care reglementează subiectul abordat prin inițiativă legislativă. În această etapă sunt examinate, identificate și analizate, de asemenea, reglementări similare, care există deja în alte unități administrativ-teritoriale din țară, precum și

reglementări similare din legislația străină, în special a țărilor Uniunii Europene.

Compartimentele de specialitate ale consiliului local, instituțiile și serviciile publice aflate sub autoritatea sa, pun la dispoziția inițiatorului toate informațiile și datele solicitate.

În etapa de analiză și documentare, inițiatorul poate apela și la sprijinul comisiilor de specialitate ale consiliului local sau la sprijinul specialiștilor din cadrul consiliului județean.

Obligația redactării și semnării proiectului revine inițiatorilor lui.

La redactarea proiectului de hotărâre se va ține cont de respectarea normelor prevăzute în Legea nr.24/2000. În acest sens, inițiatorul proiectului de hotărâre poate solicita asistență de specialitate care va fi oferită de către secretarul unității administrativ-teritoriale. În tehno-redactarea proiectului (care trebuie să aibă forma standard: caractere Times New Roman de mărimea 12), se solicită sprijinul serviciilor din cadrul aparatului de specialitate al primarului.

7. Dreptul la petiționare

Prin **Dreptul la petiționare (art. 51)**, cetățenii sau organizațiile pot cere unei autorități publice o explicație sau o solicitare în interes general sau particular.

Acestea se pot formula atât individual, cât și colectiv, în funcție de complexitatea situației și a schimbării pe care o pretinde. Așadar, printr-o petiție putem rezolva atât o problemă de ordin personal, dar și o problemă a comunității, pe care dorim să o aducem în atenția

autorităților. De asemenea, dreptul la petiționare oferă cetățenilor prilejul de-a se solidariza și de-a deveni conștienți de o problemă care afectează dezvoltarea comunității lor.

Care este rolul petiției? Când lansezi și strângi semnături pentru o petiție, arăți autorităților că solicitarea ta are susținerea publicului. Cu cât mai mulți oameni o semnează, cu atât este mai probabil ca cerințele tale să fie luate în considerare.

Petiția este denumirea generică în care se încadrează cererile, reclamațiile, sesizările sau propunerile.

În funcție de amploarea și tipul problemei, avem la dispoziție două opțiuni:

A. Petiția simplă (reclamația sau sesizarea pe care o depui individual) și care trebuie să conțină:

- **numele tău,**
- **datele de identificare: adresa completă, CNP (dacă este persoană fizică)/CUI (când reclamantul este o persoană juridică)**
- **detalii de contact: adresă de e-mail, număr de telefon etc.**
- **numele și adresa entității căreia îi adresezi petiția,**
- **descrierea scurtă a problemei,**
- **motivele pentru care formulezi petiția.**

Fără aceste informații, petiția nu va fi luată în considerare și se va clasa.

De știut: poți sugera autorității căreia te adresezi, soluții pentru rezolvarea petiției.

B. Petiția cu semnături multiple. În următorul capitol vom vorbi pe larg despre cum să lansezi o petiție de impact.

8. Dreptul persoanei vătămate de o autoritate publică

Acest drept (art. 52 din Constituție) este ocrotit de către Constituție, precum și prin Legea nr. 554/2004. Presupune dreptul persoanei vătămate de a obține anularea unui act administrativ, emiterea unui act administrativ și eventual repararea daunelor produse, în cazul în care o autoritate i-a încălcat drepturile.

De exemplu, dacă au fost întrunite toate condițiile pentru eliberarea unei autorizații de construcție, iar dosarul depus la Primăria locală este complet, poate fi atacat în justiție refuzul nejustificat de a elibera autorizația de construcție.

Pentru a apela la instanțele de contencios administrativ, este necesară, în primul rând, o plângere către instituția care ți-a vătămat un anumit drept sau către organul superior acelei instituții. Dacă nu ești satisfăcut de răspunsul primit sau nu primești un răspuns, atunci poți ataca actul în instanță.

Persoanele – juridice sau particulare – care pot dovedi că au fost vătămate de autoritățile publice pot apela la Avocatul Poporului,

Ministerul Public, autoritatea publică emitentă a actului, la Prefect, sau ANFP (Agenția Națională a Funcționarilor Publici).

Pot fi atacate acte emise de autoritățile publice de stat sau locale și de către persoane juridice de drept privat ce au obținut statutul de utilitate publică sau prestează servicii publice, în regim de putere publică. (ex. instituții de învățământ, spitale).

Pentru a ataca în instanță actul administrativ este necesară dovedirea de către reclamant că i-a fost încălcat acel drept. Dreptul vătămat reprezintă orice drept prevăzut de Constituție sau lege, care este încălcat printr-un act administrativ.

O altă condiție care trebuie îndeplinită este să existe un act administrativ sau un refuz nejustificat de a soluționa o cerere privitoare la un drept sau la un interes legitim. De exemplu, nesoluționarea în termenul legal de 30 de zile a unei cereri, denumită și ‘tăcerea administrației’, înseamnă că ai fost vătămat de o autoritate publică, care ți-a încălcat un drept.

Recursul presupune solicitarea, de către persoana vătămată, de a anula sau modifica actul administrativ de instituția în cauză. Termenul în care poate fi formulată plângerea prealabilă este de 30 zile de la data comunicării actului administrativ individual.

Ce se poate solicita?

- a) repararea pagubei cauzate
- b) acordarea de despăgubiri pentru prejudiciul moral
- c) obligarea autorității publice la emiterea altui act

Cine se ocupă de asta? Tribunalele și Curțile de apel

Ce conține cererea de chemare în judecată?

Date de identificare:

1. numele și prenumele reclamantului
2. domiciliul sau reședința
3. numele și prenumele avocatului său precum și datele sale de identificare
4. obiectul cererii (ce se cere?) și valoarea lui (evaluarea în bani de către reclamant)
5. motivele pe care se întemeiază cererea
6. dovezile pe care se sprijină fiecare capăt de cerere
7. semnătura

Conform legii nr. 554/2004, reclamantul trebuie să anexeze cererii, după caz (Mătă, 2017):

- 1) copia actului administrativ atacat
- 2) răspunsul autorității publice prin care i se comunică refuzul de a soluționa cererea
- 3) copia cererii, dacă reclamantul nu a primit niciun răspuns
- 4) orice înscris ce face dovada îndeplinirii procedurii prealabile
- 5) copia certificată a actului administrativ emis în urma soluționării favorabile a plângerii prealabile, în situația în care reclamantul introduce acțiune împotriva autorității care refuză să pună în executare acest act

Responsabilitățile tale, ca cetățean

Cele 31 de articole referitoare la drepturile și libertățile de care te bucuri zi de zi sunt completate de patru îndatoriri fundamentale pe care trebuie să le respecte fiecare cetățean al acestei țări (Mazilu, 2005):

• **Să fim fideli țării.** Textul Constituției declară această îndatorire ca fiind una sacră pentru fiecare dintre noi, dar cu atât mai mult pentru cei cărora le sunt îndreptățite funcții publice. Aceștia au o răspundere penală și disciplinară, dar și o răspundere morală față de societate.

• **Plata taxelor și impozitelor** este a doua obligație fundamentală. Regula generală într-un stat de drept este ca fiecare cetățean să contribuie la rezolvarea problemelor comunității printr-o „contribuție bănească”, calculată pe principiul echității.

• **Să ne apărăm țara.** Apărarea țării a fost și este considerată cea mai onorantă îndatorire a cetățeanului față de patria sa.

• **Să ne exercităm drepturile și libertățile cu bună-credință,** fără a le încălca pe ale altora.

Sisteme de protecție ale drepturilor omului

Buna cunoaștere a drepturilor, libertăților și responsabilităților cetățenești nu este suficientă pentru a ne bucura pe deplin de acestea. Există o regulă nescrisă: o lege care nu prevede sancțiuni și nu este asociată cu instituții care să asigure aplicarea ei, este o lege slabă și cu rezultate neuniforme.

De aceea, păstrează la îndemână următoarea listă cu instituțiile naționale și internaționale cărora li te poți adresa atunci când îți sunt încălcate drepturile.

În România ai la dispoziție cel puțin 6 instituții de referință în protejarea drepturilor omului

a. Institutul Român pentru Drepturile Omului (IRDO):

<http://www.irdo.ro/>

Institutul Român pentru Drepturile Omului (IRDO), organism independent, cu personalitate juridică, înființat prin Legea nr. 9/1991, reprezintă prima instituție națională pentru drepturile omului creată în România după 1989.

Prin înființarea acestui organism, autoritățile românești răspundeau, la acea vreme, preocupărilor Organizației Națiunilor Unite, Consiliului Europei și Organizației pentru Securitate și Cooperare în Europa, care prin numeroase rezoluții și recomandări încurajau crearea

și dezvoltarea unor instituții naționale, independente cu atribuții specifice în domeniul promovării și protecției drepturilor omului prin alte mijloace decât cele din sfera judiciară.

Prin crearea Institutului Român pentru Drepturile Omului s-a urmărit umplerea unui gol existent în acel moment, între prevederile legislative și militantismul pentru drepturile omului. Institutul viza să asigure o armonizare între structurile statale și societatea civilă, prin înființarea unei instituții capabile să coopereze cu amândouă.

b. Consiliul Național pentru Combaterea Discriminării (CNCD) www.cncd.org.ro

CNCD este o autoritate de stat autonomă, cu personalitate juridică, aflată sub control parlamentar. Are rolul de a garanta respectarea și aplicarea principiului nediscriminării, conform legilor interne și tratatele internaționale la care România este parte.

Orice persoană care apreciază că a fost victima unei discriminări, în toate formele sale (discriminare directă, discriminare indirectă, hărțuire, victimizare) poate sesiza CNCD în termen de un an de la data săvârșirii faptei sau de la data la care a luat cunoștință de abuz. Sesizarea trebuie să fie însoțite de probe precum: declarațiile victimei și ale martorilor, dovezi materiale, înregistrări audio-video.

- **Vezi la anexa 5**, cum te poți adresa CNCD

c. Avocatul Poporului www.avp.ro;

După cum ai aflat și în primul capitol, acesta primește și decide asupra cererilor făcute de persoanele lezate prin încălcarea drepturilor sau libertăților cetățenești de către autoritățile administrației publice. De asemenea, el poate cere autorităților sau funcționarilor administrației publice încetarea încălcării drepturilor și libertăților cetățenești, repunerea în drepturi a petiționarului și repararea pagubelor. Poate adresa cereri Avocatului Poporului orice persoană fizică, indiferent de cetățenie, vârstă, gen, apartenență politică sau convingeri religioase

- Vezi la **anexa 4** cum te poți adresa Avocatului Poporului

d. Agenția Națională pentru Egalitate de Șanse între Femei și Bărbați (ANES) <http://anes.gov.ro/>

ANES este o instituție subordonată Ministerului Muncii, Familiei, Protecției Sociale și Persoanelor Vârstnice, ce are ca rol promovarea egalității de șanse și de tratament între femei și bărbați pentru eliminarea tuturor formelor de discriminare de gen.

e. Agenția Națională pentru Romi (ANR) <http://www.anr.gov.ro/>

Este o instituție subordonată Guvernului, cu rol în:

- combaterea discriminării la nivelul romilor
- realizarea de cooperări internaționale pentru incluziunea romilor
- evaluarea principalele nevoie ale comunităților de romi
- finanțarea programelor și proiectelor destinate incluziunii acestora (a romilor)

f. Autoritatea Națională pentru Persoanele cu Dezabilități (ANPD)
<http://anpd.gov.ro/web/>

ANPD este o instituție subordonată Ministerului Muncii și Justiției Sociale, cu rol în coordonarea, la nivel central, a activităților de protecție și promovare a drepturilor persoanelor cu dizabilități, precum și în elaborarea de strategii naționale și standarde în domeniul protecției drepturilor acestor categorii de persoane.

La nivel internațional, sunt cel puțin 7 instituții semnificative pentru protejarea drepturilor.

A. Curtea Europeană a Drepturilor Omului (CEDO)

CEDO poate fi sesizată de către orice persoană fizică, organizație neguvernamentală sau grup de persoane care consideră au fost victimele unei încălcări a Convenției europene.

Ei pot depune direct la "Curtea de la Strasbourg" o cerere prin care semnaleză o încălcare de către un stat contractant, a unuia dintre drepturile garantate prin Convenție.

• Ce fel de cazuri semnaleză Curții de la Strasbourg?

Orice încălcare a unuia sau mai multe din drepturile din Convenție și/ sau protocoalele sale, care au fost săvârșite de o autoritate publică. Așadar, CEDO nu soluționează plângeri împotriva unor persoane fizice sau juridice private.

• Ce poți face ca simplu cetățean, dacă ți-a fost încălcat un drept din Convenție?

Dacă știi că ți-a fost încălcat un drept prevăzut în Convenție, poți adresa gratuit Curții o cerere, cu privire la abuzul săvârșit de o autoritate publică din România, precum Parlamentul, administrația locală, tribunalul etc.

(!) Există 3 condiții esențiale pentru depunerea unei plângeri la CEDO:

1. Înainte de a adresa o astfel de plângere, trebuie să epuizezi toate căile de atac oferite de instanțele de judecată de la nivel național. Dacă, de exemplu, recursul la un proces ți-a fost respins din nerespectarea unor reguli de procedură de care ești responsabil, Curtea nu poate examina cererea ta. Petițiile, pe altă parte, adresate Parlamentului, șefului statului, guvernului, unui ministru sau chiar Avocatului Poporului, nu necesită epuizarea tuturor căilor de atac.

2. Dacă ai epuizat toate căile de atac pe plan național, ai la dispoziție un interval de 6 luni din momentul în care tu sau avocatul tău ați aflat decizia finală a unei instanțe, pentru a redacta cererea către Curtea de la Strasburg. În acest interval trebuie să trimiți prima scrisoare, în care să expui sumar, motivul cererii.

3. Trebuie să poți dovedi că ți-a fost încălcat cel puțin un drept din Convenție de către un stat semnatar al acesteia.

Cum te poți adresa Curții de la Strasbourg?

Foarte important: Cererile trebuie formulate după modelul pus la dispoziție de Curte, altfel, ele vor fi respinse fără a fi analizate. Instrucțiunile pentru completarea cererii către CEDO le găsești aici: www.echr.coe.int

Intri pe www.echr.coe.int

Intri la secțiunea „Applicants”

Useful links (în dreapta jos)

Selectezi „Information in other languages”

Selectezi „Română”

Știi că potrivit CEDO, în anul 2017, cele mai multe semnalări de încălcări ale drepturilor, în anul 2017, au fost:

- **dreptul la un proces echitabil** (peste 420 de încălcări semnalate)
- **dreptul la proprietate** (peste 460 de încălcări semnalate)
- **tratamente inumane și degradante** (peste 100)

Tot în 2017, România s-a aflat pe locul 5 din totalul celor 47 de State membre ale Consiliului Europei care au semnalat încălcări ale drepturilor și libertăților.

Ce cost au aceste condamnări asupra României?

În ultimii 20 de ani, amenzile primite de România ca urmare a încălcării drepturilor și libertăților cetățenilor, se ridică la peste 80 de milioane de euro. În anul 2017, valoarea amenzilor doar pentru nerespectarea condițiilor de detenție a fost de 2,3 milioane de euro.

Poți afla mai multe informații pe www.hotararicedo.ro.

B. Consiliul Europei

Cu excepția Curții Europene care, așa cum am arătat anterior, poate emite hotărâri individuale cu caracter obligatoriu pentru Statele membre, organele Consiliului Europei care intervin în domeniul protecției drepturilor pot formula recomandări sau pot da publicității rapoartele pe care le elaborează, fără, însă, ca aceste documente să se impună cu obligativitate statelor membre. Eficiența lor rezidă în importantul rol politic pe care îl au aceste structuri.

C. Comisarul drepturilor omului

Această instituție funcționează din 1999 când a fost numit primul Comisar. Mandatul acestuia include supravegherea respectării drepturilor omului de către statele membre ale Consiliului Europei și identificarea problemelor generale. Comisarul mai are și rol consultativ pentru guvernele statelor membre. Spre deosebire de Curtea europeană care analizează plângerile individuale, Comisarul intervine în cazul unor probleme generale și monitorizează respectarea drepturilor omului în ansamblu.

D. Comitetul pentru prevenirea torturii (CPT)

Acest comitet este un mecanism de control prevăzut de Convenția europeană pentru prevenirea torturii și a pedepselor și tratamentelor inumane sau degradante.

E. Comisia europeană împotriva rasismului și intoleranței (ECRI)

Mecanismul acestei comisii europene datează din 1993 și are ca obiectiv monitorizarea chestiunilor legate de lupta împotriva rasismului și a discriminării de orice formă. Comisia este compusă din experți independenți reprezentând toate statele membre ale Consiliului Europei. Comisia intervine în trei tipuri de acțiuni: monitorizarea statelor membre, cercetare și documentare cu privire la temele generale și relația cu societatea civilă.

F. Uniunea Europeană

Uniunea Europeană are, prin legislația sa, un impact indirect asupra protecției drepturilor omului. Directive europene reglementează astfel chestiuni precum egalitatea de șanse între bărbați și femei sau dreptul la un mediu sănătos. Aceste directive trebuie transpuse în

drept intern de către statele membre, principiile acestora fiind astfel încorporate în legislațiile naționale (cum este Constituția).

G. Organizația Națiunilor Unite

Consiliul Drepturilor Omului este structura principală a Națiunilor Unite care are competența de a analiza încălcările drepturilor omului. Consiliul are competența de a analiza încălcările structurale ale drepturilor omului și funcționează pe baza „procedurilor speciale” (care, în practică, sunt fie trimiși speciali sau raportori speciali, fie grupuri de lucru formate din cinci membri care au atribuții de anchetă). Consiliul desfășoară diverse activități care includ: tratarea unor plângeri cu privire la încălcări ale drepturilor omului, realizarea unor studii sau activități de informare sau educare și au rol consultativ pentru guvernele statelor membre.

Referințe:

Mazilu, D. (2005). *Drepturile Omului*. București, România: Lumina Lex.

Măță, D. C. (2017). *Drept Administrativ*. București, România: Editura

Universul Juridic.

Anexa 1. Model de cerere de participare la ora de religie

C E R E R E

Domnule director/ doamnă director,

Subsemnatul / subsemnata,(nume, inițiala tatălui, prenume), având CNP, părinte/ reprezentant legal al elevului/ elev major..... (nume, prenume), înscris/ înscrisă în anul școlar ----- în unitatea de învățământ(numele unității de învățământ), din.....(numele localității), județul/ municipiul Iași, în clasa, prin prezenta solicit participarea fiicei mele/ fiului meu/ mea la orele de religie. Menționez că doresc participarea fiicei mele/ fiului meu/ mea la orele de religie ale cultului (se va trece numele cultului solicitat, din lista cultelor recunoscute prezentată mai jos, conform prevederilor Legii cultelor nr. 489/2006).

Data

Semnătura

Domnului director/doamnei director a
(numele unității de învățământ)

Anexa 2. Formular pentru solicitarea informațiilor de interes public

C E R E R E - T I P

Denumirea autorității sau instituției publice.....Sediul/
AdresaData

Stimate domnule/Stimată doamnă

Prin prezenta formulez o cerere conform Legii nr. 544/2001
privind liberul acces la informațiile de interes public. Doresc să primesc o
copie de pe următoarele documente (petentul este rugat să enumere cât
mai concret documentele sau informațiile solicitate):

.....
.....
.....
.....

Doresc ca informațiile solicitate să îmi fie furnizate, în format
electronic, la următoarea adresă de e-mail (opțional):

Sunt dispus să plătesc taxele aferente serviciilor de copiere a
documentelor solicitate (dacă se solicită copii în format scris).

Vă mulțumesc pentru sollicitudine,
.....

(semnătura petentului)

Numele și prenumele petentului
.....

Adresa
Profesia (opțional)
Telefon (opțional)
Fax (opțional)

Anexa 3. Model de reclamație administrativă

MODEL RECLAMAȚIE ADMINISTRATIVĂ

Denumirea autorității sau instituției publice:

Sediul/Adresa:

Data

Stimate domnule/Stimată doamnă

Prin prezenta formulez o reclamație administrativă, conform Legii nr. 544/2001 privind liberul acces la informațiile de interes public, întrucât la cererea nr. din data de am primit un răspuns negativ, la data de, într-o scrisoare semnată de (completați numele respectivului funcționar)

Documentele de interes public solicitate erau următoarele:

.....

Documentele solicitate se încadrează în categoria informațiilor de interes public, din următoarele considerente:

.....

Prin prezenta solicit revenirea asupra deciziei de a nu primi informațiile de interes public solicitate în scris/în format electronic, considerând că dreptul meu la informație, conform legii, a fost lezat.

Vă mulțumesc pentru solicitudine,
(semnătura petentului)

Numele și prenumele petentului

Adresa

Telefon

Fax

Anexa 4. Model de cerere către Avocatul Poporului

Domnule Avocat al Poporului,

1. Numele și prenumele (cu majuscule) domiciliat în (reședința ori altă adresă unde puteți fi găsit) str. nr. bl. sc. ap. telefon
 2. Data la care ați luat cunoștință despre încălcarea drepturilor dumneavoastră
 3. Prezentarea succintă a drepturilor și libertăților încălcate:
 4. Autoritatea administrativă sau funcționarul public reclamat:
 5. Descrierea succintă a faptelor invocate, prin care vi s-au încălcat drepturile:
(puteți continua pe o altă pagină, pe care să o anexați la cerere)
 6. Autoritățile publice care au fost sesizate anterior:
 7. Răspunsul primit și motivele pentru care vă considerați în continuare nedreptățit:
 8. În dovedirea celor afirmate depun următoarele acte (în copie, nu în original):
 9. Mențiunea obligatorie dacă cererea face obiectul unei cauze aflate pe rolul unei instanțe judecătorești sau dacă a format obiectul unei judecăți:
 10. Doresc ca toate informațiile și rezultatele acestei cereri să rămână confidențiale: DA NU
 11. Cererea este depusă Personal/Prin mandatar
- Data Semnătura

Anexa 5. Model de cerere către CNCD

Către, consiliul național pentru combaterea discriminării

DOMNULE PREȘEDINTE,

Prin prezenta, subsemnatul(a)domiciliat(ă) în.....
.....

formulez: PLÂNGERE Împotriva făptuitorului(oarei)/reprezentantului/
institutiei/firmei
domiciliat(ă)/cu sediul în

MOTIVELE PLÂNGERII

În fapt, La data de,în jurul orelor....., mă aflu
la

În drept,fapta constituie o încălcare a prevederilor O.G.137/2000 privind
prevenirea și sancționarea tuturor formelor de discriminare cu toate
modificările și completările ulterioare.

Ca mijloc de probă,

Dovada plângerii o fac cu declarațiile martorilor

1.....

2.....

3.....

Alte probe (înregistrări audio,înregistrări video, documente/adrese oficiale
etc.).....

Data depunerii

Semnătura,.....

DOMNULUI PREȘEDINTE AL CONSILIULUI NAȚIONAL PENTRU
COMBATerea DISCRIMINĂRII

TRASEELE IMPLICĂRII TALE: CUM CONDUCI SCHIMBAREA

De la reamenajarea unui parc, la modificarea ordinelor ministeriale sau îmbunătățirea legislației pentru un grup social vulnerabil, realitatea stă în mâini de cetățean și nu există cauză ne semnificativă în istoria scrisă de oameni ca tine. De fapt, schimbarea reală nici nu se produce până când tu și prietenii tăi n-o acceptați în viețile voastre de zi cu zi.

Când cei din jur vorbesc de lideri, de instituții și de actori ai puterii, dacă ascuți atent, observi că vorbesc, de fapt, despre inițierea schimbării și primii pași din construcția ei. Povestea începutului nu este o poveste completă. Altfel, de îndată ce am fi avut o legislație care să protejeze, de pildă, egalitatea de gen, discriminarea ar fi încetat.

De îndată ce am fi avut o legislație și un organism instituțional care să oprească corupția, corupția s-ar fi oprit. Dacă asemenea realități încă mai intră în peisajul cotidian, e pentru că schimbarea încă nu a ajuns la destinație.

Percepem schimbarea ca pe ceva „ce vine” de sus în jos, de la decidenți și instituții, către

cetățeni, deoarece ne-am obișnuit s-o acceptăm pe traseul acesta. Primim hotărârile și proiectele care ne influențează viața adaptându-ne, uneori, acceptându-le din convingere, alteori, resemnându-ne.

Dar exemplele de mai sus îți arată că nu toți ne conformăm, așa că schimbările hotărâte de sus în jos, bune sau rele, rareori sunt întregi. Dacă poți vedea mai limpede cum liderii politici și instituțiile inițiază schimbări care te afectează, dar nu poți pune punctul pe „i” când vine vorba despre celălalt traseu al schimbării, cel de jos, în sus, e fiindcă există o diferență majoră între cei doi actori, partide și instituțiile statului și, respectiv, societatea civilă.

Diferența e dată de organizare. Cei dintâi sunt bine organizați, societatea civilă e împărțită între responsabilități personale, profesionale și, cel mai rar, civice. Totuși, schimbarea de jos în sus, pe care poți s-o inițiezi și, cu siguranță, s-o consolidezi, este cea mai sănătoasă și mai durabilă.

În capitolul acesta vei afla cum să inițiezi schimbarea și s-o conduci până în punctul în care devine ireversibilă, dar și cum să faci din orașul și țara în care trăiești, un loc în care te regăsești, fiindcă îți lași amprenta pe deciziile esențiale care influențează viața tuturor.

Vei afla cât de mult contezi, tu și prietenii tăi, în marea ecuație a vieții unui oraș sau a istoriei contemporane a țării tale. Mai ales, vei găsi o hartă clară care să-ți ghideze pașii în direcția schimbării concrete pe care-o dorești, mică sau mare, care țintește mai binele cartierului tău, mai binele unui oraș sau al unui grup social național.

Capitolul include două secțiuni, ambele gândite să-ți fie de ajutor practic. Prima, *Campania civică, la îndemâna oricui*, te poartă din primul moment, al nemulțumirii, și până la finalul celebrării victoriei tale, arătându-ți cum să transformi o problemă într-o soluție concretă, cum să-ți găsești aliați și să convingi decidenții să pună soluția comunității în practică.

A doua secțiune, *Hotărârile publice sunt luate în numele tău*. Nu le lăsa să treacă fără tine, îți arată cât de mari sunt, de fapt, gesturile mici pentru tine și comunitatea în care trăiești. Ceva atât de simplu precum informarea despre proiectele publice planuite sau implementate de administrația locală poate să facă diferența între o viață mai bună și una care te consumă.

În multe state ale lumii, arată mai multe statistici, cetățenii resimt informarea ca pe o responsabilitate personală, aproape

În mai mare măsură, decât ca pe un drept (Cammaerts & Carpentier, 2007). Informarea îți permite să acționezi în cunoștință de cauză și să îți ții viața sub control. Participarea la consultările publice și implicarea activă în luarea deciziilor sunt gesturi mici care schimbă fundamental atât relația între instituții și cetățeni, cât și calitatea deciziilor luate, pe termen mediu și lung, dacă nu chiar scurt.

Capitolul care urmează nu-și propune să te poarte prin istoria complicată și surprinzătoare a implicării civice și-a rezultatelor sale. Puțini dintre noi resimt că trăiesc într-o epocă în care implicarea civică atinge pretutindeni cele mai înalte praguri din istoria omenirii.

Zeci de state și sute de orașe din lume deschid platforme digitale consolidând democrația participativă și punând cetățenii în inima deciziilor publice. Un stat ca Taiwan, aflat într-o regiune mâncată de conflicte, are acum cea mai bună legislație de democrație directă, care permite cetățenilor să conducă alături de aleși. În sute de orașe, cetățenii hotărăsc o parte din proiectele în care doresc să fie investite fondurile publice, prin bugetare participativă. Apar concursuri de idei la nivel internațional despre sisteme de auto-guvernare digitală. Iașul, la rândul său, este unul – și singurul, deocamdată, oraș din România care a făcut pasul spre Open Government Partnership, o convenție internațională între aproximativ 100 de state și orașe care își propun să facă loc cetățenilor în inima deciziilor publice, permițându-le să co-creeze proiecte publice alături de administrația locală. Cu alte cuvinte, valul implicării cetățenești a pornit. Fă surf democratic pe placa cetățeniei active!

Cu ce rămâi:

După ce parcurgi capitolul acesta, îți vei găsi pofta să inițiezi sau să contribui la schimbare. Oricând vei depista o problemă, un semn de carte îți va indica harta și etapele prin care o poți transforma în soluție, iar soluția, în realitate. Probabil că vei da o șansă, două, trei cetățeniei active, până când îți va intra în sânge și stilul tău de viață va contribui la o lume mai bună. Pe măsură ce vei face asta, prietenii tăi îți vor deveni și camarazi ai schimbării și necunoscuții îți vor părea potențiali aliați în provocările prin care vei trece.

Vei vedea cât de important este să aduci în stilul de viață obișnuințele informării și participării la consultări și dezbateri. Vei ști să apreciezi corect, fără să te pripești, impactul tău asupra schimbării sustenabile.

Campania civică, la îndemâna oricui

În această secțiune găsim răspunsuri la întrebări precum „De ce să te implic?” și „Ce este o campanie civică?”. Trecem apoi prin pașii unei campanii, de la stabilirea scopului și a cauzei pentru care ești gata să investești energie și încăpățănare civică, la identificarea camarazilor, stabilirea obiectivelor, analiza resurselor și selectarea strategiei, ca să ajungem la compoziția acțiunilor și instrumentelor pe care le poți folosi, ca să transformi campania ta într-o simfonie memorabilă și cu impact.

1. De ce să te implici acum?

Răspunsul pe scurt e că acum, spre deosebire de orice altă perioadă din istoria umanității, o poți face mai repede și mai eficient. Oamenii încep să schimbe irevocabil realitatea, uneori în grupuri mici, alteori în grupuri mari, dar întotdeauna, solidarizându-se și colaborând.

Ushahidi, de pildă, este o aplicație pentru monitorizarea alegerilor utilizată în prezent de o mulțime de organizații internaționale care apără drepturile omului. A fost creată într-un apartament, de trei oameni cu resurse modeste, pentru monitorizarea fraudelor electorale în Kenya. În alte colțuri din lume, dar tot în grup restrâns, a fost creat Serval Project (www.servalproject.org), un program prin care o mână de programatori au creat o aplicație pentru telefonul mobil care permite oamenilor să comunice în afara rețelelor de telefonie, acolo unde operatorii comerciali n-au considerat oportun să investească în infrastructura comunicațiilor. În Taiwan, în 2017, existau mai bine de 10 legi naționale create de cetățeni și, după cum ai aflat deja, în toată Europa, cetățenii experimentează democrația participativă, luând parte la dezbateri, consultări, spunându-și cuvântul și cerând autorităților să îi asculte.

Orice schimbare îți este la îndemână, cu o condiție: să te organizezi și să te solidarizezi cu cei care gândesc asemenea cu tine, să înveți să colaborezi și să ajungi la un numitor comun.

Implicarea civică intră într-un con de lumină care o face acum mai eficientă ca oricând. Asta nu înseamnă că nu vei depune eforturi, că nu-ți va lua timp, energie, sau că nu vei întâmpina blocaje. Dar

spre deosebire de stră-stră-străbunii tăi, cărora le-a luat sute de ani până să obțină dreptul de vot universal, schimbările pe care le inițezi tu, dacă te implici, își vor afla destinația cu mult mai repede.

Nu a fost dintotdeauna așa. La începutul secolului XX, schimbarea socială pricinuită de cetățeni dădea fiori reci. Era perioada de coagulare a curenților totalitariste, iar cetățenii care pretindeau schimbarea erau văzuți ca o turmă tăcută ce devine deodată irațională (Le Bon, 1895/2009; Lippman, 1922/2010). Abia în anii '80, schimbarea pornită de alte grupuri decât cele consacrate, formate din clasa politică și oameni ai instituțiilor, a început să fie înțeleasă ca o poveste ceva mai logică, legată de resurse și oportunități de exprimare (Tilly, 1977).

Până în anii '90, omenirea a înțeles că schimbarea vine, de fapt, odată cu eliberarea cognitivă a comunităților, odată ce oamenii dintr-o societate reușesc să gândească și să creadă că au puterea să-și modeleze destinul, că nu sunt condamnați la pasivitate (McAdam, 1982). La începutul anilor 2000, schimbarea socială inițiată de oamenii cetății, iar nu de liderii ei politici consacrați, a devenit acceptabilă. Atunci, cercetătorii vremii au pus lupa peste un fenomen care cu 100 de ani înainte ar fi fost socotit imposibil: că schimbarea socială poate porni din comunitate, că este adesea sănătoasă, orientată să extindă orizontul drepturilor și-al echității, dar mai ales, că este strâns legată de libertatea de exprimare.

Cu cât grupurile vulnerabile, obișnuite să rămână-n tăcere, își spuneau povestea mai des și mai frecvent în spațiul public, cu atât traseul prin care li se făcea dreptate devenea mai scurt, deși nu mai

puțin complicat (Poletta, 1998).

Odată cu anii 2000 și cu dezvoltarea internetului, „omul de rând” sau „simplul cetățean” a câștigat în ochii multor observatori avizați, sociologi sau cercetători în științe politice, un statut pe care nu l-a avut niciodată până atunci: de egalitate simbolică cu vechii actori ai puterii (Steven, 2002; Lebkowsky, 2005; Brafman & Beckstrom, 2006). Este pentru prima dată când tot mai multe instituții îi permit sau îl încurajează să participe la luarea deciziilor publice, la rezolvarea situațiilor de criză, la rezolvarea problemelor mai mici sau mai mari întâmpinate într-o colectivitate. Iar cetățenii, la rândul lor, își reclamă acum tot mai des dreptul de-a conduce fără să preia puterea, spunându-le decidenților cum să acționeze în numele lor.

Dacă te surprinde nuanța roz a istoriei contemporane, e fiindcă trăim vremuri contradictorii. Tot acum prind din nou tracțiune curente iliberale și liderii populiști, care restrâng libertățile cetățenești și readuc la suprafață autoritarismul. Puterea lor este dată de comunitățile care eșuează să se informeze, care își abandonează puterea de-a participa la luarea deciziilor publice.

În contrast, în comunitățile puternice, oamenii se implică din câteva rațiuni simple:

- **pentru ca deciziile celor care ne reprezintă să fie aliniate cu nevoile noastre, ale cetățenilor;**
- **pentru că imaginea unui oraș reflectă imaginea cetățenilor săi;**
- **pentru că o democrație participativă autentică depinde de fiecare dintre noi, iar nu doar de factorii politici.**

2. Ce este o campanie civică?

Să inițiezi și să coordonezi o campanie civică este una dintre cele mai concrete modalități prin care poți crea schimbarea în comunitatea ta.

Campania civică este o acțiune organizată, prin care cetățenii simpli se unesc într-un proces de identificare și prioritizare a problemelor cu care se confruntă o comunitate, implicând actorii decizionali în soluționarea cauzei lor.

Un exemplu de inițiativă civică de succes este „lașul iubește teii”. Format în anul 2013, ca o reacție spontană a societății civile la decizia Primăriei Municipiului Iași de a tăia teii de pe o porțiune a axei culturale a orașului, grupul s-a concentrat pe transformarea acestei reacții firești pentru a construi un dialog constructiv și orientat către soluții practice pentru comunitate.

3. Pașii unei campanii civice

Observația cu ochiul liber, ca și cercetările, arată că deseori, instituțiile și actorii tradiționali ai puterii sunt mai eficienți în a schimba viața unui oraș sau a unei țări fiindcă, spre deosebire de cetățeni, sunt organizați. Așa că fii calm și trece o problemă prin toți pașii de mai jos, ca să o rezolvi alături de camarazii tăi.

A. Stabilirea scopului și a cauzei campaniei

Scopul unei campanii civice transcende întotdeauna problema imediată care ne motivează să dăm curs unei schimbări. Astfel, atunci când alături de colegii tăi de problemă, vă stabiliți un scop, acesta trebuie să vizeze ceea ce vă doriți să obțineți pe termen

lung, de la campanie. De exemplu, dacă îți dorești să transformi un spațiu verde, care este proprietate publică, din vecinătatea blocului, acesta poate fi cauza campaniei tale, adică soluția concretă pe care ai găsit-o la problema la fel de concretă a calității scăzute a spațiului public din cartierul tău. Scopul campaniei este însă îmbunătățirea calității vieții, un mediu sănătos în oraș.

Scopul îți arată direcția în care poți să construiești mai departe, odată ce ai rezolvat o problemă punctuală. În cazul acesta, viitoare campanii vor viza revitalizarea tuturor spațiilor verzi din oraș. Fiecare demers contribuie la un mai bine mai presus de problema punctuală cu care începi și îți arată direcția și sensul pe termen lung al eforturilor tale.

Cauza este, așadar, soluția concretă pentru care pledezi ca răspuns la o problemă concretă, punctuală.

Scopul, în schimb, este ceea ce îți propui să obții pe termen lung de la campanie. De exemplu, un oraș mai puțin poluat, o administrație locală mai transparentă, care ia deciziile importante legate de viitorul orașului într-un mod deschis, participativ, implicând cetățenii. Odată stabilit scopul campaniei, următorul pas este să analizați și să definiți problema pe care doriți să o rezolvați, într-un mod cât mai specific.

De exemplu, problema specifică, identificată de inițiativa civică „Iașul iubește tei”, a fost tăierea arborilor de pe Bulevardul Ștefan cel Mare și Sfânt.

Cauza este soluția pe care cetățenii o propun pentru rezolvarea problemei.

„Pentru ce luptăm acum?”, „Ce vrem să vedem schimbat la finalul acestei campanii?” sunt întrebări care îți focalizează atenția și te ajută să îți îndrepti eforturile către o soluție concretă, care va deveni cauza campaniei tale.

În cazul grupului „Iașul lubește Teii”, soluția la care s-au oprit cetățenii a fost „replantarea teilor” și aceasta a deveni cauza pentru care au luptat.

Alături de colegii tăi într-ale schimbării, puteți stabili cauza, analizând următorii factori:

• Potențialul de a aduce o îmbunătățire reală în viața oamenilor.

Dacă ceea ce vă propuneți poate aduce un impact vizibil în comunitate, cauza este ca și câștigată. Dotarea unui cartier cu mobilier urban de utilitate publică (bănci, coșuri de gunoi etc.) sau reabilitarea unui parc aduc îmbunătățiri care rămân parte a ecosistemului urban și care pot transforma modul în care locuitorii unui cartier percep spațiul social.

• Să fie în acord cu valorile și principiile voastre. Definirea corectă a cauzei va influența alegerile și acțiunile voastre viitoare, așadar, principiul conform căruia „Scopul scuză mijloacele” nu se aplică. La fundația inițiativei voastre trebuie să se afle o abordare etică.

• **Apropie și nu dezbină.** Alegeți o cauză care nu defavorizează sau atrage stigmatizarea unor grupuri sociale. Chiar dacă vă doriți o situație mai bună pentru comunitate, la deznodământul acesta nu trebuie să ajungeți creând ură și suferință, fiindcă vă anulați obiectivul. Cu cât vor fi mai mulți pierdanți, cu atât veți crea mai multe efecte negative colaterale. Construiți cu o atitudine bazată pe respect reciproc și toleranță.

• **Este ușor de înțeles și are o țintă clară.** O cauză bună nu necesită mult efort de persuasiune din partea voastră. Așadar, pentru a vă asigura că oamenii vor susține inițiativa, propuneți o soluție care să-i încredințeze pe ceilalți că este realizabilă. În jargonul civic, „ținta” este persoana care are capacitatea de-a vă oferi ceea ce vă doriți să obțineți. Dacă nu reușiți să identificați o țintă, fie nu aveți stabilită o cauză clară, fie țintiți o problemă prea largă, care implică mai mulți decidenți.

• **Să poată fi câștigată.** Pentru a alege o cauză ușor de câștigat este esențial să facem distincția dintre cauze și probleme. Cele din urmă se referă la o arie mai largă de aspecte care ne îngrijorează, precum: poluarea, discriminarea, sărăcia etc. Cauza, pe de altă parte, se referă la o soluție parțială și punctuală a problemei.

• **Oferă oamenilor sentimentul că dețin puterea.** Cei care se vor implica, doresc să simtă că impactul se datorează lor și nu politicianilor sau experților. Acest lucru le conferă atât încredere, cât și loialitate față de cauză.

	Cauza 1	Cauza 2	Cauza 3
--	---------	---------	---------

Criterii pentru prioritizarea unei cauze

Importanța cauzei

Aduce un impact real în comunitate?

Inspiră oamenii să creadă în puterile lor?

Este în acord cu valorile grupului?

Apropie și nu dezbină?

Considerații practice

Este ușor de înțeles?

Are o țintă clară?

Se poate câștiga?

Poate aduna susținători?

B. Cine va lupta pentru cauza ta și-a camarazilor tăi?

Ok, deci aveți cauza și sunteți gata să începeți! Dar nu puteți face totul singuri, aveți nevoie de mai mulți oameni care să vi se alăture. Asta înseamnă că trebuie să cultivați două grupuri: echipa și suporterii campaniei. Asigurați-vă că nu predicați oamenilor și că nu le țineți lecții de la amvon. Creați un loc al dialogului, în care cei cărora le-ați stârnit interesul să înțeleagă de ce este benefic și pentru ei să se implice. Cultivând motivația intrinsecă a celorlalți va fi mult mai ușor să mențineți motivația implicării pentru mai mult timp. Cauza ta și-a colegilor tăi devine astfel, cauza voastră, a comunității.

O echipă este un grup de oameni dedicați care vin la întâlniri, organizează evenimente și pun în practică munca cea grea. Ei cred în cauză și vor depune mai mult timp pentru a o rezolva. Suporterii sunt cei care participă la evenimentele și acțiunile voastre, vor semna petițiile și vă vor ajuta să răspândiți vestea. Ei dedică mai puțin timp pentru implicare, dar caută ocazii de a sprijini și e sănătos să construiți o relație stabilă cu ei.

C. Stabilirea obiectivelor

Ca să operaționalizați traseul din punctul A, în care vă aflați, până în punctul B, în care vreți să ajungeți, stabiliți-vă obiective de parcurs în ordine cronologică. Obiectivele sunt micile victorii de parcurs, de care aveți nevoie ca să treceți la etapa următoare, să construiți mai departe, până ajungeți la final. Din obiective, declinați apoi activitățile necesare pentru atingerea unui obiectiv și asumați responsabilitatea pentru fiecare dintre ele, câte unui membru al echipei. În felul acesta, împărțiți elefantul în felii. Vă mențineți

mintea limpede și conectată la prezent, fiindcă aveți predictibilitate și știți ce urmează să se întâmple, fără a vă preocupa de asta înainte să fie cazul. Semnificativ, obiectivele de parcurs sunt borne care vă arată progresul.

De exemplu, pentru replantarea teilor pe bulevardul ieșean, primul obiectiv nu a fost determinarea primarului să dispună replantarea teilor, ci activarea comunității, să sesizeze abuzul și să se solidarizeze în jurul cauzei.

D. Ce resurse aveți?

După ce v-ați creat traseul obiectivelor, analizați resursele pe care le aveți și, respectiv, resursele necesare pentru derularea campaniei. Pentru mai multă claritate, putem încadra resursele în trei categorii:

Resurse umane:

- Specialiști într-un domeniu relevant/apropiat de cauza voastră (de exemplu, dacă doriți să amenajați un spațiu verde din apropierea blocului, un peisagist v-ar putea ajuta să fundamentați o propunere de proiect de reabilitare a spațiului respectiv)
- Lideri de opinie (din rândul oamenilor de cultură, educație, media) care sunt apreciați de comunitate și care ar putea rezona cu inițiativa voastră. Susținerea lor va aduce vizibilitate cauzei, dar va constitui și un factor de presiune mai mare asupra decidenților. Va avea, de asemenea, un impact pozitiv asupra reputației grupului de inițiativă.

Resurse financiare:

Oricare ar fi cauza pentru care militați, o anumită sumă de bani va fi întotdeauna necesară. Multe grupuri încep cu autofinanțare de la propriii membri, dar situația aceasta este potrivită pentru debut,

nefiind sustenabilă pe termen lung. Când aveți o cauză care va implica un traseu mai lung, asigurați-vă că o veți putea duce la bun sfârșit, luând în calcul și eforturile financiare necesare în viitor.

Împărtășiți cauza în comunitate, inspirați cât mai mulți oameni să vi se alăture și încurajați-i să sprijine cauza prin orice modalitate le este la îndemână, inclusiv financiar. Orice donație, mare sau mică, contează și vă poate aduce mai aproape de fondurile necesare pentru a dezvolta materialele de comunicare de care veți avea nevoie, pentru a organiza un protest, pentru a înființa o rețea de oameni sau orice altceva este de folos campaniei voastre și implică costuri.

Strângerea fondurilor este o modalitate excelentă de a asigura sustenabilitatea inițiativei voastre. De obicei, dacă faceți asta în timpul evenimentelor, reușiți să câștigați și noi susținători sau să sporți implicarea supporterilor veterani. Aceștia vor duce vestea mai departe, în cercurile lor sociale.

Cum poți strânge fonduri?

Evenimente de fundraising: pot fi petreceri, concerte, festivaluri etc.

Platforme de crowdfunding: de ex. „Indiegogo” și „Kickstarter” îți pot oferi și sugestii utile despre cum să îți creezi o campanie cât mai eficient

Colaborează cu start-up-uri și / sau companii responsabile social

Participă sau organizează competiții sportive

Resurse Informaționale

„Cine deține informația, deține puterea” este un adevăr universal valabil, iar campania voastră nu trebuie să facă excepție. Un atuu considerabil pentru eficiența demersurilor voastre îl reprezintă o bună cunoaștere a situației pe care încercați să o schimbați. De exemplu, legislația este o resursă cheie care vă poate ajuta să analizați problema din mai multe unghiuri și să aflați ce măsuri puteți lua în baza reglementărilor în vigoare.

Exemplu: Dacă sunteți un grup de părinți, probabil că v-ați confruntat deja cu situația clasică în care vi s-a cerut să cotizați la achiziționarea mobilierului școlar sau la crearea unui fond al clasei/școlii pentru reparații/îmbunătățiri. În această situație, puteți cere conducerii școlii (în baza legii 544/2002) planul anual/multianual de investiții în infrastructura școlară sau previziunile bugetare pentru anul în curs. Puteți sugera corpului director să se adreseze administrației locale, pentru a solicita finanțare complementară din bugetul local.

Ce strategii abordați?

Dacă obiectivul vostru nu presupune implicarea unui oficial (ales politic sau nu) pentru a rezolva problema, atunci aveți nevoie doar de un plan și nu de o strategie. Un plan presupune o serie de pași pentru realizarea obiectivului vostru final. O strategie implică însă dezvoltarea unei relații de putere între voi și țintele voastre.

În construirea unei strategii, sunt trei elemente pe care le puteți lua în considerare:

- Obiectivele pe termen scurt, mediu și lung

- Ținte, Aliați și Adversari
- Tactici: acțiuni concrete care vă aduc mai aproape de obiectivul vostru de etapă

Obiective

De exemplu, dacă sunteți un grup de tineri care doresc să construiască spații smart în campusurile universitare, vă puteți propune o strategie de colaborare, care să adune la aceeași masă actori din mediul academic, privat și administrația publică locală.

- Pe termen scurt, vă puteți stabili ca obiective să obțineți sprijinul public din partea unor lideri de opinie din comunitate (din sfera culturală, științifică, media) și să încheiați parteneriate cu diferite companii;
- Pe termen mediu, vă puteți propune să facilitați dialogul dintre actorii cheie ai campaniei: tinerii, mediul academic, mediul privat și administrația publică, în beneficiul tinerilor.
- Pe termen lung, vă puteți propune să dezvoltați un dialog activ și colaborativ cu reprezentanții aleși, în vederea implementării a cât mai multor inițiative pentru tineri. Tot pe termen lung puteți viza implicarea mediului academic în dezvoltarea infrastructurii educaționale și creșterea fondurilor alocate de administrația publică pentru proiecte de tineret.

Ținte, Aliați și Adversari

Identificarea persoanelor care pot avea o miză în cauza identificată este un element cheie în selectarea celor mai potrivite acțiuni pentru atingerea obiectivelor. Identificați cine va beneficia de cauza voastră dacă va avea succes, cui veți amenința interesele dacă veți reuși, cine este afectat de inițiativa voastră, în bine sau în rău

din perspectiva intereselor personale. Faceți tabloul actorilor care pot fi în orice fel influențați sau afectați de demersul vostru și notați în dreptul fiecăruia cum credeți că se poziționează față de cauza voastră (negativ, pozitiv, neutru). Acest tablou vă va oferi informații esențiale pentru eventuale parteneriate și vă va ajuta să preconizați reacții și să planificați acțiuni eficiente.

- **Ținta campaniei voastre este persoana sau persoanele care vă pot oferi ceea ce doriți.** Pot fi ținte de etapă sau ținte finale, dacă, de exemplu, pentru a ajunge să determinați primarul să ia în considerare cererea voastră, trebuie mai întâi, să convingeți un alt decident sau reprezentant să vă asculte.

- **Aliații sunt cei care vor avea de câștigat dacă inițiativa voastră va avea succes și au, de asemenea, capacitatea de-a vă sprijini.** Dacă ați identificat grupuri sau persoane care beneficiază de succesul vostru, dar nu au puterea de-a se implica consistent în campanie, atunci știți c-ați găsit un bazin de susținători. De exemplu, în construirea unor spații smart în campusuri, companiile vă pot deveni aliați. Ele au capacitatea și resursele de-a se implica în campanie, iar aceste spații le-ar oferi o fereastră către publicul lor țintă.

- **Adversarii sunt cei care au ceva de pierdut din pricina demersului vostru.** Este esențial să-i identificați încă de la început, pentru a putea preveni sau gestiona eficient situațiile în care vor încerca să vă saboteze inițiativa.

După ce ați creat tabloul cu actorii care vor fi, într-un fel sau altul, afectați de campania voastră, stabiliți strategia potrivită. În cazul în

care țintele voastre au o atitudine pozitivă față de cauza pe care o susțineți, folosiți o strategie constructivă, care să aducă la aceeași masă actorii implicați, pentru a găsi soluții și-a depăși blocaje.

Dacă observați că aveți numeroși adversari, planificați acțiuni care să nu le lase timp de reacție sau care să le prevină reacțiile. Dacă vedeți că țintele au o poziție negativă față de cauză, dar ați identificat numeroși aliați, atunci puteți derula o campanie bazată pe o strategie adversativă. În acest caz, nu uitați să planificați în etapa de final activități care să permită dialogul atunci când poziționarea țintelor s-a modificat și au devenit mai receptive la mesajul vostru.

Oricare ar fi strategia pe care o hotărâți, e sănătos s-o declinați din tabloul cu actori afectați de campania voastră.

Acțiuni și instrumente pe care le puteți folosi în campania civică

Strategia fără tactici este cea mai lentă rută spre victorie... și invers. Tacticile sunt acele acțiuni pe care le desfășurăm în cadrul unei strategii mai largi. Este vorba despre lucruri concrete pe care oamenii din echipă, suporterii sau aliații le fac pentru a pune presiune asupra țintelor sau pentru a vă atinge un obiectiv specific.

Pentru fiecare tactică, trebuie să:

- Aveți pe cineva responsabil de punerea ei în practică
- Identificați o țintă care să resimtă efectele
- Puteți indica cel puțin un motiv pentru care ținta voastră ar face o concesie, dacă acțiunea voastră de etapă se oprește

Iată câteva dintre cele mai frecvent utilizate tactici (Centrul de Resurse pentru Participare Publică, 2015; UNICEF, 2010; Kendall, Kim, & Max, 2001):

Audiențe

Audiențele sunt printre cele mai eficiente forme de acțiune cărora le poate da curs un grup de inițiativă civică, pentru a pleda pentru cauza lor în fața oficialilor.

Conform legii 393/2004 (art.50), aleșii locali au obligația de a acorda audiențe cetățenilor și de a semna în ședințele de consiliu local, problemele transmise de aceștia.

Câteva sugestii pentru o audiență reușită:

- Delegați o singură persoană care să conducă discuția și negocierile. Restul membrilor prezenți vor fi prezențați în funcție de organizația/interesul pe care îl reprezintă.
- Stabiliți-vă un obiectiv specific pentru întâlnire.
- Menționați/Prezentați formele de susținere de care dispuneți. De exemplu, specificați că x cetățeni/șoferi, au semnat pentru reintroducerea semafoarelor temporizate;
- Încercați să obțineți promisiuni specifice din partea țintei, cu termene clare.
- Faceți public rezultatul întâlnirii. Realizați un comunicat de presă în care să povestiți despre întâlnire, scoțând în evidență rezultatele. Reveniți la acest subiect când înregistrați progrese sau, dimpotrivă, când promisiunile nu au fost îndeplinite în termenul agreat la audiență.

Dezbateri publice, mese rotunde

O dezbatere publică este un eveniment la care participă actorii interesați sau afectați de cauza voastră (cetățeni, organizații aliate, reprezentanți ai autorităților publice), pentru a analiza problema adusă în atenția publicului și a cere oficialilor o soluție în acest sens. Este o tactică ce potrivită pentru începerea dialogului cu ținta campaniei, ce necesită resurse medii (timp de pregătire, rezervarea sălii etc.).

Exemplu: la o dezbatere publică organizată de Primăria Municipiului Iași, ca urmare a solicitării cetățenilor de a fi consultați cu privire la viitorul unei zone centrale, au participat 50 de persoane din comunitate. La aceeași masă au stat primarul, locuitori din cartierul vizat, proprietari de terenuri din zonă, arhitecți, reprezentanți ai unor ONG-uri și jurnaliști. La finalul dezbaterii, primarul și-a asumat să dezvolte spațiul respectiv în baza unui concurs național de soluții urbanistice.

Suținere Media

Cea mai bună campanie civică nu va produce o schimbare dacă nimeni nu aude ea. Când vorbim de media, ne referim la emisiuni TV, radio, comunicate de presă, rețelele de socializare etc. După o audiență cu ținta voastră puteți trimite presei un comunicat prin care să informați publicul cu privire la demersurile campaniei și promisiunile pe care le-ați obținut din partea decidenților.

Un comunicat de presă în 5 pași:

- Gândiți-vă la un titlu scurt, dar captivant. Puteți folosi titlul ca linie de subiect în e-mail-ul către jurnaliști. De exemplu, poți folosi numele țintei voastre în subiect-ul e-mail-ului pe care-l veți trimite, asociindu-l cu o informație de impact. Construiți titlul cât mai specific. Caracterul generalist este o crimă împotriva titlurilor.
- Continuați cu primul paragraf în care sumarizați mesajul cheie și răspundeți la întrebările: „Cine?”, „Ce?”, „Când?”, „Unde?” și „De ce?”. Integrați mesajul în cel mult două, trei fraze.
- După ce ai captat atenția, în al doilea paragraf, oferiți mai multe detalii despre cauza voastră. Faceți trimitere către lideri de opinie din comunitate care vă susțin cauza precum experți, ambasadori, lideri din spațiul educațional sau cultural etc.
- Creați un format ușor de citit. Dacă aveți fotografii sau infografice relevante pentru campanie, atașați-le.
- Menționați datele de contact ale persoanei care va fi purtătorul de cuvânt al grupului de inițiativă civică, astfel încât să puteți fi contactați pentru informații suplimentare.

De ce să informezi presa? Uite ce se întâmplă după aceea:

În urma sesizărilor primite de la locuitorii din zona șoselei Iași-Bârnova prin intermediul masss-media, primarul Municipiului Iași a convocat o întâlnire cu locuitorii și reprezentanții furnizorului de electricitate și gaze naturale pentru a cere companiei să grăbească lucrările la rețeaua de gaze („Primarul a cerut”, 2018).

Petiții

Atunci când cauza voastră afectează o categorie mai largă de persoane, puteți crea o petiție care să fie semnată de mai mulți cetățeni. O puteți redacta pe hârtie, dar este mai util s-o creați în format electronic pentru a o putea distribui mai ușor în mediul online.

Puteți folosi platforma <https://www.declitic.ro/> pentru a înregistra o petiție, iar echipa DeClic vă va ajuta să monitorizați progresul, oferindu-vă și resurse de inspirație.

De unde vine puterea unei petiții?

- Numărul de semnături: oficialii traduc numărul de semnături printr-o ecuație de aproximare a numărului de alegători. O petiție semnată de 1000 de oameni va fi greu de ignorat de primarul unui oraș
- Perioada în care este trimisă petiția poate influența puternic efectele sale. De exemplu, petițiile trimise cu o lună înainte de alegeri au mai mult impact decât cele trimise la o lună după terminarea alegerilor.
- Follow-up: informați semnatarii despre progresul inițiativei, precum și țintele voastre, despre faptul că ați comunicat rezultatele tuturor celor interesați.

Cum crezi o petiție?

- Mai întâi te întrebi ce îți dorești să obții? Ca atunci când te-ai gândit la cauza campaniei tale, și acum identifică exact ce vrei să obții cu petiția pe care o lansezi. Nu este un instrument prin care doar să semnalezi o problemă, ci unul prin care să propui o soluție și să ceri decidenților să-i dea curs. Dacă doar semnalezi o problemă

sau ceri generalist, rezolvarea unei probleme, petiția nu va conduce la acțiuni concrete.

- Apoi, gândește-te cui o adresezi. De la cine vei obține ceea ce-ți dorești? Identifică autoritatea responsabilă pentru gestionarea situației pe care o vizezi. Menționează clar, introducerea petiției, cui ceri ceea ce ceri.
- Cuprinsul petiției include descrierea succintă a problemei și solicitările concrete prin care propui rezolvarea problemei pe care ai identificat-o. Justifică pe scurt ce anume face ca problema respectivă să fie gravă, urgentă sau semnificativă și, de asemenea, de ce se impune soluția pe care o propui.
- Încheiere: cere publicului să o semneze. În cazul în care ai dezvoltat petiția pe o platformă, oamenii vor găsi câmpul potrivit în care să-și exprime adeziunea. Dacă ai redactat petiția pe hârtie, creează un tabel în care oamenii să-și poată trece numele și să semneze.

Pașii unei petiții de succes

Titlul petiției:

Folosește fraze atractive, numele destinatarului petiției sau actul legislativ la care faci referire, verbe care să încurajeze cetățenii să se alăture cauzei tale.

Textul petiției:

Descrierea situației: prezint-o ca pe o situație de criză, punând în evidență motivele pentru care trebuie să ne mobilizăm cât mai repede

Rolul semnatariilor: explică mecanismul prin care petiția va conduce la adoptarea soluției. Spune-le oamenilor cum poate presiunea publică să influențeze decizia persoanei căreia îi este adresată petiția.

Indicatorul de succes: precizează de câte semnături e nevoie, pentru ca demersul să aibă succes. Asta îți va permite să revii cu anunțuri de felul „mai avem nevoie de doar 100 de semnături”, menținând interesul publicului.

Argumentează acțiunea: lucruri pe care semnatarii trebuie să le știe, dincolo de obiectivul petiției, argumente în defavoarea criticilor aduse, evenimente etc.

Obiectivul:

Alege o singură soluție pentru problema identificată și indică cifre, procente, rezultate concrete dorite etc.

Destinatarul: cine poate lua decizia? cum va reacționa? care sunt cele mai importante lucruri pentru el în acest moment (de exemplu, cariera sa politică/profesională).

Alegerea unei imagini: ilustrează problema printr-o imagine reprezentativă și evită-le pe cele violente.

Exemplu: Asociația CIVICA a lansat o petiție pentru a atrage atenția ieșenilor și a administrației locale că un spațiu pe care localnicii îl utilizează ca parc, este în pericol. A cerut primarului și consilierilor locali să amâne votul pe un proiect care ar fi condus la ridicarea unor construcții înalte în zona respectivă și, înainte de-a lua o decizie, să consulte comunitatea. Peste 3800 de persoane au semnat petiția în primele zile. Decizia a fost amânată și dezbaterea a avut loc la inițiativa administrației locale.

Scrisori și cărți poștale

Spre deosebire de petiție, scrisoarea presupune un angajament mai mare din partea susținătorilor cauzei și permite grupului de inițiativă să mențină un contact mai îndelungat cu autorii scrisorilor. O relație mai strânsă cu susținătorii conduce la implicarea lor variată în campanie. Scrisorile pot fi prezentate și în cadrul unei audiențe cu ținta voastră pentru a arăta susținerea comunității.

Cărțile poștale, la rândul lor, prezintă un set de avantaje ușor de identificat:

- Au impact vizual mai mare
- Nu trebuie să fie deschise
- Sunt ușor de completat

Exemplu: Site-ul de știri PSNews a expedit o carte poștală adresată Primarului Municipiului București, pentru a semnalastarea critică a unei clădiri. Pe verso putea fi citit: „Stimată doamnă primar, ați putea crede că ne aflăm într-un oraș din Fâșia Gaza, dar suntem pe strada Theodor Sprantia, în zona rondului Rosetti. Deși clădirea arată ca și cum ar fi trecut printr-un bombardament, aceasta se află

în imediata apropiere a unui club exclusivist. O să vă mai trimitem vederi cu aventurile noastre în București. Cu stimă, PSnews.ro”

Proteste/ Marșuri

Când ne gândim la acțiuni de impact, protestele sunt printre primele lucruri care apar în minte. De-a lungul istoriei, proteste masive au zguduit sistemul și-au declanșat schimbări ireversibile. Indiferent dacă sunteți 5 sau 5000 de cetățeni, protestele reprezintă un instrument cheie pentru o campanie care implică o strategie adversativă.

• Pași de urmat pentru o mișcare responsabilă și eficientă:

- Locul desfășurării vă ajută să vă spuneți povestea și trebuie să fie relevant pentru mișcarea voastră. De exemplu, dacă protestați împotriva unei companii care poluează orașul, organizați manifestația în fața sediului acesteia. Respectați, desigur, pașii legali în organizarea unui protest, pe care deja îi știți din capitolul anterior.
- Sincronizarea contează enorm. S-ar putea ca un protest sau un marș organizat în timpul orelor de lucru să nu fie la fel de eficient precum unul organizat într-un interval orar când majoritatea membrilor dintr-o comunitate sunt disponibili.
- Claritatea mesajului. Formularea unui mesaj cât mai simplu, dar creativ, ajută atât trecătorii, cât și presa locală să preia mesajul și să înțeleagă cauza pentru care militați.
- Găsește aliați! Identifică grupurile care ar putea fi afectate de problema pe care o aduceți în atenția publică și invită-le să participe activ în organizarea demonstrației și să promoveze evenimentul în rândul membrilor lor.
- Rămâi în siguranță. Protestele cele mai eficiente sunt cele pașnice.

Dacă observi că mișcarea devine violentă sau ai identificat persoane care perturbă desfășurarea pașnică a protestului, îndepărtează-te și semnalează imediat autorităților.

Marșurile, spre deosebire de proteste, implică un număr mai mare de participanți. Dacă protestele se pot derula într-un singur loc, deși uneori sunt create trasee, marșurile implică în mod necesar parcurgerea unui traseu simbolic.

Exemplu

Grupul de inițiativă care militează pentru construirea autostrăzii Iași-Tîrgu Mureș, a organizat un marș motorizat pentru a cere realizarea autorutei A8. Apoi, în noiembrie 2018, proiectul „Autostrada Unirii” a fost aprobat în Parlamentul României.

Ai aflat, așadar, care sunt pașii prin care tu și prietenii tăi puteți transforma o problemă într-o soluție și soluția, în realitate, cu sprijinul comunității. Ce este important să reții, e că schimbarea pornește cu lucruri mărunte, sau, cel puțin, concrete. Dacă te ambiționezi să rezolvi o problemă sistemică, iar nu una punctuală, la care să poți propune o soluție concretă, atunci riști să te rătăcești pe parcurs. Problemele sistemice se rezolvă pas cu pas, tăind elefantul în felii. Fiecare campanie va adăuga un strat de rezolvare, dar nu încerca să mănânci tot tortul deodată. De asemenea, amintește-ți că orice campanie este povestea unei soluții, nu a unei probleme. E adevărat că dacă n-ar exista probleme, n-ar fi nevoie de soluții. Oamenii însă se vor coagula în jurul tău pentru a susține o soluție anume - cauza ta -, iar tu vei putea să observi schimbarea pe care ai declanșat-o fiindcă vei ști ce anume să urmărești: tu ai creat harta.

Listă de criterii pentru utilizarea tacticilor

	Cauza 1	Cauza 2	Cauza 3
Aveți resursele necesare pentru a o realiza? (oameni, timp, bani etc.)			
Are o influență asupra țintei? (fie ea principală sau secundară)			
Ajută la îndeplinirea obiectivelor specifice?			
Aveți membri cu experiență pentru a le realiza?			
Membrii echipei sunt dispuși să le realizeze?			
Va avea un impact pozitiv asupra surselor media?			

Metode de implicare în decizia publică

Înainte de a defini principiile și mecanismele implicării cetățenilor în luarea deciziei publice, este esențial să înțelegem de ce este, în primul rând, importantă consultarea și implicarea comunității în acest proces.

Prin implicarea cetățenilor în luarea deciziilor, o autoritate publică are parte de:

- O comunitate informată și activă
- Idei inovative și informații din realitatea concretă a comunității
- O implementare mai facilă a deciziilor
- O imagine și o performanță mai bună
- Legitimitate în adoptarea unei decizii
- Susținere din partea cetățenilor

În funcție de tipul de interacțiune dintre autoritatea publică și cetățeni, implicarea poate lua calea:

- Informării
- Consultării și Participării active

1. Informarea

Procesul de informare constituie fundația oricărei forme de implicare cetățenească în deciziile publice. Numărul sugestiilor și comentariilor relevante înscrise de cetățeni ca observații referitoare la un proiect aflat în dezbatere publică este direct proporțional cu calitatea informării de care au avut parte înainte să-și exprime

opinia. Când autoritățile depun eforturi pentru a informa corect, clar și comprehensiv cetățenii, se asigură că dezbaterile publice va fi eficientă și inspiră, de asemenea, comunitatea, să se conecteze la proiectele și hotărârile publice care îi vor influența viața.

Informarea publicului asigură:

- Educarea cetățenilor pe teme de interes public;
- O mai bună înțelegere a cetățenilor despre modul în care funcționează o instituție și rolul ei în comunitate, așa cum se desprinde din prezentarea constantă și detaliată a activității administrative;
- Baza necesară pregătirii publicului pentru a-l putea apoi consulta pe subiecte de interes în comunitate
- Transparența actului decizional public

Instrumente/Mecanisme de informare a cetățenilor:

Digitale

- Publicații electronice: printre avantajele publicațiilor electronice se numără costurile reduse, frecvența mai ridicată de difuzare a informației, aria de acoperire mai largă și o probabilitate mai ridicată de-a fi descoperite de către cetățeni. Publicațiile tipărite emise de o instituții servesc, în schimb, transmiterii mesajului către cetățenii fără acces la internet.
- Pagina web a instituției poate oferi un volum nelimitat de informații relevante. Este important să fie actualizate permanent, iar structura lor să țină cont de „user-journey”-ul cel mai fluid pe care îl poate avea un utilizator.
- Transmiterea live a ședințelor și înregistrarea lor: legislația permite

accesul cetățenilor la ședințele și dezbaterile publice ale consiliului local. Accesul însă este limitat intrinsec, deoarece întâlnirile se desfășoară în timpul programului de muncă pentru cei mai mulți cetățeni, care nu se pot deplasa la sediul instituției. Transmisiunile live asigură accesul neîngrădit al cetățenilor la dezbaterile și hotărârile publice luate în timpul acestor ședințe.

Provocare: Fă-ți o obișnuință din a răsfoi regulat site-ul primăriei din orașul tău. Vei descoperi o mulțime de documente și de informații despre hotărârile publice din comunitatea ta. Dacă sesizezi că lipsesc informații publice de folos, transmite instituției cererea ta de-a le publica. De asemenea, dacă ai experiență în web-design și observi că navigarea pe site-ul oficial nu urmează o rută optimă, prezintă-i instituției sugestiile tale de îmbunătățire.

Tipărite

- Spațiile de afișaj din sediul instituției sunt locuri potrivite, dar nu și suficiente, pentru plasarea materialelor informative despre structura instituției și serviciile pe care le oferă sau proiecte de hotărâri, bugete, rapoarte ale primăriilor, consiliilor locale etc. Astfel de materiale sunt poziționate, în general, pe rutele cel mai frecvent parcurse de cetățeni.
- Publicațiile tipărite se adresează publicului fără acces la internet și asigură astfel, o distribuire echitabilă a informației. Nu înlocuiesc însă materialele distribuite online.

Comunicare Directă

• Centrul de informare pentru Cetățeni (CIC) are un dublu rol: (1) informarea cetățenilor despre activitatea administrației și (2) oferă informații cetățenilor în rezolvarea problemelor de interes propriu. Pentru că folosesc sisteme digitale mai performante, aceste centre pot urmări mult mai ușor traseul unor cereri sau adrese înregistrate de cetățeni.

• Informarea organizațiilor, grupurilor de interes sau a cetățenilor. Contactarea directă a unor grupuri profesionale, organizații, instituții educaționale sau companii este recomandată pentru a transmite informații despre schimbări care le poate afecta activitatea. Abordarea directă reduce riscul ca grupurile țintă să rateze informațiile relevante pentru ele.

Mass-media

Colaborarea cu mass-media conduce la informarea unui public larg cu privire la activitatea administrației publice locale. Spre deosebire de alte căi de informare, prezintă avantajul de a transmite informația către o audiență cuprinzătoare, dar cu resurse puține.

2. Consultarea și Participarea activă a cetățenilor în luarea deciziei publice

Dacă informarea presupune un proces unidirecțional, prin care o instituție își asumă responsabilitatea de-a comunica cetățenilor cum sunt luate hotărârile care le afectează viața și care sunt acestea, metodele de consultare și de implicare activă a comunității în luarea deciziilor publice asigură transferul de cunoaștere între instituții și societate.

Există atât metode deliberative, cât și non-deliberative prin care se menține deschis sistemul de recepție și transmisie a informațiilor între actorii statului și cetățeni. Metodele deliberative sunt orientate către dialog și dezbatere, ținând către atingerea unui consens în legătură cu subiectul abordat. Metodele non-deliberative vizează colectarea informațiilor de la cetățeni, fără să presupună dezbaterea sau să urmărească rezoluții consensuale. În general, au avantajul că sunt mult mai structurate, precum și dezavantajul că nu conduc în mod necesar la armonizarea membrilor unei comunități confrunțați cu o problemă.

În continuare, vei cunoaște câteva exemple, din fiecare categorie.

A. Metode deliberative

Cafeneaua publică este o metodă informală de a iniția dialogul și schimbul de opinii/informații pentru identificarea soluțiilor. Se întemeiază pe conceptul de consultare și participare a publicului la luarea deciziilor. Metoda poate fi folosită și de instituțiile publice, pentru a crea un cadru mai prietenos care să faciliteze implicarea cetățenilor.

Cafeneaua publică poate aduce soluții eficiente, atunci când:

- Participanții cunosc subiectul dezbătut
- Sunt afectați de problema pusă în dezbatere –
- Au experiență în problematica expusă
- Au puterea de a influența deznodământul

Avantaje:

- Numărul celor invitați să dezbate poate fi destul de mare
- Cadrul informal facilitează schimbul de informații și creativitatea participanților

Grupurile de lucru comune sunt grupuri formate din stakeholderi (actorii interesați de un anumit subiect) și reprezentanți ai administrației. Aceștia discută și analizează teme concrete care fac obiectul unei decizii publice. Grupurile pot decide să păstreze confidențialitatea discuțiilor până când se negociază o rezoluție (grupuri de lucru închise) sau pot implica un număr mai larg de cetățeni în dezbateri (grupuri de lucru deschise).

De exemplu, Forumul Multi-Stakeholder Iași este un grup de lucru local, creat în urma aderării Iașului la Parteneriatul pentru Guvernare Deschisă (OGP). Grupul dezvoltă o serie de trei, cinci măsuri pe care administrația locală se angajează să le implementeze până în 2020.

Summitul cetățenilor (sau 21st Century Town Hall Meeting) este o metodă de consultare inițiată de organizația americană **America Speaks**. Stimulează dezbateri asupra unor probleme de interes public și oferă un context potrivit pentru a evalua opinia publicului despre prioritățile unui oraș sau ale unui stat și de a prospecta posibile acțiuni pe care cetățenii consideră că administrația ar trebui să le întreprindă în diferite domenii. **Avantajul** acestei metode este că poate găzdui un număr foarte mare de participanți, de la câteva sute, până la câteva mii, pe care îi implică într-un dialog consistent.

Spectrul metodelor deliberative prin care poți contribui la creionarea deciziilor publice (Dinga, 2014; Centrul de Resurse pentru Participare Publică, 2008/2018) este mult mai larg și include, pe lângă cele menționate:

- Ateliere de scenarii
- Ateliere de lucru, seminare, conferințe
- Sesiuni de brainstorming
- Celula de planificare
- Comisii tripartite
- Dezbateri publice
- Forumuri deliberative
- Juriu cetățenești
- Metoda spațiului deschis
- Simpozionul cetățenesc

B. Metode non-deliberative

Audierile

a. Audierile individuale au loc la sediul instituțiilor, în baza unui program public. Scopul lor este de a recepta propunerile și sugestiile cetățenilor cu privire la activitatea instituției sau a unei decizii publice. Sunt inițiate fie de reprezentanții instituției, care adresează o invitație către persoanele a căror opinie doresc să o afle, fie de cetățeni, în baza unei solicitări scrise.

b. Audierile publice au același rol, de a colecta opinii sau propuneri, dar în cadrul unui proces riguros, la care orice cetățean este liber să participe.

Referendumul local se numără printre cele mai puternice metode de implicare a publicului, administrația transferând puterea de decizie

către cetățeni. În baza unei proceduri legale (reglementate prin Legea 3/2000 privind organizarea și desfășurarea referendumului), comunitatea se pronunță prin vot asupra unor chestiuni de interes local. Este un instrument de participare directă a cetățenilor la procesul decizional al administrației publice locale.

În general, administrația convoacă referendumul local.

Cetățenii pot avea inițiativa numai în cazul referendumului pentru demiterea primarului (conform Legii 215/2001 privind administrația publică locală).

Paleta metodelor non-deliberative (Dinga, 2014; Centrul de Resurse pentru Participare Publică, 2008/2018) prin care și se poate cere să-ți spui cuvântul include, în afară de cele menționate, și:

- Comitete consultative
- Preluarea proiectelor de hotărâri de la organizații și cetățeni
- Focus grupuri
- Forumuri on-line
- Metoda Delphi
- Ore deschise
- Referendumul local
- Sondajele de opinie
- Sugestii în scris de la cetățeni

Cere-le instituțiilor să aplice aceste metode în comunitatea în care trăiești și răspunde „prezent” atunci când se deschide comunicarea. Amintește-ți că trăiești într-o perioadă în care poți conduce fără să preiei puterea, dacă te informezi și ceri să fii informat, dacă hotărăști să participi și ceri instituțiilor să-ți respecte acest drept, spunându-le, uneori, și cum să o facă.

Dacă vrei ca statul și instituțiile sale să nu-ți mai pară a fi o cutie neagră care adăpostește un labirint, participă la luarea deciziilor publice. Vei învăța contextual și pe parcurs, cum funcționează acest mecanism și, mai ales, vei putea să-ți lași amprenta asupra mersului lucrurilor în orașul sau țara ta. Vei înțelege mai bine problemele cu care se confruntă comunitatea și cum sunt abordate. Mai ales, vei crea o schimbare sustenabilă. Instituțiile care se deschid devin mai eficiente și cu fiecare pas de implicare în luarea deciziilor publice pe care îl vei face, vei deschide mai larg ușile lor către cetățeni.

Referințe menționate:

Cammaerts, B. & Carpentier, N. (Eds.) (2007). *Reclaiming The Media. Communication Rights and Democratic Media Roles*. Bristol, UK, Chicago, USA: Intellect Books.

Centrul de Resurse pentru Participare Publică. (2008/ 2018). *Decizia publică în secolul XXI*. Retras de la adresa: <http://cere.org/wp-content/uploads/2018/02/decizia-publica-in-secolul-xxi.pdf>

Centrul de Resurse pentru Participare Publică. (2015). *Manual de Advocacy*. București, România. Retras în 2015 de la adresa: http://ce-re.ro/files/Manual_advocacy.pdf

Dinga, A. (2014). *Participare Publică*. Iași, România: Mai Bine. Retras de la adresa: <http://www.maibine.eu/Media/Default/indrumare/ghid%20no%209%20-%20participare%20publica.pdf>

Kendall, J., Kim, B., & Max, S. (2001). *Organizing for social change*. Washington DC: Seven Lock Press.

Le Bon, G. (2009). *Psychology of Crowds*. Southampton, United Kingdom : Sparkling Books LTD. (lucrare originală publicată în 1895)

Lippmann, W. (2010). *The Public Opinion*. New York. U.S.: Greenbook Publications LLC (lucrare originală publicată în 1922)

McAdam, D. (1982). *Political Process and the Development of Black Insurgency, 1930-1970*. Chicago, USA.: University of Chicago Press.

Primarul a cerut DelGaz Grid SA să finalizeze lucrările pe șoseaua Iași – Bârnova până în septembrie. (august, 2018). *Curierul de Iași*. Retras de la adresa: <http://curierul-iasi.ro/primarul-cerut-delgaz-grid-sa-sa-finalizeze-lucrarile-pe-soseaua-iasi-barnova-pana-septembrie-27702>

Tilly, Ch. (1977). *From Mobilization to Revolution*. Michigan, USA: University of Michigan.

United Nations Children's Fund (UNICEF). (2010). *Advocacy Toolkit*. New York, N.Y. Retras de la adresa: <https://guides.unitec.ac.nz/friendly.php?s=apareferencing/reports>

**DECODOR:
CUM FUNCȚIONEAZĂ
MANIPULAREA ÎN
LUMEA DIGITALĂ
ȘI CUM FACI FAȚĂ
ȘTIRILOR FALSE**

În luna noiembrie 2018, New York Times a publicat un articol despre povestea unui contract încheiat de Facebook cu un think tank republican, pentru a disemina o campanie de știri false (Frenkel, Confessore, Kand et. all, 2018).

Operațiunea viza demonizarea lui George Soros și a grupurile activiste care pledează pentru mai multă responsabilitate și transparență în rândul marilor jucători din social media. Era plănuită să redirecționeze atenția publică de la problemele de etică și securitate întâmpinate de Facebook, care au ajuns de notorietate după scandulul Cambridge Analytica, când datele din 51 de milioane de conturi Facebook au fost folosite pentru targetare psihometrică.

Cambridge Analytica este firma care a contribuit la dezvoltarea campaniei electorale pentru Donald Trump și a fost asociată cu Brexit-ul sau ieșirea Marii Britanii din Uniunea Europeană în urma unui referendum.

În capitolul acesta vei descoperi cum funcționează campaniile de manipulare în mediul digital, care sunt vulnerabilitățile sistemului, care sunt vulnerabilității naturii umane și cum se întâlnesc în biotopul discursului public.

Capitolul include patru secțiuni. Prima, *Ce se ascunde sub eticheta „știrilor false”* îți arată că un nume are o mie de fețe. E de ajutor s-o parcurgi ca să vorbim în continuare aceeași limbă, fiindcă în acest capitol punem lupa pe manipularea cu scopuri politice, care se asociază cu cea mai periculoasă față a știrilor false.

A doua secțiune, *Cum funcționează campaniile de știri false*, te poartă prin etapele arhitecturii unui demers manipulator derulat în mediul digital. Nu orice campanie este făcută „ca la carte”, dar scrutând scheletul general, poți să recunoști semnele manipulării în orice context te-ai afla.

A treia secțiune, *De ce funcționează așa de bine campaniile de știri false*, pune punctul pe „i”. Sunt trei ingrediente care întrețin resorturile manipulării și toate trei sunt amplificate în mediul digital. După ce parcurgi secvența aceasta, vei avea o imagine mai clară despre cine-i de vină în povestea manipulării. Cum s-ar spune într-un status pe Facebook, „e complicat”.

Ultima secțiune, *Ce poți să faci ca să ieși din spirala manipulării în trei pași*, îți propune o cură de imunizare la manipulare.

Întregul capitol este presărat cu provocări pe care, dacă le primești, pariem că vei deveni mult mai rezistent la manipulare decât ești acum. Toate provocările îți antrenează atenția, conștiința de sine, gândirea critică, empatia și îți creează reflexe de folos în toate planurile unei vieți echilibrate.

Capitolul care urmează nu este o sinteză în cadență științifică, dar câteva referințe sunt indicate în text și le găsești și la sfârșitul materialului. Nu vei găsi aici un tablou al demistificărilor, cu exemple de manipulare și adevăruri care dau lucrurile în vileag. Literatura de specialitate arată că în cursa exemplilor, capacitatea de-a recunoaște cum funcționează manipularea scade drastic. Când atenția se îndreaptă spre exemple care angajează la nivel personal, interlocutorul fie este flatat că s-a aflat în „tabăra corectă”, fie le respinge, dacă se poziționează în „cealaltă tabără corectă”. În ambele cazuri, capacitatea de a recunoaște cum funcționează un sistem este foarte scăzută. Când structura de siguranță a unei construcții nu este cunoscută, pentru a putea fi re-cunoscută în contexte variate și specifice, capacitatea noastră de-a „gândi cu mintea noastră” scade și ea.

Cu ce rămâi:

După ce vei parcurge capitolul, vei înțelege cum a ajuns Europa să întărească poziția unor lideri autoritari ca Viktor Orbán, de pildă. Vei observa pericolul înainte să-i cazi victimă fiindcă vei putea recunoaște, de exemplu, că la un moment dat, agenda publică este dominată de voci lipsite de nuanță, că un material te face să aluneci în scurtături-de-gândire și te provoacă să condamni vehement sau să urăști, fără să-ți prezinte perspectiva tuturor actorilor implicați

în poveste. Vei survola peisajul mediatic cu mai puțină indignare, poate, fiindcă vei înțelege de ce mulți pretind că nu mai există o presă de calitate, dar puțini citesc un articol de profunzime.

Știind bolile presei, vei putea să păstrezi o distanță sănătoasă atunci când e cazul. Vei privi, poate, cu mai multă îngăduință la cei pe care-i consideri loviți de manipulare, fiindcă fiecare om, vei vedea, este manipulabil. Natura umană, iar nu doar lipsa de educație sau alți factori, ne predispun să alunecăm pe un carusel înșelător.

Dacă vei accepta provocările, te invităm să împărtășești concluziile tale scriindu-ne. Pariul nostru e că dacă ai curajul să ți le asumi, vei trece printr-o etapă de dezvoltare personală care nu doar că-ți va spori imunitatea la manipulare, dar va elibera și complexitatea ta nativă, ca persoană.

Ce se ascunde sub eticheta “știrilor false”

Știrile false sunt mai curând un „fenomen”, decât o piesă de puzzle ușor de conturat. Mai precis, în aceeași categorie, intră atât materialele senzaționaliste, cu titluri de tip „click-bait”, materialele de informare care conțin informații factual – și demonstrabil – greșite, alături de mituri, legende, conspirații și materiale manipulative, cioplite după o agendă politică, economică sau ideologică.

Falsificarea: În funcție de conținut....

Reuters (2017), de pildă, încearcă să facă lumină și să împartă universul inducerii în eroare în trei secțiuni: 1) știri „inventate” în

scopuri comerciale sau pentru a discredita; b) materiale care se sprijină pe realitate, dar „ambalează” faptele într-o haină menită să te manipuleze ca să accepți o anumită agendă politică; c) materiale cu care oamenii nu se simt confortabil sau nu sunt de acord cu mesajul lor.

În prima categorie intră, în general, farsele și știrile anunțate prin titluri de tip „click-bait”. Un exemplu care a făcut istorie în România a plecat chiar din Iași. Este vorba despre celebra știre cu „găina care a născut pui vii”. Se întâmpla chiar în 1993, la Evenimentul Zilei. Tot aici intră și materiale care te anunță că o vedetă sau alta a făcut ceva incredibil. Le recunoști după compoziția titlului. Printre cuvintele cheie care îți activează radarul se numără: „șocant”, „bombă”, „incredibil”, „n-o să-ți vină să crezi”.

A doua categorie este cea mai periculoasă și are rădăcini adânci în țesătura presei. Aproape că nu există perioadă în istoria presei și-a omenirii în care oamenii să nu se arate îngrijorați că agenții media servesc altor scopuri decât mai-binelui publicului, încercând să manipuleze în beneficiul diferiților actori, economici sau politici. Este vorba despre manipularea clasică, dar dusă la un alt nivel, cu mult mai eficientă și mai corozivă decât obișnuia să fie.

Categoria aceasta a știrilor false se bazează pe ceea ce cercetătorii numesc „hacking cognitiv”, adică virusarea atitudinilor, percepțiilor și opiniilor publicului, pentru a orchestra comportamente sociale care servesc unei agende politice. La această categorie ne vom întoarce.

În sfârșit, conform studiului Reuters (2017), știrile false au devenit un termen peiorativ preluat de oameni pentru a respinge informațiile cu care nu sunt de acord. Președintele SUA, Donald Trump, a dat izonul la nivel internațional, desemnând ca fiind știri false toate conținuturile media care-l puneau într-o lumină defavorabilă. Același comportament îl regăsești și printre politicieni, care, în funcție de agenda lor, îți spun că anumite informații care nu-i flatează sunt, de fapt, false. Uneori, Uniunea Europeană este prezentată – de liderii iliberali – ca fiind un izor de știri false. Și viceversa, Rusia, la rândul ei, și-a câștigat o reputație stabilă de izvor al manipulării.

**CEL MAI BINE ESTE SĂ
FOLOSEȘTI SITE-UL
VERIFICASURSA.RO
CA SĂ TE ASIGURI CĂ
NU CAZI ÎN ISPITA UNUI
SITE CU REPUTAȚIE DE
FALSIFICATOR!**

Oamenii au preluat, la rândul lor, eticheta aceasta și resping deseori conținuturile cu care nu sunt de acord, presupunând că trebuie să fie „false”.

Falsificarea: În funcție de sursă...

Un izvor de știri false este decodată și în funcție de sursă. De exemplu, în timpul campaniei electorale din SUA, o gașcă de tineri din Macedonia au

împânzit internetul cu materiale false despre Donald Trump și Hillary Clinton. Cu titluri de tip „click-bait”, scopul lor a fost să asigure un trafic ridicat pentru articolele lor și să se îmbogățească rapid. Le-a reușit, dar au fost depistați. Americanii habar nu aveau că citeau materiale croșetate în Macedonia, iar nu în Statele Unite. Tot în aceeași perioadă, s-a vorbit mult despre informații false diseminate de agențiile rusești.

De ce a devenit peisajul media așa ușor de infiltrat de către falși informatori? Pe foarte scurt, este vorba despre digitalizare. La subiectul acesta ne vom întoarce. Acum, este suficient să observăm că în biotopul digital apar foarte multe pagini web care produc conținut. Practic, oricine poate să devină producător de conținut și nu toți cei care intră pe scena deschisă sunt bine intenționați.

Dacă numele unei pagini are o denumire care ridică suspiciuni, dacă nu poți găsi redacția, iar articolele nu sunt semnate cu nume și prenume, atunci poți să-ți faci griji. În România, pagini precum „efemeride.ro”, „fluierul.ro”, „nedreptate.net” și altele sunt cascade de informare primejdioasă, care răspândesc legende, mituri și teorii ale conspirației.

Falsificarea: În funcție de intenție...

Altfel, poți distinge știrile false în funcție de intenție. Cercetătorii sunt de acord că întotdeauna există fie o intenție comercială, fie una politică. Când intenția e comercială, ai de-a face cu titluri „capcană pentru click-uri”. Scopul lor este să te atragă ca să câștige economic din traficul generat. Când intenția este politică, apar dificultățile. Aici, peisajul este mult mai vast, iar scopul poate fi acela de a diviza societatea, de a declanșa mișcări contestatate, de a influența alegerile sau de a impune o anumită legislație.

Falsificarea: În funcție de canalul de propagare...

Există, de asemenea, rute prielnice pentru propagarea informațiilor false. Cel mai adesea sunt folosite în acest scop rețelele de socializare și paginile web. Adevărat, informația asta poate să nu pară de mare ajutor, fiindcă include „internetul”. Păstrează-ți curiozitatea, fiindcă vei înțelege când ajungi la următoarea secțiune, care despică firul în patru pe marginea digitalizării. Există un motiv pentru care, deși știrile false și propaganda există de când lumea, abia acum a devenit un factor major de îngrijorare. Deocamdată este suficient să reții că paginile web cu denumiri suspecte și că rețelele de socializare sunt pepiniera propagandei. Aici întâlnim tehnici de SEO și SMM, alături de boți (conturi false care distribuie automat tot felul de conținuturi) și de algoritmi care țin cont de popularitate, nu de calitate.

Dacă vrei să te informezi corect, folosește în cel mai rău caz agregatoarele de știri, puse la dispoziție de motoarele de căutare (Google News, Yahoo News, Bing News etc).

În cel mai bun caz, renunță la „multi-homing” – la navigarea în neștire printre articole scoase la iveală de motoare în căutări generale – și stabilizează-te în jurul a două, trei surse de informare în care ai încredere.

Intră direct pe site-urile publicațiilor și citește materialele în întregime. Ca să anticipăm o poveste care urmează în altă secțiune, e bine să știi că multi-homing-ul e vortexul care te face vulnerabil la dezinformare și care afectează puternic și calitatea presei, în general.

Coctailul perfect : Gratis - o beție de informații

Sunt acceptate, în general, două definiții care explică ce se întâmplă în vortexul știrilor false (Martens, Aguiar, Gomez-Herrera & Mueller-Langer, 2018). Una este o definiție restrânsă, care încadrează în domeniul știrilor false, materialele de informare care conțin informații

**UN MATERIAL
MANIPULATOR ARE
UNA SAU MAI MULTE
DIN URMĂTOARELE
TREI CARACTERISTICI:
PROMOVEAZĂ INDIRECT
O ANUMITĂ IDEOLOGIE,
CREEAZĂ CONFUZIE ȘI
GENEREAZĂ POLARIZARE,
INCITÂNDU-TE LA
URĂ ÎMPOTRIVA UNEI
PERSOANE SAU GRUP
SOCIAL.**

factual eronate. De aici au plecat strategii de combatere a știrilor false bazate pe verificare: a conținuturilor și a surselor. Totuși, aceste strategii s-au dovedit a fi mult mai puțin eficiente decât se aștepta.

O altă definiție este mai largă, explică mai bine ce se întâmplă în realitate, dar nu este la fel de ușor de operaționalizat pentru predicție. Cu alte cuvinte, când privești înapoi și pui lentila acestei definiții peste ce s-a întâmplat în trecut, totul are logică și se încheagă. Din păcate, nu o poți folosi ca să-ți iei prea multe măsuri de

siguranță pentru viitor. Definiția largă a știrilor false pune egal între ele și propagandă. Este vorba despre o simfonie a manipulării, în care informațiile pot fi corecte, dar incomplete, iar prezentarea lor să te ducă în eroare.

În practică, definiția este greu de operaționalizat fiindcă manipularea se bazează în mare parte pe informații trunchiate și falsuri prin omisiune, ambalate într-o prezentare care-ți virusează atitudinile

ȘTIRILE FALSE SUNT ATÂT DE EFICIENTE PENTRU CĂ: A) AU COSTURI DE PRODUCȚIE SCĂZUTE; B) CITITORII AU COSTURI MARI PENTRU IDENTIFICAREA LOR; C) SE BAZEAZĂ PE VALORILE ȘI ATITUDINILE INTIME ALE PUBLICULUI, AȘA CĂ OAMENII SE HRĂNESCU CU ELE PENTRU AUTO-CONFIRMARE ȘI AUTO-VALIDARE.

și percepția asupra realității.

Totuși, așa cum arată mai mulți cercetători (Martens, Aguiar, Gomez-Herrera & Mueller-Langer, 2018; Gu, Kropotov & Yarochkin, 2017) definiția aceasta explică mult mai bine cum funcționează piețele media contemporane și cum a ajuns propaganda să fie atât de eficientă.

Martens și colegii săi (2018) citează, de exemplu, un studiu despre scenariile în care piața informațiilor eșuează. Cercetătorii ajung la concluzia că există doar două situații de faliment informațional:

a) când nu există competiție între actorii media și producătorul de informații este controlat guvernamental;

și b) când există competiție și diversificare media, iar conținuturile difuzate sunt dublu afectate de preconcepții – pe de o parte, de agenda și prejudecățile producătorilor de conținut și, pe de altă parte, de prejudecățile consumatorilor de conținut, adică ale publicului.

Cu alte cuvinte, dacă numai agenții media ar avea o agendă influențată politic sau economic, piața informațională s-ar afla în echilibru, fiindcă oamenii ar putea să citească mai multe variante care descriu același subiect și, punând piesele împreună, să-și formeze o opinie pertinentă.

Dezechilibrul apare însă atunci când publicul are la rândul său o poziție influențată ideologic (non-obiectivă), fiindcă în această situație, versiunile diferite asupra aceluiași subiect nu fac altceva decât să adâncească fracturile sociale. Oamenii citesc ceea ce le re-confirmă propria opinie despre o situație, devin tot mai convingși că au dreptate și tot mai schematici în nuanțare și înțelegere, promovând, treptat, abordări sau politici radicale. Fiecare e profet în satul lui sau, cu alte cuvinte, fiecare își găsește o sursă de auto-validare și auto-confirmare. În loc de dialog în diversitate, lucrurile degenerază într-o ciocnire de opinii contradictorii.

Cum funcționează campaniile de știri false

Gu și colegii săi (2017) folosesc definiția largă a știrilor false ca să mapeze piața serviciilor de manipulare și ciclurile prin care spirala dezinformării se încolăcește în jurul tău, până când ajungi să dai curs unor comportamente pe care nu le-ai fi avut în vizor cu un an, doi, înainte să pornească mașinăria propagandei.

De acum, când te gândești la știri false, gândește-te la: propagandă, dezinformare, hacking cognitiv, manipularea opiniei publice pentru a influența lumea reală.

Călcâiul lui Ahile, când vine vorba despre vulnerabilitatea la știrile false, se află în cele mai intime resorturi emoționale. Fenomenul știrilor false nu este în primul rând despre minciuni sfruntate, ci

despre manipulare. Falsurile sunt adesea ingrediente pentru finalul rețetei, ca niște condimente care potențează gustul ciorbei. Mai întâi se adaugă trunchierea și omisiunea. Abia apoi minciuna care poate fi dejucată.

Scopul unei astfel de campanii este să întărească suficient de mult atitudinea unei societăți față de un anumit subiect, încât să accepte sau să pretindă o soluție, o politică, un regulament sau o schimbare la care altfel, ar fi opus rezistență sau ar fi rămas pasivă.

Cel mai stabil predictor al manipulării este polarizarea. Când un material te face să urăști sau să condamni vehement o persoană sau un grup social, când o persoană, un grup sau o situație apar portretizate în alb sau negru, încruntă-ți sprâncenile și fă un pas în spate: există o agendă care, ca să funcționeze, are nevoie ca tu să supra-simplifici adevărul și să devii orb la nuanțe și informații.

Gu și colegii săi (2017) identifică 7 stadii sau cicluri într-o spirală de manipulare: recunoașterea, pregătirea armelor, propagarea mesajelor, exploatarea mediului digital și persistența, susținerea campaniei, pregătirea societății pentru acțiune și, respectiv, ștergerea urmelor. Să le luăm pe rând.

• **Recunoașterea**

„Recunoașterea audienței” este prima etapă dintr-o campanie de manipulare, când sunt survolate valorile culturale dintr-o societate. În numele păcii s-au dus cele mai multe războaie și orice valoare,

dacă este suficient de mult întărită, conduce la comportamente dezechilibrate sau radicale.

Când nevoia de securitate și siguranță devine centrală, de exemplu, supravegherea – și încălcarea dreptului la intimitate și viață privată – devine acceptabilă. Sub presiune, avocați fervenți ai libertății discriminează în funcție de etnie sau de religie – și anulează libertatea fundamentală pe care vor să o apere. Toate valorile laudabile și perfect acceptabile social pot fi întărite astfel încât să conducă la atitudini radicale sau la acceptarea unor soluții redutabile.

În această etapă sunt colectate mai multe tipuri de informații:

- Viziunea asupra lumii

Mai întâi este identificat ceva ce se numește, în jargonul cercetătorilor, „viziunea asupra lumii”. Este vorba despre un mix de credințe, valori și simboluri care se amestecă și creează un filtru de interpretare prin care o societate își explică „cum merg lucrurile în lume”.

Dacă ți se pare că e ceva foarte vag, vei fi surprins. Există scale de identificare și măsurare a viziunii asupra lumii care sunt permanent îmbunătățite de cercetători. Schwartz (1992) este unul dintre primii cercetători care au făcut ordine în galaxia valorilor culturale, ca să poată fi cât mai ușor operaționalizate în analize care vizează diagnosticul și predicția comportamentelor și atitudinilor față de un subiect sau altul, într-o comunitate. Obasi, Flores și James-Myers (2009) explică și ei, pas cu pas, cum a fost construită și validată

scala de analiză a viziunii asupra lumii. Alt cercetător, Kahan (2012), a lansat o versiune scurtă și una lungă pentru această scală. Sunt doar câteva exemple. Instrumentul este îmbunătățit continuu de diferiți cercetători și folosit pentru cele mai diverse scopuri. Uneori este util pentru a identifica cum se raportează oamenii la încălzirea globală (De Witt, de Boer, Hedlund, & Osseveijer, 2016), alteori, pentru a cunoaște terenul pe care urmează să fie aclimatizată o campanie de manipulare.

• Viziunea asupra evenimentelor din istoria recentă

Tot în această etapă sunt adunate informații despre principalele evenimente care au marcat trecutul recent al unei societăți, respectiv, mesajele la care au reacționat oamenii și cum anume au reacționat. Sunt identificate tipare și conexiuni, pentru că o campanie de manipulare își trage seva din reflexe culturale și prejudecăți bine ancorate în țesătura mentalităților unui popor.

• Informații despre prezent

Un alt strat de informare, înainte ca meșterii manipulării să treacă la treabă, este decantat prin revista presei. Informațiile despre ce anume se întâmplă în prezent, ce evenimente nasc controverse și care-s subiectele care atrag atenția publică sunt absolut necesare pentru a identifica cârligele prin care noile mesaje, manipulative, vor fi infiltrate în biotopul discursului public.

• Influență economică

Gu și colegii săi (2017) introduc în aceeași etapă de pregătire a temelilor de manipulare, survolarea situației economice a unei comunități, precum și conectarea acestor date cu cele aflate

anterior, pentru a promova un anumit scenariu al bunăstării. Cu alte cuvinte, în această secvență sunt adunate informațiile care vor explica mai apoi în spațiul public „cine-i de vină pentru sărăcie” și „care-s izvoarele de lapte și miere”.

- Amenințări pe termen lung sau multi-generaționale

Temele aprofundate asigură o notă mare. O altă secvență de documentare se referă, arată același studiu, la cumulara informațiilor despre starea de sănătate și bunăstarea unei comunități, despre afecțiunile prevalente și, în general, despre tuburările medicale care atacă nevoia cea mai profundă de securitate și siguranță a unui om.

Astfel de informații sunt de folos pentru a declina, mai apoi, și profilul psihologic detaliat al unei societăți. Este un adevăr vechi că „saliența mortalității” (Mikulincer & Florian, 2000), așa cum numesc cercetătorii gândul nerostit că toți murim, influențează decisiv comportamentele noastre. Saliența mortalității este gândul care încă n-a devenit conștient, dar care ne amintește în adânc de propria moarte. Este declanșat de o sumedenie de stimuli: boală, sărăcie, accidente, moartea cuiva, o respingere personală, un eșec profesional, un cataclism natural, un război etc.

Când ne încercăm ideea asta, comportamentele noastre se schimbă. Devenim mai radicali, adică ne întărim valorile și opiniile. Ne asociem mai puternic cu cei în care avem încredere și-i respingem mai repede pe cei cu care nu suntem de acord. Acceptăm mai ușor informații care ne validează propria percepție despre noi sau despre evenimentele externe și respingem informațiile care nu ne slujesc pentru a ne ridica stima de sine.

Afecțiunile prevalente într-o societate sunt un indicator clar pentru: a) cât de predispusă este o comunitate la radicalizare; și b) ce tulburări emoționale există care pot fi instrumentate pentru a facilita anumite comportamente compensatorii sau compulsive.

• Amenințări imediate la bunăstarea unei populații

Ultima etapă de documentare se referă la riscuri, epidemii, accidente și situații care amenință în mod imediat stabilitatea unei comunități.

Gu și colegii săi (2017) consideră că cel mai adesea, artizanii manipulării adună informații din a treia categorie, despre evenimentele curente care se desfășoară într-un spațiu social. După cum vom vedea în următoarea secțiune, digitalizarea a făcut mult mai rapid și procesul pentru colectarea celorlalte informații. Probabil că scandalul Cambridge Analytica, când datele personale a mii de utilizatori ai internetului au fost folosite pentru țagetură psihometrică, e un semnal de alarmă că teme aprofundate nu mai necesită la fel de mult timp ca înainte.

• **Pregătirea armelor**

Pe baza informațiilor colectate până acum, sunt create câteva mesaje esențiale, vectori de comunicare pe care se va sprijini toată arhitectura viitoarei campanii de manipulare. În funcție de publicurile țintă, de nivelul lor de educație și de predispozițiile identificate anterior, sunt croșetate mai multe tipuri de mesaje. De exemplu, dacă o societate este aprinsă de sentimentul in justiției și nivelul de educație este scăzut, sunt create mesaje simple care portretizează un anumit adversar (persoană sau grup social) ca fiind „hoțul prin predilecție”. Dacă nivelul de educație este mai ridicat,

atunci mesajele vor integra informații trunchiate despre legi, politici și schimbări sociale care sunt socotite cauzele princeps pentru sărăcie.

Semnalul de alarmă pe care îl trag toți observatorii avizați în legătură cu știrile false: dezinformarea nu pornește direct cu falsificarea informațiilor, ci cu minciuna prin omisiune. Pur și simplu crește frecvența materialelor care prezintă o singură față a unei povești și creează polarizare. În unele campanii, nici nu este nevoie de informații false, ci doar de impunerea unei perspective supra-simplificate asupra unui subiect.

• Propagarea mesajelor

În al treilea ciclu al manipulării sunt identificate grupurile țintă și canalele prin care vor fi distribuite primele mesaje din suita manipulării. Înainte ca o audiență să absoarbă mesaje clare care să-i direcționeze, apoi, gândirea și acțiunile, ea trebuie să fie pregătită. Este ca atunci când dai cu amorsă pe un perete ca să prindă varul.

În această etapă, mesajele din simfonia propagandei sunt direcționate atent, înspre publicurile care manifestă cea mai mare sensibilitate la conținutul lor și, de asemenea, sunt gândite să creeze confuzie. Înainte ca cineva să-și schimbe părerea despre un subiect, o situație, o persoană sau un grup social, trebuie să i se destabilizeze opinia deja formată. De aceea, în această etapă, fie crește frecvența mesajelor în alb-și negru, false prin omisiune, fie sunt lansate mesaje cu titluri senzaționaliste, care deschid o dezbatere pe baza unui subiect care nu obișnuia să trezească întrebări.

• **Exploatarea mediului digital și persistența**

Când o societate este deja activată de subiecte care o fragmentează și polarizează, vine vremea în care un nou ingredient primește toată atenția: rețele sociale și boții, sau conturile false care distribuie automat mesaje de tip postări sau comentarii. Adevărul este că o campanie de manipulare nu funcționează fără presiunea grupului și pentru a crea presiune, mesajele sunt distribuite de pagini web și conturi pe rețelele de socializare care se impun prin numărul de prieteni, like-uri și persoane care le urmăresc. Așa cum vom vedea în următoarea secțiune, noile tehnologii și algoritmi care prioritizează conținuturile în funcție de popularitate, se potrivesc mănășă pentru a ridica în mod artificial expunerea la un anumit mesaj.

În această etapă, paginile web și rețelele de socializare se inflamează în jurul conținuturilor care polarizează. Crește frecvența articolelor, a postărilor și a „autorilor” de mesaje propagandistice, naiv sau conștient distribuite. Este momentul în care societatea a intrat deja adânc în hora manipulării și grupurile sociale intră în conflict, unele cu altele, atacându-se reciproc.

Este un moment sensibil, fiindcă se declanșează „spirala tăcerii” (Noelle-Neumann, 1974), când actorii care au perspectivă echilibrată asupra situației nu mai au curajul să-și facă publică opinia, fiindcă sunt respinși ca fiind „pro” sau „contra” unei tabere. Este momentul în care vocile din spațiul public nu mai permit alternativa și toți participanții la dialog se auto-poziționează sau sunt poziționați de partea unui anumit actor. „Cine nu e cu noi e împotriva noastră” este mantra acestui ciclu.

• **Susținerea campaniei**

În funcție de scopul campaniei, tot vârtejul manipulării poate dura mai mult sau mai puțin timp, de la o lună, la câțiva ani. În tot acest interval, mediul digital este exploatat strategic, pentru extinderea audienței. De obicei, argumentează Gu și colegii săi (2017), conceptul „ferestrei Overton” este cel care explică procesul de difuzare a unei ideologii într-o societate.

Fereastra Overton presupune că mai întâi, un mesaj va fi „de neconceput” pentru un public larg. Apoi, prin expunere repetată, va fi perceput ca „radical”. Asta înseamnă că există deja grupuri sociale care îl consideră suficient de încheșat încât să fie luat în considerare, dar marea majoritate a comunității îl respinge. Apoi, același mesaj ajunge, prin expunere repetată și prin coagularea unui nou strat de aderenți, să fie considerat „acceptabil”, dar dificil de pus în practică. Expunerea crește din nou, alte straturi de susținători se adună în jurul mesajului și el devine „sensibil”. În continuare naște respingere, dar se încadrează la categoria „dă de gândit”. Apoi mesajul devine „popular”, apoi se transformă într-un proiect legislativ sau o politică publică. Conceptul este folosit atât pentru strategizarea mișcărilor sociale care urmăresc să lărgescă orizontul drepturilor, cât și în campaniile de manipulare.

• **Pregătirea societății pentru acțiune**

Este penultima etapă a unei campanii, care se derulează atunci când un mesaj a devenit deja „popular” în spațiul public. A venit momentul în care oamenii sunt gata să acționeze în baza convingerilor pe care și le-au întărit până acum. Mișcările recente din Ungaria, prin care mai multe ONG-uri au fost nevoite să părăsească statul sau nivelul

de acceptare tot mai ridicat a liderilor autoritari, atât în Estul, cât și în Vestul Europei sunt rezultatul unor campanii populiste brodate peste o realitate socio-economică tot mai precară. Când lideri cu aură de dictatori ajung la putere, în spatele lor se află un șir lung de polarizări care au anulat capacitatea oamenilor de-a privi realitatea nuanțat și echilibrat. În această etapă au loc adesea proteste și ciocniri între grupuri diferite din societatea civilă.

• Ștergerea urmelor

Ultimul ciclu al campaniilor de manipulare vizează relaxarea audiențelor și corectarea mesajelor inflamatoare care au fost diseminate. În această etapă, totul revine la normal. Mesajele care ajung sub ochii publicului nu mai vorbesc despre războiul dintre bine și rău, ci despre evenimente și situații mai firești, care au loc în diferite colțuri de țară sau de lume. Titlurile, articolele și imaginile care portretizau o luptă finală între două forțe sunt, la rândul lor, corectate sau șterse. Când și dacă va veni vremea, vor putea fi din nou activate.

În concluzie, deocamdată, e important să rămâi cu ideea clară că o campanie de știri false care are miză politică este foarte înșelătoare. Nu pornește de nicăieri, ci printr-o foarte atentă cunoaștere și targetare a unei societăți. Poți observa discrepanța: manipularea se bazează pe o informare extinsă, căderea în manipulare, pe o informare foarte sumară. De ce am devenit atât de vulnerabili la manipulare, deși societatea de astăzi este cea mai educată dintre toate societățile care au existat până acum în istoria omenirii? N-ar trebui să aștepți un răspuns simplu: asta ar însemna o supra-simplificare și, deci, o încercare de-a te manipula. Dar poți aștepta

un răspuns clar. Digitalizarea a permis pentru prima dată să se alinieze mai mulți vectori:

a) fiecare dintre noi găsim acum tot mai ușor oglinzi media care să ne spună că suntem cei mai frumoși și mai deștepți din țară – o diversitate de surse răspund granular nevoii fiecăruia dintre noi de auto-validare și auto-confirmare, oferindu-ne conținuturi cu care să fim de acord, iar nu care să ne informeze corect;

b) serviciile de marketing au atins o precizie și o eficiență atât de ridicată, încât pot folosi oricărui demers persuasiv, așa că manipularea opiniei publice se derulează, foarte adesea, „în condițiile legii” și nu se poate face nimic care să nu afecteze critic libertatea de exprimare;

c) digitalizarea a eficientizat distribuirea conținuturilor, dar a inhibat diversitatea lor și, în general, a creat o pantă descendentă pentru calitatea conținuturilor media.

Provocare: Începe propriul tău jurnal al manipulării. Începe să observi zilnic cât de mult ești expus la radicalizare. De fiecare dată când dai peste un material de presă sau postarea unui prieten care te face să disprețuiești, să codamni vehement sau să urăști pe cineva, persoană sau grup social, notează în jurnal pe cine ești tentat să disprețuiești și cine te-a inspirat pe calea asta. Fă exercițiul indiferent dacă ești sau nu de acord cu mesajele pe care le primești și, mai ales, indiferent dacă se întâmplă să consideri că este absolut justificat să urăști pe cineva.

După o lună, vei vedea ce apare cel mai frecvent în orizontul conștiinței tale: care e grupul sau persoana asupra căreia

îți focalizezi indignarea și cine sau pe ce canale îți dirijează foamea de mai bine către soluții care pot avea un sfârșit radical.

De ce funcționează așa de bine campaniile de știri false

Propaganda e veche de când lumea și, mai pe la începuturile umanității, termenul avea conotație pozitivă. Era folosit pentru a indica propagarea „adevărului”, distribuirea „veștilor bune”, punerea în circulație socio-geografică a noilor teorii ale epocii sau răspândirea prin ode și cânturi a faptelor de vitejie din palmaresul voievozilor. Lumea s-a schimbat și nu mai percepem libertatea de exprimare ca pe vremuri, când era un fruct oprit și rezervat privilegiaților.

Propaganda și-a căpătat renumele prost în vremuri de război, când, de altfel, s-au perfecționat și modelele eficiente de manipulare a opiniei publice. Altfel spus, fenomenul știrilor false, care prinde formă începând cu 2016, în spațiul american, când termenul este tot mai frecvent introdus în motoarele de căutare, are rădăcini adânci. E adevărat că umanitatea n-a găsit o soluție la o problemă veche cât ea. Este adevărat și că problema a fost recunoscută foarte târziu. Dar omenirea nu reinventează apa caldă și dacă vorbim acum de știri false, este pentru că ceva s-a schimbat.

**Orice campanie de propagandă presupune următoarele trei
atribute:**

- a) mesaje supra-simplificate, care polarizează și stârnesc emoții puternice
- b) canale de comunicare care transmit ubicuu mesajul
- c) un public vulnerabil.

Propaganda în epoca digitalizării are parte de un context favorabil pe toate cele trei planuri. Să ne uităm mai atent la fiecare dintre laturile triumghiului.

• Domnia supra-simplificării și-a surescitării

Starea de fapt în care ne aflăm e că peisajul mediatic, deși variat în producători de informație, este monoton pe plan informațional. Cu alte cuvinte, deși există o sumedenie de pagini web, informația livrată este aceeași, iar diferențele apar mai cu seamă la nivel de titluri și de trunchiere, în funcție de agenda și linia editorială a fiecărui producător de conținut.

**De exemplu, între momentul în care o informație este publicată
pentru prima dată pe un site și până când ajunge să fie
distribuită de alți agenți media, punctează Martens și colegii săi
(2018), trece, în general, între 5 minute și 2 ore.**

Intervalul scurt arată că informațiile sunt redistribuite, iar nu documentate sau analizate în mod diferit. Biotopul digital funcționează ca un accelerator în distribuirea informației dar inhibă diversitatea ei.

Sunt mai mulți factori care au contribuit la supra-simplificarea treptată a conținuturilor informaționale. Pregătește-te să intri în labirint, fiindcă vom plonja într-o țesătură de cauze și efecte care se alimentează reciproc.

• Fluxul de publicare de 24/24 de ore nu încurajează deloc procesarea și documentarea atentă a informației

În perioada analogică, fluxul de publicare era influențat de lanțul producției în industrie, cu precădere, pentru presa scrisă. Lanțul producției pentru ziare impunea respectarea timpilor alocați pentru tipărire și, respectiv, a timpilor de transport și distribuire a publicațiilor către punctele de vânzare. Asta însemna că toate ziarele apăreau dimineața. Atunci era momentul „breaking news”, iar jurnaliștii aveau la dispoziție aproximativ 8 ore pentru documentarea și redactarea subiectelor. Competiția dintre publicații se derula într-un interval bine determinat: cine află mai multe informații sau descoperă un unghi de abordare neașteptat în perioada dedicată documentării și redactării.

Odată cu digitalizarea, fluxul de publicare a pierdut regularitatea. Materialele apar pe platforme 24/24 de ore. Termenii competiției s-au schimbat. Agențiile media nu-și permit să publice un material despre un subiect după ce dezbateră în spațiul public a început deja pe alte platforme. Timpul scurt și impredictibil la care trebuie să se raporteze pentru a menține ritmul publicării lucrează în detrimentul documentării și nuanțării informațiilor. Așa se întâmplă că spațiul mediatic a devenit o peșteră cu ecou, în care aproximativ aceleași informații, relativ slab documentate, sunt distribuite de majoritatea jucătorilor. Adaptarea la audiență și cursa pentru cititori

nu mai au de-a face cu informația livrată, ci cu împachetarea ei în ambalaje senzaționaliste sau influențate de agenda politică sau editorială a unei publicații.

Ca și cum asta n-ar fi fost suficient, cursa condimentării și-a supra-simpficării este alimentată de un alt efect al digitalizării: democratizarea informației într-un climat insuficient pregătit ca s-o susțină.

Costurile de informare au scăzut enorm pentru public, odată cu platformele care distribuie conținut gratuit. Statisticile publicate într-un raport Reuters (2017) arată că după 20 de ani de investiții masive în digitalizare, în continuare, publicațiile se susțin din piața directă și publicitate clasică. Veniturile din publicitatea online sunt insuficiente pentru a echilibra nevoile redacțiilor, iar veniturile de la cititori au scăzut considerabil, deoarece aceștia au migrat în mediul online, unde accesul este gratuit. Cu alte cuvinte, modelul economic al presei a fost profund dezechilibrat.

Aparenta diversitate a surselor media nu vorbește despre sporirea redacțiilor profesionale. Dimpotrivă. Odată cu digitalizarea, multe publicații s-au închis, iar cele care au rezistat, și-au redus numărul de angajați. Asta înseamnă mai puțin timp și mai puțină expertiză în realizarea conținuturilor informative. Un necaz nu vine niciodată singur, așa că odată cu democratizarea informației au crescut, firesc, și audiențele online. Ar fi un lucru bun, dacă noile audiențe ar fi putut avea acces la conținuturi realizate profesionist, dar criza nu permite niciodată o abordare temeinică sau în linia manualului.

Așa că perioada de aur a accesului la informații a însemnat acces la informații deja afectate de flagelul supra-simplificării și-al senzaționalismului, ca reacție la timpul scurt de producție a conținuturilor media și la resursele insuficiente care să susțină industria.

La asta se adaugă că actorii media tind să se adapteze la orizontul atitudinal și educațional al audiențelor. Odată cu pătrunderea unui nou val de consumatori de informație, diversitatea atitudinală a publicului a crescut, ceea ce înseamnă, deopotrivă, că a crescut și frecvența atitudinilor radicale. Oglinda presei s-a schimbat treptat, pentru a reflecta noul profil al publicului, după ce trecuse deja printr-un maraton de eficientizare a timpului și resurselor. Ambalajele senzaționaliste pot fi create din birou, informația se documentează pe teren și implică timpi mai îndelungați de configurare a unui puzzle coerent și de înțelegere a conexiunilor.

Zona de intersecție între campaniile de manipulare și peisajul mediatic general este tot mai largă, pentru că felia supra-simplificării și-a senzaționalismului este în creștere.

Cu alte cuvinte, polarizarea, principalul predictor pe care cercetătorii îl recunosc ca semnal al manipulării opiniei publice, este o buruiană care crește în tot mai multe grădini. În România, ca și în estul Europei, dar și în S.U.A., polarizarea media este foarte ridicată. În Germania, în schimb, după cum arată Martens și colegii săi (2018) într-o cercetare, presa încă nu s-a împărțit în două tabere.

În spațiile sociale cu o presă polarizată, publicul, la rândul său, devine tot mai puțin capabil să recunoască trunchierea și incitarea la ură, fiindcă asemenea conținuturi definesc „starea de fapt”. Terenul devine deosebit de fertil pentru manipulare: audiențe largi, deja obișnuite să gândească în termeni simpliști și inflamați emoțional.

Provocare: Dacă vrei să sprijini actorii profesioniști din peisajul media, donează recurent unei redacții pe care o apreciezi. Nu strică să creezi mici campanii de conștientizare și să-ți încurajezi vecinii și colegii de birou să doneze și ei. Accesul liber la informații este esențial pentru democrație. Din păcate, jurnaliștii plătesc și ei facturi, la fel ca tine, așa că au nevoie de sprijinul publicului ca să poată face în continuare un serviciu public.

La fel se întâmplă și în cazul organizațiilor nonguvernamentale, care, la rândul lor, contribuie la o distribuire mai echitabilă a resurselor și împuternicesc grupuri sociale care sunt istoric plafonate în jocul accesului la putere, fie că vorbim de cetățeni în relația cu statul, sau de copii din familii lipsite de resurse financiare. Munca lor contribuie la consolidarea democrației. Dacă ești nemulțumit de situația națională, gândește-te cum ar fi dacă n-ar exista acești actori care să mai îmbunătățească lucrurile. Misiunea redacțiilor, ca și a organizațiilor nonguvernamentale, este să servească interesului public. Nu sunt însă plătite din bani publici ca să facă asta și de aceea au nevoie de sprijinul celor care beneficiază de munca lor.

„Urzeala” rețelelor de socializare

Dacă peisajul media ridică vulnerabilitatea la manipulare contribuind la polarizarea și segregarea socială, nu este mai puțin adevărat că imunitatea socială la fals a scăzut pe măsură ce rețelele de socializare au căpătat amploare. Cercetările care folosesc definiția restrânsă a știrilor false, respectiv, difuzarea conținuturilor factual greșite, arată că majoritatea acestor mesaje sunt răspândite

prin rețelele de socializare. Despre cum ajung mesajele supra-simplificate, uneori false factual, să domine peisajul informațional, vom discuta în secțiunea următoare. **Deocamdată, ne interesează de ce social-media ne predispune la consumul de informații supra-simplificate și inflamante.**

În primul rând, aceste rețele sunt gândite ca niște „grădini cu ziduri”, după cum le place cercetătorilor să le numească. **Grădinile cu ziduri sunt spații în care poți naviga la nesfârșit, dar nu le poți părăsi.** Nu este un secret că jucători mari, ca Facebook, au folosit psihologia adicțiilor pentru a crea un design de produs care să mențină publicul captiv. Așa se face că deși pe social media găsești multe articole distribuite, tendința nu este să dai click și să le citești. Asta ar însemna să părăsești rețeaua. În schimb, în peste 90% din cazuri, utilizatorii se mulțumesc să citească titlul și postarea introductivă.

Acest comportament creează un bruiaj puternic pentru filtrele noastre de raportare la lume. Devenim încredințați că putem dobândi o cunoaștere adecvată asupra unei situații pe baza unei informări critic sumarizate. Supra-simplificarea devine o mantră și nevoia de-a înțelege se reduce drastic. Lama are două tăișuri: pe de o parte, ne formăm opinii stabile bazate pe informații absolut insuficiente pentru înțelegere, pe de altă parte nu mai considerăm că asta ar fi o problemă.

Există, în general, două rute de procesare a informației, explică cercetătorii în neuropsihologie (van der Kolk, McFarlane, & Weisaeth, 2007). Una este o rută scurtă, pe care o folosim ca să

înțelegem realitatea atunci când ne aflăm într-o situație care ne creează probleme – când suntem oboșiți, stresați, amenințați etc.

În asemenea situații, creierul nostru scurt-circuitează procesul de prelucrare a informațiilor pe care le primim și sare la concluzii. De exemplu, o persoană matinală se va folosi de stereotipuri și prejudecăți cu precădere seara, când este oboșită. Invers, o pasăre de noapte, va discrimina rapid în timpul dimineții, când nu se simte încă în largul ei. Prejudecățile și stereotipurile sunt scurtături de gândire. Apelăm la ele când nu avem timp de procesare cognitivă, sunt utile pentru eficientizarea efortului de gândire pe parcursul unei zile, dar, cu toate acestea, rămân scurtături de gândire, adică gânduri parțial greșite, care reflectă o înțelegere insuficientă.

Ruta lungă de gândire presupune procesarea mai detaliată a informațiilor și formarea mai lentă a unei opinii, pe baza acumulării pieselor de puzzle. În general, apelăm la această rută când ne simțim în siguranță și când intrăm în contact cu informații noi.

Obișnuințele cognitive create de rețelele de socializare converg către ruta scurtă de gândire. În consecință, devenim în tot mai mare măsură captivi în stereotipuri și prejudecăți și ne obișnuim să tragem concluzii fără să gândim cu adevărat.

În afară de efectul simplificator pe care îl au rețelele de socializare asupra gândirii noastre, algoritmiile care controlează newsfeed-urile utilizatorilor s-au dovedit, la rândul lor, mai de folos pentru polarizare, decât pentru formarea unei imagini de ansamblu, prin survolarea unui conținut variat. Un mesaj postat pe Facebook străbate mai multe straturi de audiență cu cât coagulează mai multe reacții emoționale și mai multe comentarii. Asta facilitează exact răspândirea mesajelor croite după tipicul propagandei: simpliste și care declanșează emoții rapid.

Provocare: Fă un exercițiu timp de două săptămâni. În prima săptămână folosește emoticoanele și comentează pe social media ca de obicei, dar ține scorul în jurnal. Numără câte reacții ai avut, indiferent de natura lor (comentariu, like sau altceva). În următoarea săptămână reacționează la postări abia după ce citești în întregime articolele distribuite. Notează câte reacții ai avut și în săptămâna aceasta. Diferența de număr îți arată accelerația cu care pătrunzi tot mai adânc în stilul de gândire pe scurt.

• Peșterile cu ecou: mesajul ubicuu și algoritmiile din spatele lui

Până acum am văzut cum digitalizarea a condus la întărirea organică a unei laturi din triunghiul manipulării, cea pe care se sprijină conținuturile supra-simplificate și inflamatoare. Asta nu înseamnă că digitalizarea e „rea” sau „periculoasă”. Asta ar fi o altă concluzie pripită, un produs al „gândirii pe scurt”. Efectele digitalizării ne arată că mai avem de parcurs niște pași până când vom configura un spațiu digital sănătos. Democratizarea informației a fost un pas

important pentru eliberarea ei de actorii care o monopolizau. Cum facem ca accesul la informație să fie util, într-adevăr? Pentru asta trebuie să găsim un răspuns la întrebarea: „cum asigurăm calitatea mesajului într-un spațiu liber?” Nici sistemele tradiționale, bazate pe actori privilegiați, care controlau producția discursului public, n-au formulat un răspuns satisfăcător pentru protejarea calității actului de informare. Aici este o temă de gândire și de experimentare.

De fapt, digitalizarea a adus provocări îngrijorătoare mai cu seamă în teritoriul definit de a doua latură din triumghiul manipulării, referitoare la ubicuitatea mesajelor. Generațiile care au trăit regimuri autoritariste știu din propria experiență că manipularea presupune repetarea aceluiși mesaj, în forme diferite, pe cât mai multe canale. Fotografiile „conducătorului iubit” erau afișate în toate birourile și instituțiile publice, literatura cenzurată, comunicarea, de asemenea. O mașinărie grea controla toate insulele în care o societate și-ar fi putut forma o altă perspectivă asupra realității.

Spațiul digital, bazat pe algoritmi care stabilesc ce informații ies la suprafață și care rămân îngropate în a zecea pagină de căutare diminuează eforturile și costurile pe care le-ar fi presupus o mașinărie clasică de propagandă. Pe de o parte, algoritmi sunt gândiți să aducă la suprafață mesajele cele mai populare. Pe de altă parte, serviciile de optimizare digitală au ajuns atât de eficiente, încât, într-un cadru la limita legalității, agenda publică poate fi ușor orchestrată.

Care-i problema cu algoritmiile motoarelor de căutare

În epoca analogică, înainte de digitalizare, când actorii media monopolizau producția și distribuția informației, subiectele arzătoare care dominau spațiul public erau stabilite în baza inteligenței umane. Un redactor șef sau un editor de ziar stabilea care sunt subiectele de deschidere, ce apare pe prima pagină, ce este scos în evidență prin titluri mari și ce informații sunt lăsate pentru un colț de pagină. „Ranking”-ul sau popularitatea subiectelor era stabilită de producătorii de informație. Articolele mai bine evidențiate erau citite și discutate mai frecvent decât celelalte.

Algoritmiile anulează această priorizare bazată pe inteligența umană și scot articolele la suprafață în baza unor criterii care țin în mare parte de popularitate și cuvinte cheie. Logica acestor criterii a părut rezonabilă. Dacă un material trezește mai multe reacții, probabil că este important pentru comunitate. Dacă un material trezește mai multe reacții, probabil că informația este corectă fiindcă a trecut prin filtrul a zeci, sute, mii de oameni. Dacă un material este distribuit prin hyperlink de alte pagini web, atunci, probabil că este un material semnificativ. Numărul citărilor (interferențierea) și amploarea traficului (vizualizările și interacțiunile cu un conținut) păreau a fi indicatori potriviți.

Trei probleme au apărut însă la suprafață: a) algoritmiile pot fi înșelați; b) un trafic ridicat nu indică o informație de calitate; c) volumul de date colectate digital este suficient de mare încât să răstoarne balanța între ce știe un utilizator despre el însuși versus ce știe despre utilizator, un operator care îi interpretează amprenta digitală.

Păcălirea algoritmilor

Specialiștii SEO (Search Engine Optimization) și SMMS (Social Media Management Services) pot explica pe larg cum pot fi create audiențe largi în jurul mesajelor. Aceleași tipuri de servicii și cunoaștere sunt folosite de orice client, de companii, firme, redacții tradiționale, dar și de inițiatorii campaniilor de manipulare. Audiența poate fi ridicată artificial prin boți, conturi false, programate să reacționeze automat la anumite conținuturi, creând impresia unui trafic ridicat. Referențierea poate fi la rândul său trucată, prin publicarea acelorași articole pe servere false. Odată ce traficul crește artificial, începe să crească și traficul organic, pentru că un conținut distribuit pe primele pagini ale unui motor de căutare va atrage atenția mai multor cititori.

Gu și colegii (2017) analizează piața gri și neagră a falsificării în spațiul vorbitor de limbă engleză, rusă, chineză și arabă, corelând serviciile legitime cu nevoile operatorilor de campanii de manipulare. Se suprapun mănăușă. Serviciile de promovare pe social media includ pachete pentru creșterea numărului de abonați (followers), pentru creșterea numărului de reacții la postări („fermele de click-uri”) și pentru vidanjarea conținutului negativ despre client. Campaniile conduse prin boți, programați să reacționeze pentru a ridica popularitatea unei postări sau articol, să posteze comentarii sau să reacționeze automat la conținuturi distribuite de alte pagini web sau conturi pe social media devin mană cerească atât pentru propulsarea mesajelor, cât și pentru contracararea adversarilor.

Apoi, serviciile creare de conținut (content marketing) și de distribuire a conținutului (content spreading) răspund adecvat oricui

dorește ca mesajul său să pătrundă eficient în rândul publicurilor targetate. De obicei, aceste materiale sunt create atent, astfel încât să includă cuvintele cheie potrivite pentru asigurarea unei poziții ridicate în ierarhia căutărilor. Prețul serviciilor de content marketing variază în funcție de numărul de cuvinte și de complexitatea conținutului.

În China, de exemplu, un articol de 1000 de cuvinte costă în jur de 30 de dolari. Serviciile de răspândire (content spreading) identificate tot pe piața vorbitoare de limbă chineză (Gu et. all, 2017) arată că publicarea unui material în reviste de sănătate costă în jur de 198 de dolari, adică de două ori mai mult decât publicarea lui în ziare naționale, unde prețul ajunge de la 116 dolari.

Diferențele de preț sunt cauzate de profilul audienței și de disponibilitatea unui grup țintă de-a asimila și de-a acționa în baza unui mesaj. Lectura unei reviste de sănătate declanșează acea „saliență a mortalității” – cu alte cuvinte, trezește în subconștientul nostru conștiința că putem fi bolnavi, că viața noastră poate fi amenințată. În această stare de pre-activare, mesajele care promit rezolvarea unei probleme sau care indică un adversar responsabil pentru starea noastră de rău alunecă mult mai ușor în conștiința noastră. Tot în China, conform studiului citat mai sus, distribuirea unui mesaj în reviste destinate mediului IT ajunge la 174 de dolari, un preț în continuare mai ridicat decât cel pentru popularizarea articolului într-un ziar național.

Mediul IT este considerat în prezent ca fiind spațiul care aglutinează cei mai activi cetățeni, care, pe de o parte, au o putere de

cumpărare ridicată și, pe de altă parte, o disponibilitate ridicată de a acționa în baza convingerilor lor. Asta îi face să devină atât o țintă pentru operatorii cu scopuri comerciale, cât și pentru inițiatorii campaniilor de manipulare.

Identificarea publicului țintă ține de ABC-ul oricărei strategii de marketing. După cum ai văzut deja, este și prima etapă, „recunoașterea audienței”, din arhitectura unei campanii de manipulare. Nimeni nu va încerca din prima să transforme un ateu în bigot. Serviciile analitice, care identifică pe ce pagini web și în ce grupuri sociale sunt active persoanele cele mai potrivite pentru un anumit produs îi pot spune și unui operator de manipulare, unde se află persoanele potrivite pentru mesajul său.

În studiul realizat de Gu și colegii săi (2017) găsești mai multe pachete de servicii legale sau la limita legalității care ilustrează cum pot fi angrenate în scopul manipulării opiniei publice. Uite câteva dintre ele.

Cum a fost discreditat un jurnalist de investigație din Mexic. Cu 55.000 de dolari, în 4 săptămâni

4 articole defăimătoare au fost cumpărate prin servicii de content marketing. Au fost publicate săptămânal pe o platformă deja existentă și le-a fost amplificată audiența atât prin servicii de accelerare a traficului pe site, cât și servicii de management social media.

Postările pe rețelele de socializare au adus 50.000 de retweet-uri și like-uri, iar articolele au fost vizitate de 100.000 de ori. Felia aceasta costă în jur de 2700 de dolari.

Apoi au fost cumpărate 4 video-uri planificate să devină virale și a fost întărită credibilitatea unui cont pe rețele de socializare, care a distribuit apoi clipurile. Credibilitatea contului a fost ridicată treptat, cu ajutorul boților programați să reacționeze prin 4000 de comentarii la postările contului. 3000 de comentarii au fost pozitive, pentru a spori audiența, 800, neutre și 200, negative, pentru a simula un proces natural de interacțiune.

Clipurile au costat în jur de 10.000 de dolari, iar întărirea credibilității contului, încă 1000 de dolari. Video-urile au fost distribuite și a început o altă etapă, mai agresivă, de decredibilizare. 12.000 de comentarii negative și repostări care includeau și link-uri către poveștile false au asigurat poziția de top a subiectului în agenda publică și a costat 3000 de dolari.

Apoi, în ultima etapă, când jurnalistul a început să publice rezultatele investigației sale, contul i-a fost invadat cu alte 10.000 de comentarii și repostări negative. Costul aproximativ a fost 20.400 de dolari pentru această secvență, dar a asigurat deturnarea atenției publice la subiectul investigației și îngroparea lui sub avalanșa altui subiect, precipitat prin cele patru povești false.

Cum manipulezi deciziile publice: ia doi ani și costă cam 400.000 de dolari

Gui și colegii lui (2017) pun cap la cap pachetele de servicii necesare, de exemplu, pentru a influența o politică publică sau un act legislativ. Conform analizei lor, este un proces de durată, etapizat și mult mai scump, deoarece presupune deschiderea unor platforme care să orchestreze campania. Construcția credibilității unui furnizor de informație este un proces de durată, dar poate fi redus la un an, dacă sunt cumpărate minim 5 website-uri care să se citeze reciproc și pe care să fie difuzate materiale de calitate, care, la rândul lor citează surse prestigioase. În felul acesta, paginile sunt percepute atât de

algoritmi, cât și de cititori, ca fiind de încredere. Un astfel de site costă pe piața Statelor Unite în jur de 3000 de dolari.

Apoi, în primă fază, în articolele credibile sunt inserate informații trunchiate sau false, care pregătesc schimbarea atitudinală. Această secvență costă în jur de 60.000 de dolari pe an. Articolele sunt popularizate pe rețelele de socializare și You Toubes pentru încă 36.000 de dolari pe an.

Abia apoi este lansată campania, întotdeauna pe rețelele de socializare, unde sunt pompate informații trunchiate și apoi false. Serviciul costă aproximativ 10.000 de dolari pe lună. Când se apropie momentul deciziei, campania este amplificată. Grupurile sociale potrivite, în funcție de vârstă, teme de interes și dispoziție geografică, sunt puternic activate prin conținuturi inflamatoare. Este momentul critic al campaniei, când atitudinile create până acum se transformă în acțiune publică. Această etapă costă în jur de 35.000 de dolari și este adesea îmbogățită cu 20 de clipuri distribuite pe You Tube, care mai adaugă în buget încă 10.000 de dolari.

Când rețelele de socializare fierb și subiectul domină deja agenda publică, încă 10 povești false, cu potențial ridicat de-a fi preluate de publicațiile credibile, sunt distribuite pentru încă 27.000 de dolari.

După ce momentul deciziei se consumă, opțional, pot fi achiziționate servicii de vidanjare, pentru a curăța platformele și rețelele de socializare de conținuturile false care ar putea fi depistate ulterior.

Serviciile de content marketing și content spreading, de management a conturilor de social media și de optimizare a traficului, alături de serviciile de analiză și monitorizare a spațiului digital, respectiv, cele de targetare psihometrică s-au perfecționat și și-au dovedit eficiența în industria marketingului digital. Scopul lor este să înlesnească demersurile persuasive ale operatorilor comerciali. Propaganda, demers persuasiv cu scop politic, găsește în ele unelte la fel de utile. Dacă peisajul mediatic nu este suficient de polarizat încât să faciliteze natural distribuirea și amplificarea mesajelor manipulative, atunci serviciile legale sau la granița legalității pot fi contractate pentru a asigura prezența dominantă a unui mesaj în spațiul public.

Suntem vulnerabili la manipulare pentru că suntem oameni

Am văzut până acum ce se întâmplă pe două dintre laturile triunghiului manipulării. Pe de o parte, suntem martorii unei lumi în care mesajele supra-simplificate și inflamatoare se impun ca normă. Pe de altă parte, aceste mesaje sunt propagate atât natural, cât și orchestrat, până când devin omniprezente. Am ajuns și la cea de-a treia latură din triunghiul păgubos: **publicul vulnerabil**.

De ce suntem atât de vulnerabili la manipulare? Unele răspunsuri le-am găsit deja. Acceptarea unui mesaj e direct proporțională cu expunerea la acel conținut. Într-o peșteră auzim ecouri, derivate ale aceluiași mesaj inițial, iar peșterea digitală amplifică ecoul. Am devenit ancorati într-un stil de gândire-pe-scurt, bazată pe stereotipuri și prejudecăți. Dar răspusul la întrebare nu se găsește doar în afara noastră, în mediul în care trăim și efectele lui asupra noastră. Pe scurt, se poate spune că natura umană este intrinsec vulnerabilă la manipulare.

Am aflat deja că principalul predictor al manipulării este polarizarea și că polarizarea presupune un desen în alb-și-negru a unei situații, în care cineva luptă în tabăra lumii și altcineva este adversarul prin excelență. Am aflat și că polarizarea nu se naște din informații complet false, ci din imagini trunchiate asupra lumii. Că presupune accentuarea unor valori firești, acceptabile, dacă nu chiar lăudabile social, până când devenim dispuși să dăm curs unor comportamente radicale pentru a scăpa de „adversar”.

Ce se întâmplă după ce ne-am format opinii puternice? Un studiu citat de Martens și colegii săi (2018) a fost realizat în timpul alegerilor prezidențiale din Franța. Două grupuri au primit regulat buletine de știri cu declarațiile lui Marine Le Pen. Unui grup i s-a transmis, de asemenea, și buletinul cu informațiile false din discursul candidatei, respectiv, datele corecte, conform surselor oficiale. Între cele două grupuri n-au fost înregistrate diferențe semnificative de atitudine. Odată ce atașamentul emoțional a fost creat pe baza retoricii, corecțiile factuale au devenit „detalii”.

Explicația este simplă: creierul nostru nu funcționează ca un procesor de informații. La nivel cerebral, în fața unui stimul, mai întâi se activează zonele responsabile de răspunsurile emoționale și sinapsele se formează în continuare, difuzând până la lobul frontal, când în plan conștient, apar și „ideile raționale”. Este modelul neuropsihologic de procesare a informațiilor. Biologic, emoțiile și gândurile abstracte fac parte din același proces de prelucrare cerebrală a unui stimul.

Conflictul dintre emoții și rațiune este mai curând un mit derivat dintr-un model psihologic mai vechi, când neuropsihologia încă nu devenise o disciplină de cunoaștere. De fapt, procesarea emoțională a unei informații face parte din gândire, iar activarea emoțională dă direcția gândului abstract care se decantează mai departe. Odată ce „simțim” lucrurile într-un fel anume, le „gândim” în consecință (van der Kolk et. all, 2007).

Odată polarizați, devenim repede victime pentru strategia de manipulare care construiește mai departe, peste atitudinile noastre întărite. Rămâne însă întrebarea: de ce ne polarizăm?

Răspunsul se află de asemenea în firea umană. La mijloc este nevoia de auto-confirmare și de auto-validare. Orice om, indiferent de nivelul de educație, absoarbe rapid informațiile care-i arată că „are dreptate” și tinde să fie sceptic la cele care-l provoacă să-și adapteze grilelele de înțelegere pentru a da de cap unei situații. În jargon, cercetătorii numesc asta „costuri cognitive”, adică efortul suplimentar pe care trebuie să-l facă cineva pentru a înțelege cum stau lucrurile persistând asupra unui subiect.

În astfel de situații, costurile cognitive se adaugă celor emoționale. Disonanța cognitivă, adică situația în care vedem că realitatea observată nu face click cu felul în care am înțeles-o, provoacă suferință (Festinger, 1957). Puține observații din câmpul psihologiei sociale au avut o notorietate mai mare decât cele de la care a plecat teoria disonanței cognitive. Uite una dintre ele: membrii unei secte regilioase erau convinși că apocalipsa va avea loc într-o zi exactă, în timpul vieții lor; când lumea n-a intrat în colaps la data stabilită, erau

convinși că evenimentul traumatic a fost îndepărtat prin rugăciunile lor. Asta se numește „raționalizare”, a căuta un răspuns care să nu implice conștiința lui „am greșit”. A greși echivalează cu o diminuare drastică a stimei de sine. Nevoia de consistență a sinelui, de-a păstra percepțiile și interpretările pe care ni le-am format deja, este o nevoie profundă și universal umană. De aceea, dacă un mesaj ne auto-validează opinia, îl acceptăm cu ușurință.

Rezistența la simplul fapt de-a nu avea dreptate este atât de mare încât, după cum arată mai multe studii citate de Martens și colegii săi (2018), majoritatea oamenilor consideră că „alții” sunt afectați de manipulare, dar ei nu, că „alții” au nevoie de alfabetizare media, dar ei nu. Nu este ușor să-și recunoști propria vulnerabilitate. Sunt două reflexe cognitive și emoționale automate care apar atunci când ne simțim vulnerabili, ambele destinate să ne protejeze stima de sine cu prețul auto-falsificării.

Unul dintre ele, cel mai cunoscut, este reflexul de ataca pe cel care ne destabilizează, arătându-ne că nu avem dreptate. Al doilea reflex este de-a respinge pasiv mesajul, creând un potret robot negativ pentru cel care ni-l transmite. În felul acesta, mesajul poate fi devalorizat ca fiind emanația unei persoane dezechilibrate. Atribuim mesagerului trăsături ca „frustrat”, „radical”, „needucat” și așa mai departe. Uneori ajungem la demonizare completă. Unele dintre aceste trăsături sunt reale. Ce nu este real, e legătura dintre ele și corectitudinea mesajului transmis.

Provocare: Selectează două surse de informare cu poziții contradictorii. Citește, timp de două luni, la fel de multe materiale difuzate de cele două surse. Ține un jurnal și notează în el, pe o scală de la 1 la 10, cât de mult te convinge fiecare dintre materialele pe care le citești. După două luni, compară oglinda din prima lună cu oglinda din luna a doua.

Provocare: Fă un exercițiu de comunicare timp de două, trei luni. Încearcă, de fiecare dată când ai o poziție diferită față de interlocutorul tău, pe un anumit subiect, să nu încerci să-l convingi de adevărul spuselor tale și nici să-l portetizezi, în încercarea de-a-ți explica pe ce se bazează poziția lui. Ține un jurnal în care să ții scorul, punctând cât de des ți-ai mușcat limba în încercarea de-a nu te lansa într-un exercițiu de convingere a interlocutorilor, de câte ori ai cedat ispitei și de câte ori ți-ai găsit alinarea în convingerea că interlocutorul încăpățânat era de fapt, o persoană incapabilă să înțeleagă.

Ce poți să faci ca ieși din spirala manipulării în trei pași

De fapt, ideea că există „3 pași” pentru ceva, orice, pe lumea asta, este o mantră creată de marketing, pentru a crea iluzia simplității. Poți, însă, să-ți etapizezi evadare din manipulare, în trei etape.

• Creează-ți obișnuințe de lectură de bun simț

Mai întâi, rezistă tentației de-a citi doar titlul și prima frază dintr-un articol, ca să-ți formezi o părere. Citește materialele în întregime.

Poți începe prin a le scana și a le citi în „Z”. E mult mai bine decât să te oprești la elementele introductive.

Apoi, acordă atenție sursei: verifică dacă numele paginii care distribuie un articol îți inspiră încredere, dacă există o secțiune care prezintă scriitorii sau, cel puțin, dacă articolul este semnat.

Folosește-te de **ghidul realizat de Cyber Media (2017)**, în care găsești inventariate o mulțime de resurse digitale pentru scanarea site-urilor și verificarea reputației lor, dar și pentru a verifica propriu-zisă a informațiilor și a fotografiilor. Utilizând uneltele din ghid, îți vei putea face curat în biblioteca informării tale.

Tot acum, obișnuiește-te să distingi între materialele de opinie (subiective) și cele de informare (obiective). Materialele subiective, după cum le spune și numele, nu prezintă un adevăr, ci opinia cuiva. Orice opinie e amendabilă, așa că nu o prelua ca Moise, tablele legii. Materialele obiective sunt factuale și îți dau răspunsul la întrebări precum „cine?”, „ce?”, „când?”, „unde?” și, eventual, „cum?” și „de ce?”. Primele patru întrebări țin de indicatorii minimali de acuratețe. Dacă unul dintre ei lipsește, e semn rău.

Materialele obiective sunt documentate din mai multe surse.

Dacă sursele lipsesc sau nu există referințe către documentele pe care se bazează, mai verifică pe cont propriu. Este iarăși semn rău. Tot în etapa aceasta, antrenează-te să „ochești” relațiile dintre sursele citate într-un articol. În redacții se repetă poezia „verificării informației din trei surse”. Numără la rândul tău câte surse sunt citate într-un articol, ca să susțină informația prezentată. Gândește-te și dacă fac parte din aceeași „vitrină”, ca de

exemplu, un ministru, un coleg de partid și un funcționar din aceeași cancelarie. Poezia din redacție ține când sursele citate sunt independente. Dacă fac parte din aceeași rețea sau interese comune, este foarte posibil să se susțină reciproc. În asemenea cazuri, păstrează o distanță de siguranță. Informația nu este falsă doar pentru că nu e susținută de surse independente, dar ai motive mai slabe să crezi că e corectă în întregime sau completă.

• Antrenează-ți empatia, ca să te ferești de polarizare

La sfârșitul secțiunii precedente, găsești două exerciții bune ca să nu mai fii manevrat de reflexele condiționate care te vulnerabilizează. Îți accentuează conștiința de sine și-ți antrenează ascultarea activă.

Următorul exercițiu ține de empatie. Empatia se antrenează, la rândul ei, la fel ca mușchii și poate fi emoțională și cognitivă. Empatia emoțională o simți odată cu iubirea, simpatia și compasiunea. Se educă prin acte mici de grațitudine și compasiune, mai întâi îndreptate către persoane dragi, apoi către persoane mai îndepărtate și, la final, către persoane care te calcă pe nervi.

Empatia cognitivă ține mai mult de înțelegere și presupune să te documentezi în legătură cu situația persoanelor sau a grupurilor sociale care te scot din sărite. Cu cât afli mai multe despre contextul socio-cultural, economic sau istoric în care au ajuns să se comporte într-un anumit fel, cu atât ai mai puțin tendința de-a urî aceste persoane sau grupuri. Desigur, procesul de documentare trebuie să fie autentic. Dacă vei selecta din nou materiale informative influențate de prejudecăți sau ideologii, te întorci de unde ai plecat. Dacă treci prin proces în mod autentic, vei descoperi cauze mult

mai adânci și mai sistemice pentru problemele cu care te confrunți, iar persoanele publice sau grupurile sociale care îți dau palpații vor deveni actori într-un scenariu istoric. Nu vei începe să-i iubești, dar ai scăpat de ura care-ți întunecă mintea.

• Pune o cărămidă în programele care încearcă să diminueze manipularea

Pledează pentru ore de alfabetizare media în școli, pentru laboratoare și ateliere de felul acesta, cu publicul larg. Demarează o campanie de conștientizare în scara blocului tău sau printre colegi, prin care să le atragi atenția asupra mecanismelor manipulării și a vulnerabilităților pe care le avem cu toții când vine vorba de alunecarea în eroare.

„Campaniile adevărului”, în care încerci să combați un fals arătând care este adevărul, pot fi alunecoase. Mai întâi, plasează pe umerii tăi o mare răspundere: trebuie să fii sigur că ceea ce transmiți nu este, la rândul său, o trunchiere, o omisiune și, implicit, o manipulare. Apoi, dacă aluneci cu discursul și-i faci pe oamenii care împărtășesc anumită perspectivă să se simtă amenințați, disprețuiți sau nerespectați, te vei trezi într-un duel. Ei nu-și vor schimba opinia și tu îți ratezi scopul.

Învăță-i pe cei din jur să recunoască semnele manipulării, în loc să le bagi pe gât vreun adevăr. În felul acesta, își vor putea fi proprii arbitri.

Despre manipulare, pe scurt

Manipularea pornește cu polarizarea, iar polarizarea pornește cu accentuarea unor valori laudabile, într-un climat în care o societate se simte amenințată.

Nevoia de securitate și de auto-confirmare creează poleiul pe care alunecăm când primim pe nemestecate informații care ne confirmă propria perspectivă asupra unei situații, fără să ne întrebăm dacă povestea este completă. Odată prinși în caruselul opiniilor ferme, informațiile care ne arată că greșim au un impact redus.

Cu cât suntem mai frecvent expuși la un anumit mesaj, cu atât îl asimilăm mai profund. Criza industriei media și evoluția mediului digital favorizează polarizarea și segregarea socială. La nivel instituțional, se caută răspunsuri sistemice. Nu sunt multe fiindcă fiecare dintre ele are costuri mari, fie economice, fie în libertăți. La nivel individual, există însă căi de scăpare, nu rapide, dar la îndemână. Țin de educarea empatiei, a ascultării active, a gândirii critice. Există și resurse care fac lucrurile mai ușoare, precum instrumentele de verificare a reputației website-urilor sau a informațiilor.

Referințe menționate:

Cyber Media (2017). *Ghid Anti-Fake. Unelte gratuite și open-source (ppt)*, retras în luna decembrie 2017, de la adresa: <https://cyberm.ro/2017/11/16/ghid-anti-fake-cu-unelte-pentru-identificarea-pericolelor-pe-internet-descarca-pdf/>

De Witt, A., de Boer, J., Hedlund, N., & Osseveijer, P. (2016). A new tool to map the major worldviews in the Netherlands and USA, and explore how they relate to climate change, *Environmental Science & Policy*, 63, 101-112.

Festinger, L. (1957). *A theory of cognitive dissonance*. Stanford, CA: Stanford University Press.

Frenkel, S., Confessore, N., Kang, C., Rosenberg, M., & Nicas, J. (2018, noiembrie). Delay, Deny and Deflect: How Facebook's Leaders Fought Through Crisis, *New York Times*, retras în noiembrie de la adresa: https://www.nytimes.com/2018/11/14/technology/facebook-data-russia-election-racism.html?utm_source=Open+Society+Foundations&utm_campaign=03aaf1f138-EMAIL_CAMPAIGN_2018_11_15_07_09&utm_medium=email&utm_term=0_d16374add2-03aaf1f138-49458561

Gu, L., Kropotov, V., & Yarochkin, F. (2017). *The Fake News Machine. How Propagandists Abuse the Internet and Manipulate the Public*. TrendLabs.

Kahan, D. M. (2012). Cultural cognition as a conception of the cultural theory of risk. În S. Roeser (Ed.), *Handbook of risk theory* (pp. 725-759). Netherlands: Springer.

Martens, B., Aguiar, L., Gomez-Herrera, E., & Mueller-Langer, F. (2018). The digital transformation of news media and the rise of disinformation and fake news: An economic perspective; *Digital Economy Working Paper 2018-0*. Seville, Spania: Joint Research Centre, European Commission.

Mikulincer, M. & Florian, V. (2000). Exploring Individual Differences in Reactions to Mortality Salience: Does Attachment Style Regulate Terror Management Mechanisms?, *Journal of Personality and Social Psychology*, 79 (2), 260-273.

Noelle-Neumann, E. (1974). The Spiral of Silence a Theory of Public Opinion, *Journal of Communication*, 24 (2), 43–51.

Obasi, E., Flores, L. Y., & James-Myers, L. (2009). Construction and Initial Validation of the Worldview Analysis Scale (WAS), *Journal of Black Studies*, 39 (6), 937–961.

Schwartz, S.H. (1992). Universals in the Content and Structure of Values: Theoretical Advances and Empirical Tests in 20 Countries, *Advances in Experimental Social Psychology*, 25, 1-65.

Reuters (2017). *Digital News Report*. Reuters Institute and University of Oxford, retras în ianuarie 2018 de la adresa: https://reutersinstitute.politics.ox.ac.uk/sites/default/files/Digital%20News%20Report%202017%20web_0.pdf

van der Kolk, B.A., McFarlane, A. C., & Weisaeth, L. (2007). *Traumatic Stress. The Effects of Overwhelming Experience on Mind, Body and Society*, New York, NY: Guilford Press.

CU CE RĂMÂI?

Manualul de cetățenie activă îți va face poftă de implicare, fără să încerce să te convingă că implicarea ta în comunitate e valoroasă și esențială pentru calitatea vieții în orașul sau țara ta. Pofta de implicare vine pe măsură ce se limpezesc apele și aflii într-o manieră prietenoasă, informații de care probabil te-ai ferit pentru că-ți păreau aride, abstracte sau mult prea complicate. Cum funcționează statul prin instituțiile sale și cum să interacționezi cu ele sau să le înțelegi rostul poate lua o formă la fel simplă ca „A”-ul din A-B-C-ul poveștii tale de cetățean. Să aflii ce drepturi ai, cum sau de ce îți sunt de folos este o continuare naturală, ca să ajungi apoi să conduci schimbarea reală în comunitate, planificându-ți succesul, etapă cu etapă. Acesta este „ABC-ul” implicării, dar înainte să treci la acțiune, primești și o infuzie despre cum funcționează propaganda și manipularea, ca să nu alunece acțiunea ta, în plase create de alții. Vei vrea să-ți pui semne de carte, ca să te întorci la manual acesta de mai multe ori pe parcursul antrenamentului tău cetățenesc. Implicarea civică poate fi simplă ca „A-B-C”-ul, dar te poartă prin aventuri din care ieși mai câștigat și mai puternic, într-o comunitate care, la rândul ei, crește mai sănătoasă datorită ție.

